

EVROPSKA KOMISIJA

Brisel, 9.11. 2010
KOM(2010) 660

IZJAVA KOMISIJE ZA EVROPSKI PARLAMENT I SAVJET

Strategija proširenja i glavni izazovi 2010-2011

{SEC(2010) 1326}

{SEC(2010) 1327}

{SEC(2010) 1328}

{SEC(2010) 1329}

{SEC(2010) 1330}

{SEC(2010) 1331}

{SEC(2010) 1332}

{SEC(2010) 1334}

{SEC(2010) 1335}

Sadržaj:

1. UVOD.....	3
2. KLJUČNI IZAZOVI.....	5
2.1. Prevazilaženje ekonomske krize.....	5
2.2. Socijalna uključenost.....	7
2.3. Jačanje vladavine prava i javne uprave	8
2.4. Sloboda izražavanja i medija.....	9
2.5. Pomirenje, regionalna saradnja i bilateralna pitanja na Zapadnom Balkanu	9
3. PREDPRISTUPNI INSTRUMENTI U SLUŽBI POLITIKE PROŠIRENJA	11
4. NAPREDAK U ZEMLJAMA PROŠIRENJA I AGENDI ZA 2010.-2011.	14
4.1. Vođenje Zapadnog Balkana prema članstvu u EU	14
4.2. Nastavak pregovora o pristupanju sa Turskom	17
4.3. Pokretanja procesa pristupanja sa Islandom	18
5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	19
PRILOG 1.....	23
PRILOG 2.....	27

IZJAVA KOMISIJE ZA EVROPSKI PARLAMENT I SAVJET

Strategija proširenja i glavni izazovi 2010-2011

1. Uvod

Proces proširenja EU dobio je novi zamah od donošenja prošlog izvještaja Komisije o napretku, bez obzira na mnoge druge izazove sa kojim se Unije suočava. Stupanja na snagu Lisabonskog ugovora osigurava da EU može nastaviti sa agendom proširenja, a da pritom zadrži dinamiku evropske integracije.

Pregovori sa Hrvatskom ušli su u završnu fazu, pokazujući svim zemljama u procesu proširenja da pristupanje može postati stvarnost, pod uslovom da su ispunjeni potrebni uslovi. Srbija je podnijela zahtjev za članstvo. Komisija danas objavljuje svoja mišljenja o zahtjevima Crne Gore i Albanije. Island je započeo pregovore o pristupanju u julu. Nova poglavlja su otvorena u pregovorima sa Turskom i zemlja je započela temeljnu reviziju ustava, približavajući se evropskim standardima. Liberalizaciju viznog režima za zapadni Balkan je napredovala. Došlo je do značajnih pomaka u dugogodišnjim bilateralnim razlikama između Slovenije i Hrvatska, a u pripremi je i dijalog između Srbije i Kosova.¹ Pomirenje među narodima nakon sukoba je napredovalo tako da su zemlje same počele da preuzimaju veću odgovornost za regionalnu saradnju.

Međutim, mnogi izazovi i dalje postoje. U nekim zemljama u procesu proširenja usporila je dinamika reformi. Potrebno je da se svi usredsrijede na dobro upravljanje, poboljšanje vladavine prava, ubrzanje ekonomskih reformi i poboljšanje sopstvenih kapaciteta za usvajanje i sprovođenje pravnih tekovina Evropske Unije. Podrška slobodi izražavanja je pitanje koje postoji u većini zemalja. Ostaje da se riješi nekoliko složenih problema, uključujući upravljanje Bosnom i Hercegovinom i pitanje naziva bivše jugoslavenske republike Makedonije. Preostala otvorena bilateralna pitanja i razlike oko statusa Kosova koče regionalnu saradnju. Što se tiče Kipra, pregovori o sveobuhvatnom rješenju su napredovali, ali još uvijek nisu završeni.

Opredijeljenost EU prema procesu proširenja odražava uvjerenje država članica da je to u obostranom interesu Unije i zemalja kandidata. Ovu otvorenu poruku treba jasno predstaviti i objasniti stanovništvu u cilju jačanja razumijevanja i podrške za proširenje. Procesu proširenja EU doprinosi stabilnosti u Evropi kao i sigurnosti i dobrobiti njenih građana. Pruža jedinstven podsticaj za političke i ekonomske reforme u zemljama proširenja. Otvaranje rasprave o teškim pregovaračkim poglavljima na početku procesa je u obostranom interesu EU i zemalja proširenja. Ovaj proces ima za cilj da zemalje proširenje dovede na nivo evropskih standarda u svim područjima obuhvaćenim ugovorima EU i na taj način pomogne EU da dostigne sopstvene ciljeve. U te ciljeve danas spada rješavanje ekonomske krize i upravljanja, kao i obnavljanje rasta zaposlenosti na osnovu agende reformi 2020, što EU čini sigurnijim mjestom i prenosi značaj na svjetsku scenu. Program rada Komisije za 2011. sadrži brojne inicijative usmjerene ka navedenim ciljevima.

Proširenje treba ostati vjerodostojno za sve uključene. Zemalje kandidati i njihovi građani trebaju imati jasnu perspektivu pristupanja, kada se ispune uslovi, i vidjeti opipljive prednosti tokom procesa. Građani država članica EU moraju biti sigurni da je svaki novi prijem dobro pripremljen uz čvrstu uslovljenost. Uspjeh proširenja zahtijeva snažnu političku opredijeljenost svih

¹ Na osnovu UNSCR 1244/99

zainteresovanih strana. Obnovljen konsenzus o proširenju, u skladu sa odlukom Evropskog savjeta iz 2006. godine, ostaje okvir za postizanje ovih ciljeva. Ova politika se temelji na principima konsolidacije obveza, fer i strogih uslova i dobroj komunikaciji sa građanima, u kombinaciji sa kapacitetom EU za integrisanje novih članica.

Proces proširenja osigurava mehanizme i podsticaje, sa članstvom kao krajnjim ishodom, što potiče zemlje proširenja da rade zajedno sa EU na ostvarenju zajedničkih ciljeva. Sa ojačavanjem ekonomskog upravljanja unutar EU intenziviraće se takođe i ekonomski dijalog sa zemljama proširenja, što nam omogućuje da se zajedno usredsrijedimo na ostavljanje krize iza nas i stvaranje novih radnih mjesta. Globalna konkurentnost EU ostvaruje koristi od bliže integracije sa zemljama koje imaju niz komparativnih prednosti. To je jedna od trajnih prednosti petog proširenja, kojim je EU proširena sa 15 na 27 država članica između 2004 i 2007. godine. Robna razmjena između 'starih' i 'novih' članica je utrostručena, sa oko 150 milijardi € na 450 milijardi € tokom decenije, do 2008. godine. Kroz proces proširenja obezbijeđena su finansijska sredstva da EU, zajedno sa međunarodnim finansijskim institucijama, podrži održavanje ekonomske stabilnosti u kriznim vremenima, gdje je to potrebno. Mala i srednja preduzeća, koja obezbjeđuju dva od tri radna mjesta u privatnom sektoru u EU i koja su veliki podsticaj za inovacije, imaju koristi od uvećanog unutrašnjeg tržišta i čine važno središte za pretpristupnu pomoć.

Bliža integracija kroz proces proširenja pomaže EU da ostvari svoje ciljeve u nekoliko oblasti koje su ključne za ekonomski oporavak i održiv rast, uključujući energetiku, saobraćaj, zaštitu životne sredine i napore za rješavanje klimatskih promjena. Zemlje Zapadnog Balkana su potpuno okružene zemljama članicama. Turska se graniči sa Evropskom unijom na kopnu i moru. Izgradnja trans-evropskih saobraćajnih koridora, diversifikacija izvora energije, ublažavanje i prilagođavanje na klimatske promjene i smanjenje prekograničnog zagađenja vazduha i vode spadaju među ciljeve EU čije ostvarenje zahtijeva punu predanost zemalja proširenja.

One takođe imaju koristi od napretka u tim oblastima; perspektiva pristupanja ih potiče da daju prioritet ciljevima koje dijele sa EU. Kroz bespovratna sredstva iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) i kredite Evropske investicione banke i drugih međunarodnih finansijskih institucija, uz podršku IPA, obezbjeđuju se realna sredstva za podršku. Najnovija zemlja kandidat koja je započela pregovore o pristupanju, Island, je svjetski lider u različitim oblicima obnovljive energije i može puno doprinijeti naporima EU u oblasti inovacija na ovom i drugim naprednim poljima.

Cilj da se Evropa učini sigurnijim mjestom nalazi se visoko na dnevnom redu EU, kao što je definisano Štokholmskim programom. Od zemalja proširenja se zahtijeva da preuzmu pravne tekovine Evropske Unije (*acquis*) i pokažu svoju sposobnost da ih sprovedu u cijelosti. Iz tog razloga, Komisija je udvostručila napore kako bi podržala zemljame proširenja u sprečavanju i rješavanju organizovanog kriminala i korupcije, kao i jačanju njihove sposobnosti Z sprovođenje zakona. EU tužioci, sudije i drugi stručnjaci za sprovođenje zakona, upravljanje granicom i migracijama sada pomažu svojim kolegama u zemljama proširenja dijeleći sa njima svoja iskustva i u provjeri napretka. Ispunjenje mjerila, čime se određuje tempo kojim država kandidat napreduje prema članstvu u EU u pristupnim pregovorima, zahtijeva uvjerljive dokaze o nezavisnom i djelotvornom vršenju sudske vlasti.

Iskustvo liberalizacije viznog režima za zemlje Zapadnog Balkana pokazuje koliko se može postići kombinovanjem stroge uslovljenosti sa pružanjem određenih pogodnosti, vezano za napredak ka članstvu u EU. Time se takođe naglašava značaj kontinuiranih napora zainteresovanih vlada da osiguraju poštovanje uslova i ograničenja vezanih za slobodnije kretanje ljudi.

Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora, EU je obezbijedila sredstvo za širenje svog uticaja na

globalnoj sceni. Uloga EU u usvajanju Rezolucije Generalne skupštine UN o Kosovu je primjer takvog položaja. U svijetu u kojem nove sile igraju sve veću ulogu, proširenje EU daje veću težinu i jača njen glas na međunarodnim forumima. Peto proširenje dalo je novi zamah odnosima EU sa njenim istočnim i južnim susjedima i naveo je da istraži načine za razvoj inicijativa u regionima Baltičkog i Crnog mora. Procesom pristupanja zemalja Zapadnog Balkana i Turske, EU stiže još veći interes i uticaj u regionima Mediterana i Crnog mora, kao i u Podunavlju. Pod uslovom da se uloga Turske u vlastitoj regiji razvija kao dopuna procesu njenog pristupanja i u koordinaciji sa EU, to može ojačati uticaj obje strane u svjetskim događajima, a ne samo na Bliskom istoku i Južnom Kavkazu. Djelujući zajedno, EU i Turska mogu ojačati energetske sigurnost, rješavanje regionalnih sukoba, kao i spriječiti razvoj podjele po etničkim ili religijskim linijama. Island i EU zajedno mogu igrati važnu ulogu u rješavanju pitanja energije i zaštite životne sredine, kao i pomorska i sigurnosna pitanja na Arktiku. Jedno je sigurno, puni potencijal takve sinergije može biti ostvaren samo kroz uzajamnu predanost vjerodostojnoj strategiji proširenja.

Uticaj EU u svijetu takođe zavisi u znatnoj mjeri od toga koliko je privlačan njen regulatorni model. Vitalnost unutrašnjeg tržišta i usvajanje normi i standarda EU od strane zemalja širom svijeta glavni su podsticaj za trgovinu, investicije i rast. Svrha dokumenta o jedinstvenom tržištu koji je Evropska komisija predstavila je uklanjanje brojnih preostalih uskih grla i oslobađanje novog potencijala za rast. Kroz proces proširenja, zemlje proširenja postepeno će usvojiti *acquis*, šireći područje u kojem se primjenju jedinstveni standardi. To bi trebalo potaknuti nove investicije, inovacije i socijalnu koheziju, kao i ojačati privlačnost regulatornog modela EU za susjedne zemlje i u širem međunarodnom sistemu.

Mnogo toga je u pitanju u procesu proširenja, kako za EU tako i za zemlje kandidate. Istovremeno na percepciju građana o važnosti ovog programa utiču svakodnevne brige, koje se često mogu činiti neodložnim. Ovogodišnji paket izvještaja, kao i prateći zaključci i preporuke, pokazuju da je proces proširenja dio rješenja za mnoge probleme naših građana, bilo vezano za prevenciju i borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, ili u ostvarivanju rasta i otvaranju radnih mjesta. Institucije Evropske unije i njenih država članica moraju raditi ruku pod ruku na jačanju razumijevanja i podrške procesu proširenja i da objasne kako nam on može pomoći u ostvarivanju naših zajedničkih ciljeva. Uspješnim daljim proširenjem, EU će biti u stanju da bolje rješava mnoge druge izazove sa kojim se suočava.

2. Ključni izazovi

2.1. Prevažilaženje ekonomske krize

Ekonomska kriza uticala je na sve zemlje proširenja. Međutim, njen uticaj je bio različit u zavisnosti od ekonomske strukture u svakoj od zemalja. Najmanje su pogođeni Albanija, Kosovo i Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija, pošto manje zavise od izvoza, a njihovo domaće tržište se dobro držalo. Hrvatska, Srbija i Turska, koje su više integrisane u globalno tržište, teško su pogođene. Crna Gora je teško pogođena zbog svoje zavisnosti od vanjskog finansiranja i malog broja sektora. U Bosni i Hercegovini uticaj krize je pogoršan pro-cikličkom fiskalnom politikom sa visokim učešćem subvencija i socijalnih transfera u budžetu.

2010. je donijela skromne znakove oporavka u zemljama Zapadnog Balkana. Domaća potražnja je još uvijek slaba, što se nepovoljno odražava kroz stroge kreditne uslove i dogotrajnu nezaposlenost.

Oporavak sa znatnom stopom rasta je na dobrom putu u Turskoj, koja je imala koristi od fiskalne konsolidacije i restrukturiranja bankarskog sektora na početku decenije. Island još uvijek pati od posljedica globalnih finansijskih previranja i kolapsa bankarskog sistema.

Javne finansije su i dalje pod pritiskom u velikom broju zemalja. Bez obzira na relativno nizak prosječni javni dug, fiskalna ekspanzija u periodu privrednog uspona povećala je ranjivost i izloženost zemalja proširenja usljed globalne finansijske krize, sa izuzetkom Turske. Većina zemalja Zapadnog Balkana nije imala fiskalnu granicu u rukovođenju poslovanjem, kao ni sposobnosti potrebne za određivanje prioriteta javne potrošnje radi fiskalnog podsticaja u odgovoru na krizu. Mjere fiskalnog stezanja, koje uključuju rebalans budžeta, sprovedene su na Zapadnom Balkanu. Međutim, to nije bila dovoljno kako bi se spriječilo širenje fiskalnog deficita. Island, Srbija, Kosovo i Bosna i Hercegovina koristili su podršku MMF-a.

EU je, zajedno sa međunarodnim finansijskim institucijama, pomogla u ublažavanju uticaja krize. IPA pomoć reprogramirana je za podršku investicijama u infrastrukturu i konkurentnost. Nekim zemljama je omogućena budžetska podrška i makro-financijska pomoć. Investicioni okvir za Zapadni Balkan igra važnu ulogu u mobilisanju sredstava za velike infrastrukturne projekte (*vidi poglavlje 3 u nastavku*).

Postizanje održivog rasta i realna konvergencija zahtijevat će daljnje strukturne reforme i opreznu fiskalnu politiku. Domaći izvori rasta treba djelotvornije iskoristiti u cilju poboljšanja proizvodnih kapaciteta, otvaranja novih radnih mjesta i konkurentnosti. Sada je potreban veći obim domaćih i stranih ulaganja „greenfield“ projekte, posebno u izvozno orijentisane djelatnosti. To će doprinijeti podizanju proizvodnje i produktivnosti, što dovodi do porasta zapošljavanja i više održivih trgovinskih bilansa. To će također pomoći u rješavanju neodložnih socijalnih problema u regionu.

Za povećanje stranih i domaćih investicija, potrebno je da državne uprave unaprijede poslovno okruženje. To znači povećanje efikasnosti javne uprave i nezavisnost sudstva, uklanjanje nezvaničnih barijera u trgovini i jačanjem vladavine prava. Funkcionalno regionalno tržište unutar Centralnoevropskog ugovora o slobodnoj trgovini (CEFTA) i nastavak usklađivanja sa *acquis-jem* važni su za privlačenje investicija. Planirana liberalizacija trgovine poljoprivrednim proizvodima i uslugama u cijelom regionu, te otvaranje tržišta javnih nabavki dodatno će povećati potencijal rasta regiona.

Od ključnog značaja je da zemlje proširenja osiguraju snažne i održive javne finansije. To je također jedno od ključnih pitanja u pripremi za članstvo u Evropskoj uniji. Nedavna iskustva pokazala su međuzavisnost evropskih privreda i destabilizirajući potencijal velikih dispariteta čak i u malim ekonomijama.

Komisija će i dalje u punom obimu koristiti predpristupne instrumente i ekonomski nadzor za praćenje ekonomskih i fiskalnih rezultata u zemljama proširenja. EU vodi redovan dijalog sa državama kandidatima, uvodeći ih u sistem koordinacije i nadzora ekonomske politike unutar EU. Sličan proces je uspostavljen sa potencijalnim kandidatima. Ekonomski dijalog između Evropske komisije i zemalja proširenja u okviru Sporazuma o pridruživanju također se koristi za nadzor ekonomske politike.

Trenutno se preduzimaju koraci kako bi se poboljšalo ekonomsko upravljanje unutar EU. Kada se tako ojačana koordinacija makroekonomske, budžetske i strukturalne reforme u potpunosti definiše i ozvaniči, Komisija će ispitati kako se dio njenih odredbi može proširiti na zemlje proširenja.

Pored dijaloga i nadzora, EU aktivno podržava proširenje napore zemalja proširenja u pravcu

ekonomskog oporavka, makroekonomske stabilizacije i fiskalne konsolidacije. Značajna IPA podrška usmjerena je na na poboljšavanje javnih finansija, bolji kvalitet statistike i jačanje nadzora bankarskog sektora.

Proces proširenja doprinosi ciljevima strategije Evropa 2020 širenjem pokrivenosti regulatornim okvirom EU i stvaranjem novih mogućnosti ta trgovinu. Komisija pozdravlja namjeru mnogih zemalja proširenja da usaglase svoje nacionalne reformske prioritete sa strategijom Evropa 2020. Komisija će povezati zemlje proširenja sa inicijativama koje se preduzimaju na nivou EU kako bi se zadovoljili ciljevi snažnog, održivog i inkluzivnog rasta, koji za rezultat imaju visok nivo zaposlenosti, produktivnosti i socijalne kohezije. U oblasti obrazovanja, Komisija će istražiti mogućnosti za uključivanje svih zemalja proširenja u okvirni program „Obrazovanje i obuka 2020“ i njihovo angažovanje u obrazovnim aktivnostima partnerskih institucija.²

Zemlje proširenja počele su da pokreću inicijative u okviru regionalnih rupa, gdje zajednički mogu ocijeniti napredak i postaviti konkretne ciljeve za region. Akt o malim preduzećima za Evropu, niz mjera za poboljšanje poslovnog okruženja za mala i srednja poduzeća, je primjer takve inicijative. Komisija će predložiti Savjetu za regionalnu saradnju da upostavi platforme za dijalog i kompetentno ocjenjivanje u drugim oblastima u skladu sa prioritetima Evropa 2020. Prilikom programiranja IPA pomoći, Komisija će uzeti u obzir prioritete strategije Evropa 2020.

2.2. Socijalna uključenost

Ekonomska kriza ima negativan uticaj na socijalno staranje u zemljama proširenja. Posebno su pogođene ranjive grupe, uključujući manjine, zajednice u nepovoljnom položaju i osobe sa invaliditetom. Visoka stopa nezaposlenosti, posebno nezaposlenosti mladih, niska stopa učešća radne snage i siromaštvo široko su rasprostranjeni u čitavom regionu. Romi čine posebno ranjivu manjinu, pogođenu siromaštvom, diskriminacijom i segregacijom u pristupu obrazovanju, zapošljavanju, stambenom zbrinjavanju i socijalnim službama, uključujući i zdravstvenu zaštitu. Značajan broj Roma još uvijek nije zvanično registrovan i nema lične dokumente. Mnogi od njih još uvijek žive u kampovima kao interno raseljena lica, što je posljedica nedavnih ratova.

Komisija se zalaže za pomoć zemljama proširenja u poboljšanju uslova za ugrožene grupe, uključujući socijalno i ekonomsko uključivanje Roma. Komisija daje značajnu IPA podršku za ranjive grupe, kroz edukaciju i jačanje socijalne službe i službe za zapošljavanje, sa ciljem integrisanja lica u nepovoljnom položaju na tržištu rada. Takođe financira unapređenje infrastrukture u romskim naseljima. Ta podrška će biti ojačana, sa ciljem poboljšanja uslova života u zemljama gdje za to postoji najveća potreba, pomažući im da razviju sveobuhvatni pristup problemima socijalne uključenosti. U slučaju Hrvatske, već je potpisan Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju kojim se obezbjeđuje okvirna politika u ovoj oblasti. Zemlje proširenja su preduzele određene mjere za rješavanje gore navedenih izazova, ali ostaje još toga što treba učiniti. Komisija ih potiče da rade na smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti, u skladu sa prioritetima strategije Evropa 2020, kao i da bolje koriste mogućnosti koje pruža Decenija za uključivanje Roma. Zemlje proširenja trebaju razmotriti postavljanje eksplicitnih i ambicioznih ciljeva u oblasti zapošljavanja, obrazovanja i smanjenja siromaštva zajednica u nepovoljnom položaju, posebno Roma.

² Hrvatska, Turska i Island već učestvuju u okvirnom programu „Obrazovanje i obuka 2020“.

2.3. Jačanje vladavine prava i javne uprave

Jačanje vladavine prava, posebno u pravosuđu i borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije ključni je izazov za većinu zemalja u procesu proširenja. Opipljivi rezultati koji donose dugotrajno poboljšanje vladavine prava važan su elemenat u kretanju prema sljedećim fazama u procesu pristupanja EU.

Obnovljeni konsenzus o proširenju, dogovoren 2006., zahtjeva rješavanje pitanja koja se odnose na vladavinu prava u ranoj fazi procesa pridruživanja. Komisija daje visok prioritet rješavanju tih pitanja, koristeći sve raspoložive instrumente. Upotreba mjerila u pristupnim pregovorima služi kao važan katalizator za reforme i daje jasnu poruku da se pitanja koja se odnose na vladavinu prava moraju ozbiljno rješavati prije pristupanja. Proces liberalizacije viznog režima pokazao je djelotvornost pristupa koji je postavio konkretne, specifične reformske zahtjeve i na taj način omogućio zemljama da bolje usmjere svoje napore. Pojačane su procjene od strane partnerskih institucija i druge posjete u kojim su učestvovali sudije, tužioci i drugi stručnjaci u oblasti primjene zakona, upravljanja granicom i migracija iz država članica u neposrednom kontaktu sa svojim kolegama. Pojačana pravosudna i policijska saradnja u regionu, sa državama članicama EU, kao i Europol-om, Eurojust-om i Frontex-om, osigurava sredstva za borbu protiv transnacionalnog kriminala tokom pretpristupnog perioda.

U svjetlu tog iskustva, Komisija će dodatno pojačati svoj rad i intenzivirati dijalog o vladavini prava u zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima. Zemlje trebaju raditi na postizanju konkretnih, održivih rezultata i uspostavljanju uvjerljive i vjerodostojne evidencije kojom se dokazuje djelovanju u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, kao i reformi pravosuđa. Ključ je u dostizanju stabilnog pravnog okvira i njegovom sprovođenju. I dalje će se primjenjivati posjete predstavnika partnerskih institucija i vrednovanje na osnovu mjerila. U mišljenjima Komisije o zahtjevima za članstvo Crne Gore i Albanije navedeni su prioriteti u oblasti vladavine prava.

Komisija pažljivo prati napredak, posebno kroz zajednička tijela u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju ili Privremenog sporazuma i procjene na licu mjesta. Rezultati ovog dijaloga ogledaju se u Izvještaju o napretku. IPA pomoć je uglavnom usmjerena na vladavinu prava. TAIEX organizuje više od 100 krseva obuke vazano za vladavinu prava godišnje za zemlje proširenja.

U zadnje vrijeme došlo je do pozitivnih kretanja na području pravosudne saradnje u nekoliko zemalja Zapadnog Balkana. Potpisani su novi bilateralni ugovori o policijskoj saradnji, prvenstveno između Srbije i Albanije, o uzajamnoj pravnoj pomoći i međusobnom izvršavanju kazni u kaznenim pitanjima. Hrvatska i Srbija su otišle dalje potpisivanjem sporazuma koji im omogućava da međusobno izruče svoje državljane radi pokretanja prekršajnog postupka ili izvršenja kazne zatvora u slučajevima organizovanog kriminala i korupcije. Komisija potiče druge zemlje u regionu da slijede ovaj primjer. Pravosudna saradnja bi se dalje unaprijedila širenjem mogućnosti za izručenje državljana u svim slučajevima teških kaznenih djela, uključujući i slučajeve ratnih zločina. Savjet za regionalnu saradnju nastoji da poboljša saradnju između policije, službe državnog tužilaštva i pravosuđa.

Profesionalna i politički neutralna državna služba je od suštinskog značaja za vladavinu prava i unapređenje upravljanja. Reforma javne uprave je prioritet u zemljama proširenja od kojih su većina u različitim fazama izgradnje države. Kako bi bile održive, reforme moraju biti ugrađene unutar postojećih državnih struktura, vodeći računa o specifičnom društvenom i upravljačkom kontekstu. Komisija će nastaviti da pruža podršku reformama javne uprave u zemljama proširenja, u

bliskoj saradnji sa SIGMA-om.³

2.4. Sloboda izražavanja i medija

Sloboda izražavanja i medija, koja je sastavni dio svakog demokratskog sistema, i dalje izaziva zabrinutost u većini zemalja proširenja. U Turskoj, pravni okvir još uvijek dovoljno ne garantuje slobodu izražavanja. U nekoliko zemalja Zapadnog Balkana nastavljaju se prijetnje i fizički napadi na novinare. U nekim zemljama kleveta je i dalje kazneno djelo ili predmet neproporcionalno visokih kazni. U nekoliko zemalja problem je političko uplitanje u nezavisnost medija, uključujući javne službe za radio difuziju. Nezavisnost uredništva umanjena je nepotrebnim političkim i ekonomskim pritiscima. Zemlje na koje se to odnosi trebaju hitno rješavati pomenuta pitanja.

Komisija će pažljivo pratiti napredak u ovoj oblasti. U središtu pažnje će biti pravni okvir i njegova usklađenost sa evropskim standardima, posebno vezano za klevetu;

odgovornost vlasti da propisno sankcionišu sve slučajeve napada na novinare; osnivanje samoregulatornih tijela i njihov doprinos većoj profesionalnosti; uloga javne radio difuzne službe u pluralističkim demokratijama; prekogranične mreže za poboljšanje izvještavanja u cijelom regionu čime se doprinosi boljem međusobnom razumijevanju. Komisija će organizovati konferenciju o slobodi izražavanja i medija u zemljama proširenja u proljeće 2011., što će biti prilika za značajan napredak u tim oblastima. Nakon konferencije obezbijediće se pružanje IPA podrške, po potrebi.

2.5. Pomirenje, regionalna saradnja i bilateralna pitanja na Zapadnom Balkanu

Tokom posljednje decenije, Zapadni Balkan je ostvario značajan napredak prema stabilnosti i regionalnoj saradnji. Međutim, brojna pitanja koja proizilaze iz sukoba u regionu ostaju otvorena i utiču na unutrašnje funkcionisanje države i odnose među njima. EU radi sa stranama u regionu na prevladavanju ove ostavštine iz prošlosti.

Napredak ka pomirenju je ključni elemenat za stabilnost na Kosovu, gdje je otvorena nova faza nakon savjetodavnog mišljenja Međunarodnog suda pravde. Nakon usvajanja Rezolucije Generalne skupštine UN, EU je spremna da omogući proces dijaloga između Prištine i Beograda sa ciljem promovisanja saradnje, postizanja napretka na putu ka EU i poboljšanja života ljudi. Napredak u pomirenju je takođe bitan u Bosni i Hercegovini, i to ne samo za funkcionisanje države. Puno sprovođenje Ohridskog sporazuma u Bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji, poštovanje i zaštita nacionalnih manjina u cijelom regionu, povratak izbjeglica i saradnje sa Međunarodnim kaznenim tribunalom za bivšu Jugoslaviju (ICTY), kao i pravilno vođenje domaćih suđenja za ratne zločine važni su za pomirenje.

Trajno pomirenje zahtijeva napore na svim nivoima - vlade, sudstva i civilnog društva. To je takođe povezano sa rješavanjem siromaštva i socijalne isključenosti. Nedavno su registrovani brojni pozitivni signali. Srbijanski parlament usvojio je deklaraciju kojom se osuđuje zločin u Srebrenici, vezano za odluku Međunarodnog suda pravde o Srebrenici. NVO su pokrenule inicijativu za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje i kazivanje istine. Ovu takozvanu REKOM inicijativu podržavaju predsjednici Hrvatske i Srbije, crnogorski parlament i vjerske zajednice. Šira

³ Kratkoročna pomoć u oblasti horizontalnih pitanja upravljanja i reforme javne uprave pruža se putem SIGMA-e (Podrška unapređenju uprave i upravljanja), OECD program koji Komisije podržava u kontekstu proširenja.

regionalna podrška bi doprinijela pomirenju. U maju 2010., na Samitu Igmanske inicijative u Sarajevu prisustvovali su predsjednici Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Crne Gore; uključeno je više od 140 nevladinih organizacija sa ciljem promovisanja i olakšavanja lokalne i regionalne saradnje. Ove različite napore mora pratiti sudski progon ratnih zločina kroz punu saradnju sa ICTY-jem, kao i pravilno i brzo rješavanje predmeta koji se odnose na ratne zločine pred domaćim sudovima. Puna saradnja sa ICTY-jem, posebno Srbije i Hrvatske, i dalje je ključna.

Došlo je do pozitivnih pomaka po pitanju povratka izbjeglica koje je pokrenuo Sarajevski proces. Na ministarskoj konferenciji koja je održana u martu u Beogradu otvoren je dijalog između zainteresovanih vlada. Komisija je spremna da razmotri pružanje dodatnog finansijskog doprinosa EU ovom procesu, kao i da podrži održavanje donatorske konferencije kada zemlje postignu dogovor o konkretnim akcijama za rješavanje preostalih problema. Još uvijek ima 14.631 (od avgusta 2010) nestalih osoba, kao posljedica oružanih sukoba u regionu dok je proces rješavanja preostalih slučajeva veoma spor. Zainteresovane zemlje trebaju povećati napore u pravcu rješavanja preostalih predmeta u razumnom roku.

Regionalna saradnja doprinosi pomirenju, dobrosusjedskim odnosima i stvaranju klime koja vodi ka rješavanju otvorenih bilateralnih pitanja. Na zapadnom Balkanu ona je takođe ključna za ekonomski razvoj i rješavanje zajedničkih problema poput organizovanog kriminala, upravljanja granicom, klimatskih promjena ili zagađenja životne sredine. Regionalna saradnja je od suštinske važnosti za napredovanje na dnevnom redu evropskih integracija u oblastima kao što su sigurnost građana, energetika ili saobraćaj.

Region je preduzeo korake ka jačanju regionalnih struktura. Savjet za regionalnu saradnju (RCC) ima ključnu ulogu u vođenju i praćenju regionalne saradnje. Savjet za regionalnu saradnju usvojio je ambicioznu strategiju i program rada za 2011.-2013. koje sada treba sprovesti, sa naglaskom na aktivnosti orijentisane u pravcu postizanja rezultata kojim Savjet za regionalnu saradnju može dodati stvarnu vrijednost. Srednjoevropski ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA) je bitan za zaokruživanje regionalne slobodne trgovinske zone. Energetska zajednica radi na ostvarivanju regionalnog energetskog tržišta i priprema se za integraciju u energetska tržišta EU. Sporazum o zajedničkom evropskom vazдушnom prostoru će unaprijediti standarde na području bezbjednosti i upravljanja vazдушnim saobraćajem i dovesti do uslova veće konkurencije od čega će imati koristi putnici u vazдушnom saobraćaju.

Komisija osigurava značajnu finansijsku podršku za regionalnu saradnju. U 2011., IPA fondovi će biti mobilisani kako bi se olakšalo učešće regiona u velikim međunarodnim sporazumima, kao što su Ugovor o transportu. Regionalna škola za javnu upravu (ReSPA) je sada potpuno operativna i trenutno organizuje oko 2.500 dana obuke godišnje. Međunarodni sporazum o uspostavljanju njenog pravnog subjektiviteta ratifikovan je u julu 2010. Očekuje se svečano otvaranje prostorija škole u Danilovgradu (Crna Gora) 11. Novembra 2010.

Komisija će nastaviti da pruža podršku obnovi kulturne baštine, u kontekstu Ljubljanskog procesa. Savjet za regionalnu saradnju će osnovati Radnu grupu za kulturu i društvo, uz podršku stalnog sekretarijata koji će koristiti predpristupnu finansijsku pomoć. Njegov zadatak će biti da upravlja Ljubljanskim procesom, u saradnji sa Savjetom Evrope i Komisijom.

Komisija upravo završava Dunavsku strategiju koja okuplja zemlje članice, zemlje proširenja i istočnog partnerstva. Uključivanje i aktivno sudjelovanje zemalja Zapadnog Balkana koje dijele Podunavlje sa susjednim zemljama EU neophodno je za uspjeh strategije. Strategija je prilika za obostrano korisna za ulaganja u sektorima saobraćaja i energetike, kao i za društveno-ekonomski razvoj.

Regionalnu saradnju koče razlike oko Kosova. Konkretno, to je uticalo na funkcionisanje CEFTA-e, proširenje Pan-Euro-Med sistema dijagonalne kumulacije i potpisivanje Sporazuma zajednice o transportu. Ponekad se pokazalo da je nemoguće održavati sastanke uz učešće svih regionalnih aktera. Komisija snažno potiče sve zainteresovane strane da traže praktična i pragmatična rješenja kako bi se osigurala sveobuhvatnost regionalne saradnje, bez obzira na različite pozicije oko statusa Kosova.

Slovenija i Hrvatska su potpisale i ratifikovale Sporazum o arbitraži za rješavanje pitanja granice, što otvara put za konačno rješenje. Ovaj sporazum pokazuje da se bilateralna pitanja mogu riješiti u duhu dobrosusjedstva. Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i Kosovo su završile razgraničenje međusobne granice. Međutim, niz drugih bilateralnih pitanja, posebno u pogledu granica, ostaje neriješeno, baš kao i pitanje imena između Grčke i Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije.

Otvorena bilateralna pitanja, uključujući i granične sporove, trebaju rješavati zainteresovane strane, u duhu dobrosusjedstva i uzimajući u obzir ukupne interese EU. Za to je potrebna obnovljena politička volja zainteresovanih strana. Komisija očekuje uložiti maksimalan napor u pravcu rješavanja otvorenih graničnih sporova u skladu sa principom mirnog rješavanja sporova u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija, uključujući ako je potrebno nadležnost Međunarodnog suda pravde. Bilateralna pitanja ne bi trebala zadržavati proces pristupanja. EU je spremna da olakša stvaranje potrebnog političkog podsticaja u potrazi za rješenjima i da podrži prateće inicijative.

3. Predpristupni instrumenti u službi politike proširenja

Finansijska pomoć – strateški pristup

Finansijska pomoć u okviru Instrumenta prepristupne pomoći (IPA) osmišljena je kao pomoć zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima u njihovim nastojanjima da ispune pristupne kriterijume, putem usklađivanja sa politikom i standardima EU i podsticanju društveno-ekonomskog razvoja. Takva pomoć iz budžeta EU obezbjeđuje jasnu dodatnu vrijednost. Pomoć zemljama proširenja je ulaganje u budućnost EU; podržavajući svoje buduće članice da se adekvatno pripreme za pristupanje, EU će i sama biti u boljoj poziciji da ispuni svoje strateške ciljeve. Za period 2007.-2013. osigurano je 11.6 milijardi € u okviru programa IPA kao podrška zemljama proširenja da se pripreme za pristupanje. Indikativan prikaz pojedinačnih stavki naveden je u revidiranom višegodišnjem indikativnom finansijskom okviru za 2011.-2013.

IPA je osmišljena da omogući strateško planiranje pomoći kroz višegodišnje indikativne planske dokumente (MIPD) za period od tri godine. Ovi dokumenti sadrže glavne prioritete za pružanje pomoći u narednim godinama i čine osnovu za godišnje ili višegodišnje programiranje. Višegodišnji indikativni planski dokumenti zasnovani su na potrebama utvrđenim kroz partnerstvo i u izvještajima o napretku.

Komisija je preduzela niz koraka kako bi se poboljšala strateška priroda ovog procesa i ojačale veze između prioriteta utvrđenih u Pristupnom partnerstvu ili Evropskom partnerstvu i izvještajima o napretku i programiranju pomoći. To je dovelo do većeg usredsređivanja na ključne fundamentalne oblasti kao što su efikasno upravljanje i vladavina prava. Kako bi bolje ilustrovala ovaj fokus i njegovo prihvatanje od strane država korisnica, Komisija će sve više koristiti sektorski pristup u planiranju prepristupne pomoći.

Zemljame proširenje se prema tome podstiču da donesu detaljne strateške programe u ključnim sektorima koji su identifikovani kao bitni za napredovanje prema EU. Pristupni prioriteti trebaju biti u potpunosti integrisani u navedene nacionalne programe. Sljedećim višegodišnjim indikativnim planskim dokumentom za period 2011.-2013. utvrdiće se ciljevi za IPA pomoć u tim sektorima.

Ostale oblasti koje će i dalje biti uključene kao prioritetne u višegodišnje indikativne planske dokumente su vezane za regionalni razvoj, razvoj ljudskih potencijala i ruralni razvoj, posebno za zemlje kandidate. Učeći kako da efikasno upravljaju pretprijetnom pomoći u skladu sa principima dobrog finansijskog upravljanja, vlade zemalja proširenja pripremaju se za upravljanje fondovima EU kao buduće države članice.

Međutim, i dalje su prisutni izazovi u pogledu djelotvornog sprovođenja IPA programa u nekim zemljama. Države korisnice moraju povećati napore kako bi osigurale dovoljne administrativne kapacitete i stručnost u razvoju i implementaciji održivih projekata usmjerenih na ostvarivanje rezultata radi optimalnog korišćenja raspoloživih predpristupnih fondova. Komisija će podržati korisnice da unaprijede sopstvene kapacitete i pratiti finansijske ciklus IPA, kako bi identifikovala nedostatake u ranoj fazi.

Komisija takođe ima namjeru da sve više povećava višegodišnje programe, omogućavajući bolje postavljanje prioriteta i uvrđivanje redosljeda planiranih mjera, kao i veću predvidljivost finansijske pomoći za zemlje korisnice.

Sektorski pristup olakšaće saradnju između donatora i korisnika, eliminišući dupliranje napora i dovodeći do veće efikasnosti i djelotvornosti. To bi trebalo omogućiti svim zainteresovanim stranama da se usredsrijede na očekivane rezultate i uticaj naših zajedničkih napora.

Veličina ulaganja koje je potrebno u zemljama proširenja radi pripreme za članstvo i realna konvergencija zahtijevaju značajan doprinos iz državnog budžeta, podršku drugih donatora, međunarodnih finansijskih institucija (MFI), te mobilizaciju privatnih investitora. Javno-privatno partnerstvo je posebno vrijedno za spajanje dotacija iz državnog budžeta sa zajmovima privatnih banaka. Investicioni okvir za Zapadni Balkan, Evropski fond za jugoistočnu Europu i fond Zeleni za rast su dobri primjeri za ostvarivanje visokog nivoa priliva kapitala sa ograničenim državnim sredstvima.

Investicioni okvir za Zapadni Balkan osnovan je u decembru 2009. godine kao zajednička inicijativa Evropske komisije i partnerskih međunarodnih finansijskih institucija u regionu. To je ključni instrument za usmjeravanje ulaganja u infrastrukturu u regionu. Služi da se maksimalno uvećaju izvori sredstava (leveridž) iz značajnih kredita međunarodnih finansijskih institucija i IPA podrške. Obezbijedeno je 137 miliona € bespovratnih sredstava kao leveridž za procijenjenu vrijednost investicija od 660 milijardi €. Investicioni okvir za Zapadni Balkan fokusiran je na povećanje broja projekata u oblasti vodosnabdijevanja i otpadnih voda u regionu, podsticanje podrške u oblasti energetske efikasnosti, ubrzavanje ulaganja u osnovnu saobraćajnu mrežu i podršku razvoja malih i srednjih preduzeća i mehanizama za podsticanje ekonomskog rasta u periodu nakon finansijske krize. Projekti u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan obuhvataju brojne zemlje Zapadnog Balkana i jačaju regionalnu saradnju. Investicioni okvir za Zapadni Balkan daje prednost velikim investicijama od regionalnog značaja, kao što je osnovna regionalna saobraćajna mreža u Jugoistočnoj Evropi, koja se može smatrati pretečom buduće transevropske saobraćajne mreže (TEN-T) u regionu.

Financijska pomoć u okviru programa IPA za regionalnu saradnju ima za cilj da osigura stabilnost u regionu, poveća regionalne trgovinske tokove i podrži inicijative i strukture regionalne saradnje u

zemljama Zapadnog Balkana, uključujući i Regionalni savjet za saradnju i Regionalnu školu za javnu upravu. Savjet za regionalnu saradnju ima važnu ulogu u praćenju da li IPA i druga donatorska sredstava odražavaju prioritete regionalne saradnje.

Učešće u programima i agencijama Evropske unije

Učešće zemalja proširenja u programima i agencijama EU ima za cilj unapređenje saradnje sa državama članicama i upoznavanje zemalja sa politikom i metodama rada EU. Zemlje kandidati i potencijalni kandidati mogu učestvovati u programima EU na osnovu okvirnih sporazuma, kao i pojedinačno učestvovati u radu agencija EU. Učešće se može djelimično finansirati kroz IPA finansijsku pomoć. Zemlje se podstiču da se fokusiraju na učešće u programima ili agencijama gdje angažman podržava ključne sektore za reformu i gdje im to može najviše koristiti.

Informisanje i komunikacija

Uspješna politika proširenja zahtijeva snažnu podršku javnosti. Države članice i zemalje proširenja imaju centralnu ulogu u informisanju javnosti i komunikacijama koje mogu pomoći da se održi podrška stanovništva. Komisija se zalaže za poboljšanje protoka objektivnih informacija o procesu proširenja, predstavljenih u prilagođenom obliku, kroz različita sredstva za komunikaciju koja danas postoje. Posebno je važno da te informacije dođu do mladih ljudi koji ne mogu imati osjećaj za važnost jačanja sigurnosti i stabilnosti u Evropi na osnovu životnog iskustva. Na političkim liderima EU, na državnom, regionalnom i lokalnom nivou, je da koriste ove informacije na najsvrsishodniji način u okviru svoje pravne nadležnosti.

Iskustva iz petog proširenja pokazala su da se jaz u komunikaciji brzo popunjava pogrešnim informacijama. Jaz treba prevladati slobodno dostupnim i tačnim informacijama. Ovo je bitno ukoliko želimo da građani u potpunosti razumiju šta je u pitanju. Unija se 2010. suočava sa novim izazovima vezanim za ekonomsku krizu, životnu sredinu, radna mjesta, sigurnost građana, klimatske promjene i migracije. To su pitanja koja se jednako tiču građana u zemljama članicama i zemljama proširenja. Izazov za vođe je da objasne kako stremljenje za proširenjem dnevnog reda može pomoći EU da postigne svoje ciljeve u tim ključnim oblastima, ubrzati reformsku agendu i poboljšati životne uslove u zemljama proširenja. Materijalni i stvarni rezultati procesa najbolja su reklama za proširenje. Snažan primjer je liberalizacija viznog režima za Zapadni Balkan.

Razvoj civilnog društva

Djelovanje civilnog društva je bitno za zrele demokratije, poštovanja ljudskih prava i vladavinu prava. Takve aktivnosti unapređuju političku odgovornost, podstiču i proširuju prostor za diskurs o društvenim izborima i jačaju konsenzus za pluralističko društvo. Doprinoseći otvorenijoj, participativnijoj i dinamičnijoj demokratiji, živo i vitalno građansko društvo takođe vodi toleranciji i pomirenju. Sudjelovanje organizacija civilnog društva u pretpristupnom procesu doprinosi kvalitetu i javnoj podršci reformama vezanim za pristupanje.

Mora postojati kultura prihvatanja i uvažavanja uloge civilnog društva kako bi organizacije civilnog društva mogle da se uključe u djelotvoran dijalog o politici. Javne rasprave o političkim inicijativama i nacrtima zakona trebaju postati opšti princip. Pristup civilnog društva državnoj podršci često ometaju nedostatak transparentnosti i slabo razvijeni kriterijumi raspodjele sredstava.

Fond za civilno društvu pomaže organizacijama civilnog društva u jačanju kapaciteta i profesionalizma, dopuštajući im da se uključe u djelotvoran dijalog sa privatnim i javnim akterima i da prate razvoj u oblastima kao što su vladavina prava i poštovanje osnovnih ljudskih prava. Fond

finansira inicijative na lokalnom nivou, regionalno umrežavanje i kratkoročne posjete EU.

Komisija je razmotrila rad fonda radi boljeg dopiranja do organizacija lokalne zajednice, uzimajući u obzir povratne komentare organizacija civilnog društva. Komisija će bolje odrediti ciljne potrebe u svakoj zemlji i osigurati dugoročna inicijalna sredstva za finansiranje nevladinih organizacija. Jače, dobro uspostavljene organizacije mogle bi postati mentori i upućivati manje organizacije.

4. Napredak u zemljama proširenja i agendi za 2010.-2011.

4.1. Vođenje Zapadnog Balkana prema članstvu u EU

Na ministarskom sastanku EU i Zapadnog Balkana u Sarajevu, 2. juna 2010., EU je ponovila svoju nedvosmislenu predanost evropskoj perspektivi Zapadnog Balkana. Budućnost zapadnog Balkana leži u Evropskoj uniji.

Zapadni Balkan se približio Evropskoj uniji u proteklih godinu dana, pošto je region ostvario napredak, mada neujednačeno, u reformama i ispunjavanju postavljenih kriterijuma i uslova. Napredak Hrvatska potvrđuje da je Proces stabilizacije i pridruživanja za zapadni Balkan politika koja vodi ka pristupanju Evropskoj uniji. Napredak ostalih zemalja Zapadnog Balkana prema članstvu u EU zavisi takođe od dinamike njihovih političkih i ekonomskih reformi.

Postignut je značajan napredak prema liberalizaciji viznog režima. Tokom prošle godine, EU je ukinula vize za Srbiju, Crnu Goru i Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju, kada su pokazale sposobnost da ispune utvrđena mjerila u oblastima poput sigurnosti putnih isprava, upravljanja granicom, migracijama, azila, javnog reda i bezbjednosti, kao i poštovanja ljudskih prava. Vize će uskoro biti ukinute za Bosnu i Hercegovinu i Albaniju, na osnovu jasnih dokaza da su i one zadovoljile navedena mjerila. Važno je da zainteresovane zemlje intenziviraju svoje napore kako bi informisale svoje građane o obimu i granicama bezviznog režima. Kosovo je usvojilo zakon o readmisiji i pojačalo napore u reintegraciji povratnika, čime se utire put za dijalog o liberalizaciji viznog režima.

Hrvatska

Hrvatska je ostvarila stabilan napredak prema ispunjavanju kriterijuma za članstvo od početka pristupnih pregovora u oktobru 2005. Hrvatska ispunjava političke kriterijume iz Kopenhagena. Što se tiče ekonomskih kriterijuma, u Hrvatskoj funkcioniše tržišna ekonomija. Trebala bi biti u stanju da se nosi sa pritiscima konkurencije i tržišnim silama unutar Unije, pod uslovom da odlučno implementira svoj program sveobuhvatne reforme kako bi smanjila strukturalne slabosti.

U pogledu kriterijuma vezanih za *acquis*, Hrvatska je postigla dobar napredak u pristupnim pregovorima. 33 poglavlja su otvorena, a 25 je privremeno zatvoreno. Hrvatska je postigla dobar napredak prema ispunjavanju uslova za zatvaranje pregovaračkih poglavlja sa finansijskim implikacijama (*poljoprivreda i ruralni razvoj, regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata, finansijske i budžetske odredbe*). Hrvatska treba održati nastojanja u pravcu potpunog uspostavljanja potrebnih administrativnih struktura za upravljanje i kontrolu EU fondova.

Hrvatska treba ispuniti preostala završna mjerila u oblasti *pravosuđa i fundamentalnih prava*, posebno u izgradnji potrebnog istorijata u oblasti nezavisnosti i djelotvornosti sudstva, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, poštovanja i zaštite manjina, uključujući povratak izbjeglica, suđenja za ratne zločine i pune saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, uključujući rješavanje pitanje pristupa dokumentima od strane Međunarodnog

krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju. Što se tiče *konkurencije*, Hrvatska treba donijeti planove restrukturiranja za brodogradilišta, u skladu sa *acquis*-jem. Hrvatska Očekuje se da će Hrvatska i dalje igrati aktivnu ulogu u regionalnoj saradnji na Zapadnom Balkanu i pružati podršku ostalim zemljama u regionu na njihovom putu ka članstvu u EU.

Imajući u vidu historijat Hrvatske u ispunjavanju mjerila i sprovođenju obveza sadržanih u pristupnim pregovorima, Hrvatska je na dobrom putu da zadovolji kriterijume *acquis-a*. To se vidi iz tablica za monitoring koje Komisija utvrđuje za uslovno zatvorena poglavlja.

Komisija će nastaviti da prati sprovođenje obaveza do pristupanja, koristeći sve raspoložive instrumente, uključujući procjene partnerskih institucija i strukture iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Komisija će redovno podnositi izvještaje o praćenju.

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i dalje dovoljno ispunjava političke kriterijume. Nakon suštinske reforme u 2009. godini, postignut je daljnji napredak, mada neujednačenim tempom, što se tiče reforme parlamenta, policije, sudstva, javne uprave i poštovanja i zaštite manjina. Zemlja treba postići daljnji napredak vezano za dijalog među političkim akterima, pravosuđe i reformu javne uprave, borbu protiv korupcije, slobodu izražavanja i poboljšanje poslovnog okruženja. Sprovođenje zakona je od suštinske važnosti.

Zemlja je nastavila da ispunjava svoje obveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Komisija je predložila prelazak u drugu fazu pridruživanja kako je predviđeno Sporazumom.

Savjet još uvijek nije zauzeo stav vezano za preporuku Komisije iz oktobra 2009. za otvaranje pristupnih pregovora.

Pitanje imena ostaje neriješeno sa Grčkom. Dvije zemlje su učestvovala u pregovorima za rješavanje tog pitanja pod pokroviteljstvom UN-a, uključujući niz bilateralnih kontakata, takođe na novou premijera, iako taj zamah još uvijek nije doveo do konkretnih rezultata

Treba izbjegavati postupke i izjave koje bi mogle negativno uticati na dobrosusjedske odnose. Bitno je održavanje dobrosusjedskih odnosa, uključujući obostrano dogovoreno i prihvatljivo rješenje za pitanje imena, pod pokroviteljstvom UN-a.

Crna Gora

Paralelno sa ovim dokumentom o strategiji, Komisija je donijela Mišljenje o zahtjevu Crne Gore za članstvo u EU. Zaključci i preporuke iz Mišljenja navedeni su u Dodatku ovog saopštenje.

Albanija

Paralelno sa ovim dokumentom o strategiji, Komisija je donijela Mišljenje o zahtjevu Albanije za članstvo u EU. Zaključci i preporuke iz Mišljenja navedeni su u Dodatku ovog saopštenja.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina je postigla ograničen napredak u rješavanju ključnih reformi. Izbori u oktobru 2010. bili su uglavnom u skladu sa međunarodnim standardima. Neusaglašenost između Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije o ljudskim pravima nije otklonjena, uprkos presudi Evropskog suda za ljudska prava. Poštovanje demokratskih principa i prava na jednako postupanje,

bez diskriminacije, kako je otjelovljeno u Evropskom sudu za ljudska prava, predstavlja bitan elemenat Privremenog sporazuma.

Razvoj zajedničke vizije lidera o ukupnom pravcu zemlje i ključnim reformama vezanim za EU ostaje bitan za daljnji napredak prema članstvu u EU. Zemlja mora povećati napore kako bi stvorila zadovoljavajući istorijat u sprovođenju odredbi Privremenog sporazuma.

Bosna i Hercegovina bi trebala hitno preduzeti početne korake u pravcu usklađivanja svog Ustava sa Evropskom konvencijom za ljudska prava i poboljšanja efikasnosti i funkcionisanja njenih institucija. Zemlja mora biti u poziciji da usvoji, implementira i sprovede zakone i pravila EU. Što se tiče međunarodnih obveza, i dalje je bitno ostvarivanje napretka prema ispunjavanju ciljeva i uslova koji su postavljeni za zatvaranje Kancelarije visokog predstavnika (OHR). EU će pomoći Bosni i Hercegovini, kroz pojačano prisustvo, u sprovođenju ciljeva definisanih agendom EU.

Srbija

Srbija je podnijela zahtjev za članstvo u EU u decembru 2009. i ponovo pokazala da je posvećena ispunjavanju kriterijuma iz Kopenhagena. U februaru 2010., Savjet je pozvao Komisiju da dostavi svoje mišljenje o tom zahtjevu. U februaru 2010 stupio je na snagu Privremeni sporazum, a države članice su se u junu 2010. saglasile da dostave Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju svojim parlamentima na ratifikaciju.

Srbija je nastavila sa sprovođenjem političke reforme. Postignuti su određeni pozitivni rezultati u borbi protiv organizovanog kriminala. Potrebni su dodatni naponi u reformi pravosuđa i javne uprave, kao i borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Srbija je nastavila da gradi istorijat u sprovođenju Privremenog sporazuma i nalazi se na dobrom putu da ispuni zahtjeve iz SSP-a. Srbija je preduzela važne korake ka pomirenju u regionu, posebno sa Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom. Srbija i dalje aktivno saraduje sa Međunarodnim krivičnim tribunal za bivšu Jugoslaviju. Međutim, dvojica preostalih bjegunaca još uvijek su na slobodi. Puna saradnja sa Tribunalom ostaje bitan uslov za članstvo u EU, kako je navedeno u zaključcima Savjeta od 25. oktobra 2010.

Srbija treba pokazati konstruktivniji stav prema učešću Kosova u regionalnoj trgovini i saradnji. Trebala bi priznati carinske marke Kosova koje je UNMIK dva puta potvrdio u skladu sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih Nacija 1244. Potrebno je ojačati saradnju sa EULEX-ovom misijom vladavine prava u vezi sa sjevernim Kosovom. Nakon Rezolucije Generalne skupštine Ujedinjenih Nacija, EU je spremna da omogući proces dijaloga između Beograda i Prištine radi promovisanja saradnje, ostvarivanja napretka na putu ka EU i unapređenja života ljudi.

Kosovo

Lokalni izbori na Kosovu krajem 2009. održani su uredno i uz učešće svih zajednica. Odaziv birača bio je vrlo nizak na sjevernom Kosovu. Proces decentralizacije je značajno napredovao. Saradnja sa EULEX-om je pojačana. Vlada je unaprijedila svoj kapacitet za sprovođenje evropskog programa i reformske politike Kosova. Međutim, ostaju glavni izazovi što se tiče reforme javne uprave i vladavine prava, uključujući i sudstvo. Više treba učiniti u oblasti borbe protiv korupcije, organizovanog kriminala i pranja novca. Dijalog i pomirenje između zajednica, kao i zaštita i integracija manjina, posebno kosovskih Srba, su oblasti koje još uvijek izazivaju zabrinutost. Vlasti trebaju osigurati konstruktivan pristup prema učešću Kosova u forumima o regionalnoj saradnji, kako bi održale korak sa regionalnim razvojem.

U decembru 2009., Savjet je pozdravio komunikaciju Komisije „Kosovo - ispunjavanje evropske perspektive“.⁴ Savjet je pozvao Komisiju da preduzme potrebne mjere kako bi podržala napredak Kosova ka EU, u skladu sa evropskom perspektivom regiona, kao i da podnese izvještaj o napretku u tom pogledu. Savjet je istakao važnost mjera vezanih za trgovinu i vize, bez obzira na stavove država članica o statusu.

U februaru, Komisija je predložila proširenje autonomnih trgovinskih mjera za Kosovo. U julu je organizovala posjetu stručnjaka za procjenu spremnosti Kosova da zadovolji relevantne zahtjeve za mogući trgovinski sporazum sa EU. Biće potrebni naponi vezano za tehničko regulisanje proizvoda, kontrolu porijekla, intelektualno vlasništvo, pravila tržišne konkurencije i javne nabavke. Komisija će pojačati napore da pomogne Kosovu u rješavanju identifikovanih nedostataka. Nakon što Kosovo zadovolji odgovarajuće uslove, Komisija će predložiti pregovore o smjernicama za trgovinski sporazum.

Komisija će ubrzati učešće Kosova u odgovarajućim programima Unije. Zajedno sa kosovskim vlastima, Komisija je u januaru pokrenula dijalog o procesu stabilizacije i pridruživanja sa Kosovom. Završen je kompletan ciklus susreta.

Komisija podržava učešće Kosova u IPA prekograničnim programima saradnje sa Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom i Albanijom. Od 2011., podrška će takođe obuhvatiti programe sa Crnom Gorom.

Komisija će nastaviti sa inicijativama koje je navela u svom saopštenju o Kosovu, u skladu sa zaključcima Savjeta.

4.2. Nastavak pregovora o pristupanju sa Turskom

Turska je nastavila sa procesom političke reforme. Izmijenila je svoj ustav uvođenjem ključnih reformi političkog i pravnog sistema koje se odnose na brojne prioritete u području pravosuđa i fundamentalnih prava. Reformama se ograničava nadležnost vojnih sudova, reorganizuje Ustavni sud, proširuje sastav visokog savjeta sudaca i državnih tužilaca, čime se povećava broj predstavnika sudstva u cjelini, proširuju prava sindikata u javnom sektoru, obezbjeđuje osnova za usvajanje posebnih mjera zaštite prava žena i djece, garantuje zaštita ličnih podataka i daje pravo obraćanja ombudsmanu, čime se obezbjeđuje pravni osnov za osnivanje institucije ombudsmana.

Ustavne promjene su važan korak u pravom smjeru. Ipak, potrebna je široka javna rasprava uz učešće i puni angažman svih političkih strana i civilnog društva radi jačanja podrške ustavnoj reformi. Sada je neophodno osigurati pravilnu primjena navedenih reformi kroz relevantne zakone. Novi civilni ustav osigurao bi solidnu osnovu za dalje jačanje demokratije u Turskoj, u skladu s evropskim standardima i kriterijumima za pristupanje EU.

U Turskoj treba ojačati osnovna prava, slobodu izražavanja i prava medija u zakonima i praksi. Još postoje brojni nedostaci u ostvarivanju slobode vjeroispovijesti. Potreban je takođe napredak u vezi prava žena i jednakosti polova, kao i osiguravanju punih sindikalnih prava. „Demokratsko otvaranje“ čiji cilj je prije svega rješavanje kurdskog pitanja proizvelo je samo ograničene rezultate. Bezbjednosna situacija na jugoistoku se pogoršala, sa oživljavanjem napada terorističke organizacije PKK/Kongra-Gel. Izvjestan napredak postignut je u borbi protiv korupcije.

⁴ KOM(2009) 534 konačna, 14.10.2009

Pristupni pregovori napreduju, ali prilično sporo. Stigli su do zahtjevne faze gdje se od Turske traži da ubrza svoje napore u ispunjavanju propisanih uslova. Napredovanjem prema zadovoljavanju mjerila za zahtjeve navedene u Okviru za pregovore, Turska će biti u mogućnosti da ubrza korak pregovora. Tokom sljedećih mjeseci, Turska bi trebala dati posebnu prednost poglavljima o *politici tržišne konkurencije, javnim nabavkama, socijalnoj politici i zapošljavanju*.

Vanjska politika Turske postala je aktivnija u širem regionu. To je povoljna okolnost za Evropsku uniju, uz uslov da se razvija kao dopuna procesu pridruživanja Turske u koordinaciji sa Evropskom unijom. Turska je napravila niz predloga za bližu saradnju vanjske politike EU i Turske. Postignut je znatan napredak u pregovorima prema sporazumu o readmisiji sa Turskom.

Turska je i dalje izražava javnu podršku pregovorima pod okriljem UN između vođa kiparskih Grka i kiparskih Turaka za postizanje sveobuhvatnog rješenja kiparskog problema. Međutim, nije bilo napretka prema normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Kipar. Turska nije u potpunosti implementirala Dodatni protokol uz Sporazuma o pridruživanju i nije uklonila sve prepreke za slobodno kretanje roba, uključujući ograničenja na direktne saobraćajne veze sa Kiprom. Prijeko je potrebno da Turska ispuni svoju obvezu potpuno nediskriminirajućeg sprovođenja Dodatnog protokola i učini napredak prema normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Kipar. EU će nastaviti da prati i ocjenjuje postignuti napredak u pitanjima koja su obuhvaćena deklaracijom od 21. septembra 2005., u skladu sa zaključcima Savjeta, uključujući zaključke iz decembra 2006. i decembra 2009. U nedostatku napretka, Komisija preporučuje da EU održi svoje mjere iz 2006., što će stalno uticati na opšti napredak u pregovorima.

Turska mora pojačati napore da riješi otvorena bilateralna pitanja, uključujući i granične sporove sa svojim susjedima. Postoji obnovljen zamah ka poboljšanju odnosa sa Grčkom. Grčka je uložila znatan broj službenih protesta o nastavku kršenja njenog vazdušnog prostora od strane Turske, uključujući letove nad grčkim ostrvima. Grčka je takođe uložila proteste vezano za kršenje njenih teritorijalnih voda. Protokoli o normalizaciji odnosa sa Jermenijom koji su potpisani 2009. godine nisu ratifikovani.

4.3. Pokretanja procesa pristupanja sa Islandom

Pokrenut je proces pridruživanja sa Islandom. Nakon preporuke Komisije, iz njenog mišljenja iz februara 2010. i odluke Evropskog savjeta iz juna, pregovori o pristupanju otvoreni su u julu 2010., a upoređivanje *acquis-ja* Europske unije sa Islandom treba da počne. Island sada ima pravo na pomoć iz programa IPA, koji je dostupan kao podrška naporima zemlje da postane u potpunosti pripremljena za članstvo u EU.

Ostvaren je dobar napredak u daljem unapređenju pravnog okvira vezano za sukob interesa i finansiranje političkih stranaka. Dopunjena su pravila o imenovanju sudija sa ciljem daljnjeg jačanja nezavisnosti pravosuđa. Preduzeti su važni koraci ekonomske stabilizacije. Napredak je postignut u konsolidovanju javnih finansija i obnavljanju finansijskog sistema. MMF program je na pravom putu. Međutim, ekonomska nesigurnost i izazovi ostaju. Island treba rješavati postojeće obveze, poput onih koje je utvrdio nadzorni organ EFTA-e (ESA) u okviru Sporazuma o Evropskom ekonomskom prostoru. Potrebni su značajni naponi kako bi se osigurala da građani Islanda budu pravilno informisani o tome šta podrazumijeva članstvo u EU

5. Zaključci i preporuke

Na osnovu gore navedenih analiza, Komisija ističe sljedeće **zaključke i preporuke**:

1. Proširenje učvršćuje mir i stabilnost u Evropi. **Strateški interes EU** je da nastavi sa procesom proširenja na osnovu dogovorenih principa i uslova i obnovljenog konsenzusa o proširenju koje je Savjet Evrope odobrio u decembru 2006. Potrebno je čvrsto političko opredjeljenje svih zainteresovanih strana da bi proširenje bilo uspješno. Proširenje mora ostati vjerodostojno za sve uključene. Zemlje kandidati trebaju biti dobro pripremljene kroz strogu uslovljenost i da imaju jasnu i opipljivu evropsku perspektivu, nakon ispunjavanja uslova.
2. Proces proširenja pomaže Evropskoj uniji da **bolje postigne ciljeve svoje politike** u brojnim područjima, koja su ključna za ekonomski oporavak i održiv rast, uključujući regulatornu konvergenciju i unutrašnje tržište, energetiku, saobraćaj, zaštitu životne sredine i nastojanja da se ograniče klimatske promjene, kao i da Evropska unija postane sigurnije mjesto.
3. Komisija će dodatno pojačati praćenje makro-ekonomske politike zemalja proširenja, takođe uzimajući u obzir nova kretanja u ekonomskom upravljanju EU. Komisija **očekuje** da zemlje proširenja nastave sa reformama vezanim za EU i unaprijede poslovno okruženje, što pomaže u prevladavanju ekonomske krize i postizanju održivog rasta. Komisija će povezati zemlje proširenja sa pokrenutim inicijativama na nivou EU kako bi se zadovoljili ciljevi **strategije Evropa 2020**. Ona poziva zemlje proširenja da njihovi nacionalni politički prioriteti odraze ciljeve strategije 2020, da učestvuju u grupama za regionalnu politiku sa ciljem redovnog razmatranja rezultata ovih reformi i utvrđivanja posebnih ciljeva za region, gdje je to prikladno.
4. Komisija **podstiče** zemlje proširenja da rade na poboljšanju uslova za osjetljive grupe, uključujući socijalnu i ekonomsku uključenost Roma. Komisija se obvezala da ih podrži u tim nastojanjima.
5. Komisija će i dalje davati prioritet pravosuđu i reformi javne uprave, borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije i daljem jačanju **vladavine zakona dijaloga** sa zemljama proširenja. Većina zemalja proširenja treba da naprave značajan napredak u konsolidovanju vladavine prava i, posebno, da uspostave vjerodostojan istorijat borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije.
6. **Sloboda izražavanja** i medija ostaje predmet zabrinutosti u većini zemalja proširenja, a identifikovani problemi moraju se rješavati kao prioritet. Napredak u ovom području je bitan i Komisija će ga pažljivo pratiti. Komisija će nastaviti da podržava organizacije civilnog društva i u potpunosti koristiti svoj fond za civilno društvo.
7. **Regionalna saradnja** bitan je elemenat procesa stabilizacije i pridruživanja. Zapadni Balkan je učinio značajan napredak u regionalnoj saradnji, koja ne treba biti ugrožena razilaženjem oko Kosova. Savjet za regionalnu saradnju se treba usredsrijediti na sprovođenje svoje strategije orijentisane prema rezultatima.
8. Postignut je značajan napredak prema **liberalizaciji viznog režima**. Ukinuta su vize za građane bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Crne Gore i Srbije. Vize će uskoro

biti ukinute za Bosnu i Hercegovinu i Albaniju, na osnovu jasnih dokaza da su i one ispunile mjerila. Potrebni su dalji naponi zainteresovanih zemalja da informišu svoje građane o obimu i granicama bezvизnog režima, da pažljivo prate njegovo sprovođenje i, gdje je to potrebno, poduzimaju odgovarajuće korektivne mjere.

9. **Bilateralna pitanja** moraju riješiti zainteresovane strane, u dobrosusjedskom duhu i uzimajući u obzir ukupne interese EU. Ona ne bi trebala zadržavati proces pristupanja. EU je spremna da olakša traženje rješenja i podrži povezane inicijative. Došlo je vrijeme da ovaj region prevlada nasljeđe sukoba iz prošlosti, nadovezujući se na nedavni pozitivni zamah u pogledu pomirenja. Dobrosusjedski odnosi ostaju ključni.
10. Komisija podsjeća da pregovaračka poglavlja za koja su tehničke pripreme završene trebaju biti otvorena ili privremeno zatvorena na osnovu odgovarajućeg *acquis-ja*, u skladu sa pregovaračkim okvirom i mjerama koje je odobrio Savjet. U interesu EU je da otvori raspravu o teškim poglavljima početkom pregovora, uključujući i poglavlje o pravosuđu i osnovnim pravima, što zahtijeva uspostavljanje **uvjerljivog i vjerodostojnog istorijata** i radi toga je vjerovatno da će biti među zadnjim poglavljima koja će biti zatvorena.
11. Pretpristupna **pomoć** je sastavni dio strategije proširenja i projektovana je kako bi se zadovoljili prioriteti identifikovani u partnerstvu i izvještajima o napretku. Države korisnice moraju ojačati svoje kapacitete za djelotvorno korišćenje EU fondova.
12. Komisija **poziva** države članice da rade sa institucijama EU na jačanju razumijevanja i podrške za proces proširenja i da objasne kako nam on može pomoći da ostvarimo naše zajedničke ciljeve. Komisija se zalaže za poboljšanje protoka objektivnih informacija o procesu proširenja, prenesenih u obliku prilagođenom za korisnike, kroz različita sredstva komunikacije koja su sada dostupna.
13. **Hrvatska** je postigla dobar napredak prema ispunjavanju kriterijuma za članstvo, a pristupni pregovori su u završnoj fazi. Puna saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i dalje je uslov za napredak Hrvatske u procesu pristupanja, u skladu sa pregovaračkim okvirom. Komisija smatra da pregovore treba zaključiti kada Hrvatska ispuni preostala otvorena mjerila, posebno u oblasti pravosuđa i osnovnih ljudskih prava, uključujući borbu protiv korupcije, na taj način uklanjajući potrebu da EU razmotri primjenu mehanizma za saradnju i verifikaciju nakon pristupanja. Komisija će pažljivo pratiti napredak Hrvatske u oblasti pravosuđa i osnovnih prava i razmotriti ukupnu situaciju u prvom kvartalu 2011.
14. **Turska** je nastavila sa procesom političkih reformi, posebno kroz reformu svog ustava. Potrebni su daljnji rezultati u oblasti osnovnih prava, „demokratskog otvaranja“ i uključivanja svih sudionika u procesu reforme. Osiguravanje slobode izražavanja u praksi predstavlja poseban izazov. Pregovori o pristupanju su napredovali, mada prilično sporo. Napredujući u ispunjavanju mjerila i uslova navedenih u Pregovaračkom okvir, Turska će moći da ubrza tempo pregovora. Sada Turska treba hitno ispuniti svoju obvezu u pogledu punog nediskriminirajućeg sprovođenja Dodatnog protokola Sporazuma o pridruživanju i ostvari napredak prema normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Kipar. EU će nastaviti da prati i ocjenjuje postignuti napredak vezano za pitanja sadržana u Deklaraciji od 21. septembra 2005., u skladu sa zaključcima Savjeta, uključujući zaključke iz decembra 2006. i decembra 2009. U nedostatku napretka, Komisija preporučuje da EU nastavi sa primjenom svojih mjera iz 2006., što će imati trajan uticaj na ukupni napredak u pregovorima.

15. Što se tiče **Kiparskog pitanja**, čelnici zajednica kiparskih Grka i kiparskih Turaka nastavljaju pregovore o sveobuhvatnom rješenju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Komisija podržava njihova nastojanja i pruža tehničke savjete o pitanjima iz nadležnosti EU. Ona poziva čelnike obje strane da ojačaju svoje napore kako bi razgovori bili uspješno zaključeni što je prije moguće i ponavlja svoj poziv da Turska konkretno doprinese sveobuhvatnom rješenju pitanja Kipra.
16. Pokrenut je proces pridruživanja sa **Islandom**. Nakon preporuke Komisije date u mišljenju od februara 2010. i odluke Evropskog savjeta iz juna, pregovori o pristupanju otvoreni su u julu 2010., a upoređivanje pravnih tekovina Evropske unije sa Islandom treba da počne. Island treba da riješi postojeće obveze, poput onih koje je utvrdio nadzorni organ EFTA-e (ESA) u okviru Sporazuma o Evropskom ekonomskom prostoru. Potrebni su značajni naponi kako bi se osiguralo da građani Islanda budu pravilno informisani o tome šta podrazumijeva članstvo u EU.
17. **Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija** i dalje dovoljno ispunjava političke kriterijume. Postignut je daljnji napredak u ključnim oblastima reformi, iako neujednačenim tempom. Posebno su potrebni naponi u oblasti reforme pravosuđa i javne uprave. Komisija **ponavlja svoju preporuku** da treba otvoriti pregovore za pristupanje Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije Evropskoj uniji. Bitno je održavanje dobrosusjedskih odnosa, uključujući postizanje dogovorenog i obostrano prihvaćenog rješenja za pitanje imena, pod pokroviteljstvom UN-a.
18. U Mišljenju koje je danas usvojila, Komisija **preporučuje** da treba otvoriti pristupne pregovore sa **Crnom Gorom** i **Albanijom** kada te zemlje postignu potreban stepen usklađenosti sa kriterijumima za članstvo koje je Evropski savjet utvrdio u Kopenhagenu 1993. godine. Konkretno, Crna Gora i Albanija trebaju zadovoljiti određene ključne prioritete koji su navedeni u datim mišljenjima. Komisija preporučuje da Savjet Crnoj Gori odobri status zemlje kandidata. Ona poziva Albaniju da uloži dodatne napore i ode dalje u odnosu na do sada postignuti napredak. Izvještaj Komisije o napretku dvije zemlje u paketu za proširenje za 2011 biće posebno fokusiran na sprovođenje ključnih prioriteta koje treba riješiti u cilju otvaranja pristupnih pregovora.
19. **Srbija** je podnijela zahtjev za članstvo u EU u decembru 2009., a Savjet je u oktobru 2010. pozvao Komisiju da podnese svoje mišljenje. Srbija nastavlja sa političkim reformama izgradnjom istorijata u sprovođenju Privremenog sporazuma. Na dobrom je putu da ispuni zahtjeve iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Srbija je preduzela važne korake ka pomirenju u regiji. Potrebni su dodatni naponi u pogledu reforma pravosuđa i javne uprave, kao i borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije. Srbija je nastavila saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju. Međutim, dvojica preostalih bjegunaca još su uvijek na slobodi. Puna saradnja sa Tribunalom ostaje bitan uslov za članstvo u EU, kako je navedeno u zaključcima Savjeta od 25. oktobra 2010. Srbija treba pokazati konstruktivniju stav prema učešću Kosova u regionalnoj trgovini i saradnji. Treba ojačati saradnju sa EULEX misijom za vladavinu prava vezano za sjever Kosova.
20. Nakon rezolucije Generalne skupštine UN-a, EU će omogućiti proces dijaloga između Beograda i Prištine u cilju promovisanja saradnje, ostvarivanja napretka na putu ka EU i poboljšanja života ljudi.
21. Proces decentralizacije na **Kosovu** je značajno napredovao, dok je saradnja sa EULEX-

om je poboljšana. Vlada je poboljšala svoj kapacitet za sprovođenje Evropskog programa i reformnske politike Kosova. Međutim, ostaju glavni izazovi u pogledu vladavine prava, uključujući i reformu javne uprave i pravosuđa, kao i borbu protiv korupcije, organizovanog kriminala i pranja novca. Dijalog i pomirenje između zajednica, kao i zaštita i integracija manjina, posebno kosovskih Srba, još uvijek su oblasti koje izazivaju zabrinutost. Vlasti trebaju osigurati konstruktivan pristup prema učešću Kosova na forumima o regionalnoj saradnji, kako bi održali korak sa regionalnim kretanjima.

Komisija nastavlja sa inicijativama navedenim u njenom Saopštenju o Kosovu iz oktobra 2009., u skladu sa zaključcima Savjeta iz decembra 2009. Komisija pozdravlja napredak koji je Kosovo ostvarilo u posljednje vrijeme usvajanjem zakona o readmisiji, osmišljavanjem Akcionog plana o reintegraciji povratnika podržanog namjenskim sredstavima. Pod uslovom da se napredak nastavi, Komisija se zalaže za skoro **pokretanje dijaloga za liberalizaciju viznog režima**. Komisija pomaže Kosovu da ostvari potrebne uslove za mogući trgovinski sporazum sa EU. Kada Kosovo zadovolji odgovarajuće uslove, Komisija će **predložiti** smjernice za pregovore o **trgovinskom sporazumu**. Komisija će predložiti otvaranje relevantnih **programa Unije** za učešće Kosova, kao što je Evropa za građane i kulturu. Komisija će **predložiti** smjernice za pregovore o okvirnom sporazumu u tom smislu.

22. **Bosna i Hercegovina** treba da formira vladu koja se zalaže za evropsku budućnost zemlje i ubrza odgovarajuće reforme. Bosna i Hercegovina treba hitno preduzeti početne korake kako bi uskladila svoj Ustav sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i poboljšala funkcioniranje svojih institucija. Zemlja mora biti u poziciji da usvoji, implementira i sprovodi zakone i pravila EU. Što se tiče međunarodnih obaveza, i dalje je bitno ostvarivanje napretka ka ispunjavanju ciljeva i uslova koji su postavljeni za zatvaranje Kancelarije visokog predstavnika (OHR). EU će kroz pojačano prisustvo pomoći Bosni i Hercegovini u ostvarivanju ciljeva iz agende EU.
23. Uopšte, Izvještaji o napretku za 2010. godinu ukazuju da se proces proširenja EU kreće naprijed tempom koji je većinom određen dokazanim kapacitetom zemalja kandidata da preuzmu obaveze iz članstva. To zahtijeva **trajne reforme**, kao i vjerodostojna i uvjerljiva zakonodavna i institucionalna prilagođavanja. Kada zainteresovane zemlje zadovolje postavljene standarde, posebno one koji se odnose na demokratiju, vladavinu prava i osnovna prava i slobode, EU se obavezuje da radi sa njima u pravcu preduzimanja sljedećih koraka u procesu.

PRILOG 1

Zaključci i preporuke iz Mišljenja Komisije o zahtjevima za članstvo Crne Gore i Albanije

Crna Gora

Crna Gora je ostvarila napredak u ispunjavanju kriterijuma vezano za stabilnost institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina, koje je Evropski savjet utvrdio u Kopenhagenu 1993., kao i uslove Sporazuma o procesu stabilizacije i pridruživanja. Ipak, potrebni su daljnji napor.

Što se tiče ekonomskih kriterijuma, Crna Gora je ostvarila određeni stepen makroekonomske stabilnosti. Međutim, da bi postala tržišna ekonomija koja funkcioniše, kao što je navedeno na sastanku Evropskog savjeta u Kopenhagenu 1993., Crna Gora treba da riješi unutrašnje i vanjske deblanse, kao i postojeće slabosti, posebno u finansijskom sektoru i funkcionisanju tržišta rada, kao i da ojača vladavinu prava. Da bi se u srednjoročnom periodu mogla nositi sa konkurentskim pritiscima i tržišnim snagama unutar Unije, Crna Gora treba pojačati svoju fizičku infrastrukturu i ljudski kapital i nastaviti sprovođenje organizacionih reformi.

Istorijat Crne Gore u sprovođenju obaveza na osnovu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju je generalno pozitivan.

Crna Gora bi bila u poziciji da preuzme obveze iz članstva u srednjoročnom periodu, u većini oblasti *acquis-ja*, pod uslovom da se proces harmonizacije nastavi, kao i da se ulože značajni i trajni daljnji napor kako bi se osigurala primjena i sprovođenje zakona. Posebnu pažnju treba obratiti na oblasti slobodnog kretanja roba, prava intelektualnog vlasništva, poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, veterinarske i fito-sanitarne politike, ribarstva, statistike, socijalne politike i zapošljavanja, regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata, pravosuđa i osnovnih prava, pravde, slobode i sigurnosti, kao i finansijske kontrole. Potpuno usklađivanje sa *acquis-jem* u oblasti zaštite životne sredine može se postići samo dugoročno, za šta su potrebna veća ulaganja; treba ubrzati napore u toj oblasti.

Pristupanje Crne Gore imalo bi ograničen uticaj na ukupnu politiku Evropske unije i ne bi uticalo na kapacitet Unije za održavanje i produbljivanje vlastitog razvoja.

Komisija smatra da pregovore sa Crnom Gorom za pristupanje Evropskoj uniji treba otvoriti kada zemlja postigne potreban stepen usklađenosti sa kriterijumima za članstvo, a posebno sa političkim kriterijumima iz Kopenhagena kojim se zahtijeva stabilnost institucija koje garantuju posebno vladavinu prava. U tom smislu Crna Gora treba posebno da ispuni sljedeće ključne prioritete:

- Unaprijediti zakonodavni okvir za izbore u skladu sa preporukama OSCE-ODIHR i Venecijanske komisija; ojačati zakonodavnu i nadzornu ulogu Parlamenta.
- Završiti bitne korake u reformi javne uprave, uključujući izmjene i dopune Zakona o opštem upravnom postupku i Zakona o državnim službenicima i namještenicima, kao i jačanju. Uprave za kadrove i Državne revizorske institucije, sa ciljem jačanja profesionalizma i depolitizacije javne uprave, kao i jačanja transparentnog pristupa imenovanjima i unapređenjima, zasnovanog na zaslugama.

- Jačanje vladavine prava, posebno kroz depolitizovana i zasnovana na zaslugama imenovanja članova sudskog i tužilačkog savjeta i državnih tužilaca, kao i kroz jačanje nezavisnosti, autonomije, efikasnosti i odgovornosti sudija i tužilaca.
- Unapređenje pravnog okvira za borbu protiv korupcije i sprovođenje strategije i akcionog plana vlade za borbu protiv korupcije; uspostavljanje čvrstog istorijata proaktivnog vođenja istraga, kaznenog progona i osuda u slučajevima korupcije na svim nivoima.
- Jačanje borbe protiv organizovanog kriminala na osnovu procjene ugroženosti i proaktivne istrage, šira saradnja sa regionalnim partnerima i partnerima iz EU, djelotvorna obrada kriminalističkih obavještajnih podataka i poboljšani kapaciteti za sprovođenje zakona i koordinaciju. Uspostavljanje čvrstog istorijata u ovoj oblasti.
- Unapređenje slobode medija, naročito usklađivanjem sa praksom Evropskog suda za ljudska prava o kleveti i jačanje saradnju sa organizacijama civilnog društva.
- Sprovesti pravni i politički okvira o anti-diskriminaciji u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima; garantovati pravni status raseljenih lica, posebno Roma, Aškalija i Egipćana, te osigurati poštovanje njihovih prava. To uključuje usvajanje i implementaciju održive strategije za zatvaranje kampa Konik.

Crna Gora se ohrabruje da nastavi konstruktivan angažman u regionalnoj saradnji i jačanju bilateralnih odnosa sa susjednim zemljama. Treba rješavati neriješena bilateralna pitanja. Treba nastaviti redovno sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju; u ovom kontekstu, potrebna je dužna pažnja u rješavanju identifikovanih praznina u oblastima kao što je državne pomoć i tranzitni saobraćaj. Osim toga, zemlja se snažno podstiče da nastavi da unapređuje svoje administrativne kapacitete u svim oblastima. Potrebni su posebni naponi što se tiče efikasnosti i nepristrasnosti državne uprave u osjetljivim oblastima kao što je zaštita životne sredine. Slučajevi nasilja i zastrašivanja protiv novinara i aktivista nevladinih organizacija moraju biti ispravno gonjeni sudskim putem. Treba rješavati pitanja nasilja u porodici, zlostavljanja i uslove u zatvoru koji su ispod standrada.

U svjetlu do sada postignutog napretka, Komisija preporučuje da Savjet treba odobriti Crnoj Gori status zemlje kandidata.

Komisija će pratiti napredak potrebnih reformi unutar institucionalnog okvira Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i nastaviti da podržava napore kroz IPA finansijski instrument. Komisija će predstaviti izvještaj o napretku Crne Gore paketu za proširenje za 2011. Ovaj izvještaj će posebno biti fokusiran na sprovođenje ključnih prioriteta koje treba riješiti sa ciljem otvaranja pristupnih pregovora.

Albanija

Albanija je ostvarila napredak u ispunjavanju kriterijuma vezanih za stabilnost institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina, koje je utvrdio Evropski savjet u Kopenhagenu 1993., kao i uslove iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Ipak, potrebni su značajni daljnji naponi.

Što se tiče ekonomskih kriterija, Albanija je postigla određeni stepen makroekonomske stabilnosti. Međutim, da bi postala tržišna ekonomija koja funkcioniše, kako je utvrđeno od strane Evropskog savjeta u Kopenhagenu 1993. godine, Albanija treba dodatno ojačati upravljanje, poboljšati

efikasnost tržišta rada, osigurati priznavanje imovinskih prava i ojačati vladavinu zakona. Da bi srednjoročnom periodu mogla da se nosi sa konkurentskim pritiscima i tržišnim snagama unutar Unije, Albanija mora ojačati svoju fizičku infrastrukturu i ljudski kapital i nastaviti sa daljnjim organizacionim reformama.

Istorijat Albanije u sprovođenju obaveza na osnovu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju je generalno pozitivan.

Albanija bi bila u poziciji da preuzme obveze iz članstva u srednjoročnom periodu, u većini oblasti *acquis-ja*, pod uslovom da se proces harmonizacije nastavi, kao i da se ulože značajni i trajni daljnji naponi kako bi se osigurala primjena i sprovođenje zakona. Posebnu pažnju treba obratiti na oblasti slobodnog kretanja roba, prava intelektualnog vlasništva, informacionog društva i medija, poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane veterinarske i fito-sanitarne politike, ribarstva, saobraćajne politike, socijalne politike i zapošljavanja, regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata, pravosuđa i osnovnih prava, pravde, slobode i sigurnosti, kao i finansijske kontrole. Potpuno usklađivanje sa *acquis-jem* u oblasti zaštite životne sredine može se postići samo dugoročno, za šta su potrebna veća ulaganja; treba ubrzati napore u toj oblasti.

Pristupanje Albanije imalo bi ograničen uticaj na ukupnu politiku Evropske unije i ne bi uticalo na kapacitet Unije za održavanje i produbljivanje vlastitog razvoja.

Komisija smatra da pregovore sa Albanijom za pristupanje Evropskoj uniji treba otvoriti kada zemlja postigne potreban stepen usklađenosti sa kriterijumima za članstvo, a posebno sa političkim kriterijumima iz Kopenhagena kojim se zahtijeva stabilnost institucija koje garantuju posebno vladavinu prava. U tom smislu Albanija treba posebno da ispuni sljedeće ključne prioritete:

- Osigurati pravilno funkcionisanje Parlamenta na osnovu konstruktivnog i stalnog političkog dijaloga između svih političkih stranaka.
- Usvojiti očekivane zakone koji zahtijevaju pojačanu većinu u parlamentu.
- Imenovati ombudsmana, i osigurati redovan proces rasprave i glasanja u parlamentu za ustavna imenovanja i imenovanja za vrhovni sud.
- Izmijeniti zakonodavni okvir za izbore u skladu sa preporukama OSCE-ODIHR.
- Osigurati sprovođenje izbora u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima.
- Završiti bitne korake u reformi javne uprave uključujući izmjene i dopune Zakona o državnoj službi i jačanje Odjeljenja za javnu upravu, sa ciljem jačanja profesionalizma i depolitizacije javne uprave i jačanja transparentnog pristupa imenovanjima i unapređenjima, zasnovanog na zaslugama.
- Jačanje vladavine prava kroz usvajanje i sprovođenje strategije reforme pravosuđa, osiguravajući nezavisnost, djelotvornost i odgovornost pravosudnih institucija.
- Djelotvorna primijena strategije i akcionog plana vlade za borbu protiv korupcije, uklanjanje prepreka za istrage, posebno sudija, ministara i članova parlamenata; razviti čvrst istorijat proaktivne istrage, kaznenog progona i osuda u slučajevima korupcije na svim nivoima.

- Jačanje borbe protiv organizovanog kriminala, na temelju procjene ugroženosti i proaktivne istrage, pojačana saradnja sa regionalnim partnerima i partnerima iz EU i bolja koordinacija agencija za sprovođenje zakona. Napraviti čvrst istorijat u ovoj oblasti.
- Pripremiti, usvojiti i implementirati nacionalnu strategiju i akcioni plan o imovinskim pravima nakon širokih konsultacija sa zainteresovanim stranama i uzimajući u obzir praksu Evropskog suda za ljudska prava; trebalo bi obuhvatiti procese restitucije, naknade i legalizacije.
- Preduzeti konkretne korake za jačanje zaštite ljudskih prava, posebno žena, djece i Roma, kao i efikasnu implementaciji anti-diskriminatorne politike.
- Preduzeti dodatne mjere za poboljšanje tretmana zatvorenika u policijskim stanicama, pritvorima i zatvorima. Jačati sudsko praćenje slučajeva zlostavljanja i poboljšati primjenu preporuka ombudsmana u ovoj oblasti.

Albanija se podstiče da nastavi sa konstruktivnim angažmanom u regionalnoj saradnji i jačanju bilateralnih odnosa sa susjednim zemljama. Treba nastaviti redovno sprovođenje SSP; u ovom kontekstu, potrebna je dužna pažnja u poštovanju rokova za ispunjavanje obveza. Osim toga, zemlja se snažno podstiče da nastavi jačanje administrativnih kapaciteta u svakom pogledu. Treba unaprijediti saradnju sa civilnim društvom. Albanija treba da odvoji odgovarajuća sredstva kojim se garantuje efikasno funkcioniranje institucija za ljudska prava i da pojača napore u oblasti zaštite manjina. Potrebno je jačanje medijske slobode i nezavisnosti i rješavanje prevladavanja političkog uticaja.

Komisija će pratiti napredak u potrebnim reformama unutar institucionalnog okvira Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i dalje podržavati napore kroz IPA finansijski instrument. Komisija će predstaviti izvještaj o napretku Albanije u Paketu za proširenje za 2011. Ovaj izvještaj će se posebno fokusirati na sprovođenje ključnih prioriteta koje treba rješavati u cilju otvaranja pregovora o pristupanju.

PRILOG 2

Zaključci izvještaja o napretku za Hrvatsku, Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju, Bosnu i Hercegovinu, Srbiju, Kosovo, Tursku i Island

Hrvatska

Hrvatska nastavlja ispunjavati **političke kriterijume**. Ostvaren je napredak u mnogim oblastima, uključujući u području vladavine prava. Međutim, naponi se moraju nastaviti i dalje intenzivirati posebno u oblasti pravosuđa i upravne reforme, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, poštovanja i zaštite manjina i povratka izbjeglica.

Demokratija i vladavina prava su dodatno ojačane. *Vlada i parlament* nastavili su da funkcionšu djelotvorno. Međutim, potrebno je poboljšati kapacitet parlamenta da ispita zakonodavni proces. Reforma pravosuđa je nastavljena, ali ostaju značajni izazovi, posebno vezano za efikasnost, nezavisnost i odgovornost pravosuđa.

Postignut je ograničen napredak u oblasti *reforme javne uprave*. Zakon o opštem upravnom postupku stupio je na snagu, a usvojena je i strategija razvoja ljudskih resursa sa akcionim planom za državnu službu. Međutim, javna uprava i dalje pati od nedostataka, uključujući složene administrativne procedure, politizaciju i slabo upravljanje ljudskim resursima. Da bi se postigli vidljivi rezultati, potrebna je jača politička opredijeljenost i bolja koordinacija između ključnih zainteresovanih strana na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou.

Nastavljena je *reforma pravosuđa*. Smanjen je broj zaostalih slučajeva u sudovima, a sudska nezavisnost je ojačana kroz ustavne amandmane. Međutim, glavni očekivani rezultati reformskog procesa tek trebaju da se vide. I dalje su prisutni izazovi, posebno vezano za primjenu transparentnih kriterijuma za imenovanje sudija i tužilaca, daljnje smanjenje broja neriješenih predmeta, dužinu postupka i izvršenje odluka. Izvjesni napredak je ostvaren u rješavanju predmeta ratnih zločina, uključujući i razmatranje upitne presude iz 1990. Međutim, ostaje problem nekažnjavanja, a posebno za zločine počinjene nad lokalnim Srbima, od kojih mnogi nisu pravilno istraženi.

Postignut je dobar napredak u *borbi protiv korupcije*. Poboljšano je sprovođenje i cjelokupna koordinacija protikorupcijskih napora. Kancelarija za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i dalje je aktivna, izdate su optužnice u nekim važnim slučajevima. Broj sudskih presuda je u porastu. Pravo na pristup informacijama od državnih organa uključeno je u Ustav. Međutim, i dalje prevladava korupcija u mnogim oblastima. Nedavno nadograđene pravne i upravne strukture još uvijek nisu potpuno provjerene u praksi, posebno sposobnost sudova da obrađuju sve veći broj složenih predmeta. Ostaje da se formira istorijat efikasne istrage, kaznenog progona i sudskih presuda, posebno za korupciju na visokom nivou. Postignut je mali napredak u sprečavanju sukoba interesa. Napredak u primjeni zakonodavstva o pristupu informacijama je ograničen. I dalje postoje nedostaci vezano za finansiranje političkih stranaka i izbornih kampanja.

Izvjestan napredak je postignut u oblasti *ljudskih prava i zaštite manjina*. Generalno je osigurana zaštita ljudskih prava, ali ostaju neki važni izazovi u smislu implementacije. Što se tiče *pristupa pravosuđu*, počela je značajna reforma sistema upravnog pravosuđa. Država sada finansira pružanje besplatne pravne pomoći. Međutim, postupci su komplikovani tako da je ukupan nivo pružene podrške nizak. Što se tiče *zatvorskog sistema*, preduzete su zakonodavne mjere kako bi se poboljšali

uslovi u zatvorima kroz predviđeno uvođenje sistema uslovnog otpusta. Zatvori su i dalje pretrpani i pružaju neadekvatnu zdravstvenu zaštitu. Što se tiče *zlostavljanj*, ombudsman i dalje prima žalbe vezane za pretjeranu upotrebu sile od strane policije.

Sloboda izražavanja, uključujući slobodu i pluralizam medija, predviđena je zakonom i uglavnom se poštuje. Međutim, urednici i novinari i dalje izvještavaju o političkom pritisku. Problemi vezani za nezavisnost lokalnih medija ostaju.

Postignut je ograničeni napredak u pogledu ženskih prava i ravnopravnosti polova. Položaja žena na tržištu rada nije se bitno promijenio, pa je nivo nezaposlenosti žena i dalje je visok. Ombudsman za djecu je postao aktivniji u promovisanju i zaštiti *prava djece*. Međutim, ovo tijelo nema odgovarajuća sredstva da u potpunosti izvršava svoj mandat.

Postignut je određeni napredak što se tiče *socijalno ugroženih i osoba sa invaliditetom*. Ojačan je kapacitet Kancelarije ombudsmana za osobe s invaliditetom se ojačao, posebno u pogledu proširenja zastupništva u regionima. Postoji, međutim, nedostatak informacija o pravima u oblasti socijalne zaštite, zdravstvene zaštite i penzija. Kriteriji za uspostavljanje prava ne primjenjuju se dosljedno, a zakonske odredbe kojim se uređuju posebna prava su nepotpune. Prelaz sa službe institucionalnog staranja na staranje u zajednici je polako napredovao.

Preduzeti su određeni koraci za podizanje svijesti o novom *zakonu o antidiskriminaciji*. Međutim, vlasti i građani su ograničeno obaviješteni o njegovom djelokrugu i samo mali broj žalbi na diskriminaciju dođe do sudova. Postignut je određeni napredak što se tiče zakonodavstva o zločinu iz mržnje, mada je sprovođenje u ranoj fazi.

Postignut je određeni napredak vezano za *poštovanje i zaštitu manjina i kulturnih prava*. Može se konstatovati veća fokusiranost na pitanja manjina u kontekstu poboljšanja odnosa u regionu, posebno između Hrvatske i Srbije. Ojačane su ustavne odredbe o manjinama. Romskoj manjini si i dalje poklanja pažnja, uz poboljšanja posebno u predškolskom obrazovanju. Iznos raspoloživih sredstava za manjinske organizacije samo je neznatno smanjen, uprkos mjerama finansijske štednje. Međutim, mnogi problemi manjina su i dalje prisutni. Hrvatska treba i dalje podsticati duh tolerancije prema srpskoj manjini. Hrvatska takođe treba preduzeti odgovarajuće mjere za zaštitu onih koji još uvijek mogu biti izloženi prijetnjama ili diskriminaciji, neprijateljstvu ili nasilju. Romska manjina se suočava sa posebno teškim životnim uslovima, dok i dalje postoje izazovi u oblasti obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, zapošljavanja i pristupa ličnim dokumentima. Manjine se i dalje suočavaju sa poteškoćama u oblasti zapošljavanja, kako u pogledu nedovoljne zastupljenosti u državnoj upravi, pravosuđu i policiji, tako i u širem javnom sektoru.

Postignut je određeni napredak u pogledu *izbjeglica*. Izbjeglice su nastavile da se vraćaju u Hrvatsku. Stambeno zbrinjavanje bivših nosilaca stanarskih prava se nastavlja. Usvojen je revidirani akcioni plan za ubrzano sprovođenje vladinih zakašnjelih planova za stambeno zbrinjavanje iz 2009., s ciljem potpunog sprovođenja u 2011. Ostvaren je izvjesni napredak u obnovi oštećenih kuća. Značajno je smanjen broj nerješениh žalbi na odbijanje zahtjeva za pomoć za obnovu objekata. Sprovođenje odluke o potvrđivanju penzionih prava se nastavlja. Ipak, napredak prema ispunjavanju stambenih ciljeva za 2009, bio je spor. Nekoliko hiljada zahtjeva za stambeno zbrinjavanje i dalje čeka da bude do kraja obrađeno da se stambene jedinice stave na raspolaganje izbjeglicama povratnicima. Veliki broj žalbi za obnovu kuća još uvijek je na čekanju. Treba uložiti napore da se stvore potrebni uslovi za trajni povratak izbjeglica.

Što se tiče **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, Hrvatska i dalje saraduje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju. Vlada je imenovala posebnu radnu

grupu koja treba da nastavi da radi na lociranju ili utvrđivanju sudbine nestalih artiljerijskih dokumenata koje je zatražila kancelarija tužioca Tribunala. Proces Sarajevske deklaracije dobio je novi zamah nakon ministarskog sastanka održanog u Beogradu u martu 2010. Na sastanku su se okupile Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora i Srbija i dogovorile se da zajedno rade na razjašnjavanju statistike o izbjeglicama. Zemlje su se takođe obvezale da rade na rješavanju niza otvorenih pitanja do kraja godine.

Hrvatska je nastavila da aktivno učestvuje u regionalnim inicijativama, uključujući i Proces saradnje u Jugoistočnoj Europi (SEECP), Savjet za regionalnu saradnju (RCC) i Srednjoevropski ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA). Hrvatski predsjednik je prihvatio proaktivan pristup u pogledu regionalne saradnje. Bilateralni odnosi sa drugim državama proširenja i susjednim zemljama članicama EU i dalje se razvijaju, uključujući i Srbiju. Odnosi sa Slovenijom su poboljšani nakon potpisivanja sporazuma o međunarodnoj arbitraži za granicu.

Hrvatska **ekonomija** je teško pogođena globalnom ekonomskom i finansijskom krizom. Zemlja je zapala u recesiju u prvom kvartalu 2009. i nije bilo jasnih znakova oporavka do sredine 2010. Nezaposlenost, javni deficit i dug su znatno povećani. Vanjski dug se dodatno povećao, što i dalje ostaje ključna ranjivost privrede. Monetarna stabilnost očuvana je politikom centralne banke, pa je finansijski sektora prebrodio krizu relativno dobro.

Što se tiče **ekonomskih kriterijuma**, u Hrvatskoj funkcioniše tržišna ekonomija. Hrvatska bi trebala biti sposobna da se nosi sa pritiscima konkurencije i tržišnim silama unutar Unije, pod uslovom da odlučno implementira svoj sveobuhvatni program reformi kako bi se smanjile strukturalne slabosti.

Održan je širok politički konsenzus o osnovama tržišne ekonomije. Program ekonomskog oporavka je definisao orijentaciju ekonomske politike u srednjeročnom periodu. Korist od programa za rast i međunarodnu konkurentnost zavisi od njegove efikasne implementacije. S obzirom na postojeća ograničenja, makroekonomska politika je u svemu bila odgovarajuća za rješavanje posljedica globalne ekonomske i finansijske krize. Monetarna politika je uspjela da očuva devizni kurs i finansijsku stabilnost i u isto vrijeme ublaži pritiske na likvidnost. Deficit tekućeg računa smanjen je kao posljedica recesije, a inflatorni pritisci su još više oslabili. Bankarski sektor je ostao otporan na udarce.

Međutim, strukturne reforme uglavnom napreduju vrlo sporim tempom, ne samo vezano za privatizaciju i restrukturiranje preduzeća gubitaka. Tržište rada je i dalje iznimno kruto, sa niskom zaposlenošću i stopama učešća koje su još više opale tokom recesije. U fiskalnoj oblasti, vlasti su uložile ograničene napore u kontrolu rastućeg deficita i povećanje efikasnosti javne potrošnje. Socijalni transferi su i dalje visoki i nisu dobro usmjereni, a veliki broj državnih preduzeća i dalje primaju državnu pomoć kroz direktne i indirektne subvencije i garancije. Za postizanje srednjeročne fiskalne održivosti, ključni izazov je i dalje poboljšanje budžetskog procesa i discipline i povećanje efikasnosti javne potrošnje. Investiciona klima i dalje pati od teškog regulatornog tereta i brojnih parafiskalnih poreza.

Hrvatska je poboljšala **sposobnost preuzimanja obveza iz članstva**. Pripreme za ispunjavanje zahtjeva EU i dalje dobro teku i postoji dobar stepen usklađenosti sa pravilima EU u većini sektora. U većini oblasti ostvaren je daljnji napredak, uključujući i ona poglavlja gdje je stepen usklađenosti već visok. Potrebni su dodatni naponi u pojedinim oblastima radi jačanja administrativnih kapaciteta potrebnih za pravilnu primjenu *acquis-ja*.

Postignut je dobar napredak u oblasti *slobodnog kretanja roba*, a usklađivanje sa *acquis-jem* u

ovom poglavlju dobro je napredovalo. Međutim, potrebni su daljnji naponi, posebno u ocjenjivanju uklađenosti, metrologiji i nadzoru nad tržištem. Hrvatska treba da završi usklađivanje sa *acquis-jem* i ojača kapacitet za implementaciju. Može se konstatovati dobar napredak u oblasti *slobodnog kretanja radnika*, kao i da je postignut zadovoljavajući nivo pravne usklađenosti. Potrebni su dodatni naponi za jačanje, posebno, koordinacije sistema socijalne zaštite.

Postignut je napredak u oblasti *prava uspostavljanja i slobode pružanja usluga*, posebno u uzajamnom priznavanju stručnih kvalifikacija i poštanskim uslugama. Sveukupno usklađivanje sa *acquis-jem* je zadovoljavajuće. Potrebni su povećani naponi za završetak usklađivanja, posebno u oblasti uzajamnog priznavanja stručnih kvalifikacija, kao i transponovanja Direktive o uslugama. Treba nastaviti rad na poboljšanju administrativnih kapaciteta.

Postignut je daljnji napredak u usklađivanju sa *acquis-jem* u oblasti *slobode kretanja kapitala*. Potrebni su daljnji naponi za potpunu liberalizaciju kretanja kapitala i za konsolidaciju sprovođenja zakonskih propisa protiv pranja novca.

Može se konstatovati dobar napredak u *javnim nabavkama*, posebno u poboljšanju kapaciteta glavnih zainteresovanih strana u koordinaciji i sprovođenju politike javnih nabavki. Sposobnost efikasne primjene zakona još treba dodatno poboljšati na svim nivoima sistema javne nabavke.

Zabilježen je određeni napredak u poglavlju koje se odnosi na *zakon o privrednim društvima*. Usklađivanje sa *acquis-jem* je na pravom putu. Potrebni su daljnji naponi u oblasti revizije.

Može se konstatovati napredak u oblasti *zakona o intelektualnoj svojini*. Usklađivanje sa *acquis-jem* je na veoma visokom nivou, a zabilježen je i napredak u sprovođenju. Potrebno je još ojačati opštu svijest o pravima vezanim za intelektualnu svojinu.

Postignut je značajan napredak u *politici konkurencije*, posebno u pravcu završetka tenderske procedure za restrukturiranje brodogradilišta. Sve u svemu, postignut je dobar nivo usklađenosti. Međutim, i dalje su potrebni daljnji naponi na usvajanju planova za restrukturiranje u skladu *acquis-jem* o državnoj pomoći za brodogradilišta u teškoćama, za poboljšanje evidencije Hrvatske agencije za konkurenciju vezano za sprovođenje propisa protiv kartela, kao i dalje poboljšanje njenih administrativnih kapaciteta, posebno u oblasti zaštite tržišne konkurencije. Treba završiti usklađivanje hrvatskog Zakona o radio difuziji. Takođe je potrebno ažurirati Nacionalne planove za restrukturiranje industrije čelika

Bilježi se znatan napredak u oblasti *financijskih usluga*, kako u usklađivanju zakonodavstva tako i u jačanju administrativnih sredstava. Međutim, potrebno je daljnje jačanje administrativnih kapaciteta regulatora.

Hrvatska je ostvarila značajan napredak u području *informacionog društva i medija* i postigla visok nivo usklađenosti sa *acquis-jem*. Međutim, potreban je nastavak napora za jačanje kapaciteta dva nacionalna regulatora, kako bi ispravno primjenjivali pravni okvir. Treba održati liberalizaciju svih segmenata tržišta elektronskih komunikacija.

Dobar napredak bilježi se u području *poljoprivrede i ruralnog razvoja*, posebno u uspostavljanju i implementaciji agencija za plaćanje, sistema integralne uprave i kontrole, kao i zajedničkoj organizaciji tržišta. Međutim, potrebno je održati značajne naponi u tim ključnim oblastima Zajedničke poljoprivredne politike. Hrvatska takođe treba potpuno uskladiti sistem poljoprivredne podrške sa *acquis-jem* i povećati kapacitet za apsorbovanje sredstava za ruralni razvoj.

Postignut je dobar napredak u usklađivanju u oblasti *sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne*

politike, posebno sa usvajanjem i sprovođenjem podzakonskih akata. Transponovanje *acquis-ja* dobro napreduje u svim sektorima. Značajan napredak postignut je kroz usvajanje nacionalnog programa za nadogradnju objekata za hranu i nusproizvode životinjskog porijekla. Potrebno je nastaviti napore vezano za sprovođenja programa, jačanje administrativnih kapaciteta i kontrole, kao i uspostavljanje graničnih inspeksijskih službi.

Hrvatska je postigla dobar napredak u usklađivanju sa *acquis-jem* u oblasti *ribarstva*. Pripreme za primjenu ribarske politike dobro su uznapredovale. Hrvatska treba poboljšati sprovođenje zakonodavstva, posebno u pogledu upravljanja voznim parkom, nadzora i kontrole, kao i strukturne politike.

Daljnji napredak je postignut u oblasti *saobraćaja*. Uopšte, nivo usklađenosti je dobar. Međutim, potrebno je završiti usklađivanje u sektor vazduhoplovstva. Dodatni naponi i dalje su potrebni za sprovođenje i izvršenje *acquis-a*.

Daljnji napredak postignut je u poglavlju o *energetici*, gdje je nivo usklađenosti visok. Međutim, potrebni su značajni naponi za povećanje efikasnosti upravljanja i nezavisnosti regulatornih tijela za sektor energetike.

Napredak je ostvaren u *oporezivanju*, a posebno u operativnoj sposobnosti i kompjuterizaciji. Zakonodavstvo Hrvatske u oblasti direktnog i indirektnog oporezivanja je u velikoj mjeri u skladu sa *acquis-jem*. Ipak, potrebno je dodatno usklađivanje, posebno u oblasti PDV-a i akciza. Napore na jačanju administrativnih kapaciteta, uključujući i međusobnu informatičku povezanost, treba nastaviti.

Postignut je daljnji napredak u oblasti *ekonomske i monetarne politike* gdje je, ukupno gledajući, usklađivanje sa *acquis-jem* zaista potpuno.

U *statistici*, značajan napredak je postignut u modernizaciji statističke infrastrukture. Postignut je dobar nivo usklađenosti. Naponi se moraju nastaviti u cilju potpunog usklađivanja hrvatske statistike sa zahtjevima EU.

Dobar napredak postignut je u *socijalnoj politici i zapošljavanju*. Tu je dobar nivo usklađenosti sa *acquis-jem*. Međutim, ostale su određene praznine u usklađivanju zakonodavstva, posebno u transponovanju direktiva o radnom pravu i u oblasti anti-diskriminacije i ravnopravnosti polova. Administrativni kapacitet zahtijeva dalje jačanje.

Hrvatska je ostvarila napredak u *preduzetničkoj i industrijskoj politici*, posebno u pogledu principa politike i instrumenata. Usklađivanje sa *acquis-jem* je veoma odmaklo. Daljnji dugotrajni naponi trebaju biti fokusirani na poboljšanje poslovnog okruženja. Treba nastaviti napore u pravcu restrukturiranja industrije čelika i, posebno, brodogradnje.

Hrvatska je ostvarila daljnji napredak u razvoju *trans-evropskih mreža*. Usklađivanje sa *acquis-jem* je završeno.

Dobar napredak ostvaren je u okviru *regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata*, posebno u pripremi strateških dokumenata i projektovanju institucija i mehanizma za sprovođenje kohezije politike, zapošljavanja i dalje obuke osoblja. Pripreme Hrvatske za primjenu kohezije politike EU su relativno odmakle. Hrvatska treba završiti pripreme tako što će se fokusirati na uspostavljanje razvijene linije projekata i absorpciju sredstava.

Hrvatska je postigla dobar napredak u *pravosuđu i osnovnim pravima*. Reforma pravosuđa je

nastavljena usvajanjem novih zakona kojim se jača nezavisnost pravosuđa i dalje smanjuje broja zaostalih predmeta. Međutim, reforma pravosuđa i dalje ostaje veliki poduhvat, a ostaju i značajni izazovi, posebno vezano za pravosudnu efikasnost, nezavisnost i odgovornost. Protivkorupcijski napori su pojačani sa određenim pozitivnim rezultatima, ali je korupcija i dalje rasprostranjena u mnogim oblastima. Ostaje da se uspostavi istorijat djelotvorne istrage, kaznenog progona i sudskih presuda, posebno za korupciju na visokom nivou. Preventivne mjere kao što su poboljšanje transparentnosti javne potrošnje treba ojačati. Zaštita osnovnih prava je ojačala, ali je treba unaprijediti u praksi, posebno za manjine i izbjeglice.

Hrvatska je ostvarila značajan napredak u oblasti *pravde, slobode i sigurnosti*. Sistem azila je znatno poboljšan, ali treba obratiti pažnju na integraciju osoba kojim je odobrena zaštita u Hrvatskoj, kao i na zaštitu maloljetnika među neregularnim migranatima. Dobar napredak postignut je u oblasti viza. Međutim, usklađivanje sa *acquis-jem* vezano za vize treba nastaviti. Postignut je napredak je u oblasti vanjskih granica. Međutim, nekoliko aspekata akcionog plana integralnog upravljanja granicom treba biti dopunjeno i treba pojačati modernizaciju opreme. Značajan napredak postignut je u području pravosudne saradnje u građanskim i krivičnim pitanjima. Napredak je takođe nastavljen u politici protiv narkotika.

Napredak u *nauci i istraživanju* je nastavljen, ali je usporio kao posljedica ekonomske i finansijske krize. Potrebni su napori za daljnje jačanje istraživačkih kapaciteta, organizovanje obuke i povećano ulaganje u istraživanja od strane industrije i malih i srednjih poduzeća. Daljnji napredak postignut je u pogledu *acquis-ja* u oblasti *obrazovanja i kulture*. Tu je dobar nivo usklađenosti. Hrvatska treba nastaviti sa naporima da se pripremi za upravljanje programima Učenje čitavog života i Mladi na djelu.

Dobar napredak postignut je u poglavlju o *zaštiti životne sredine* što se tiče usklađivanja i sprovođenja. Usklađivanje zakonodavstva u oblasti kvaliteta vode i, u određenoj mjeri, klimatskih promjena treba završiti. Sprovođenje horizontalnog *acquis-ja* i saradnje sa nevladinim organizacijama aktivnim u oblasti zaštite životne sredine treba unaprijediti

Generalno, pripreme Hrvatske se bliže kraju. Hrvatska treba nastaviti jačanje administrativnih kapaciteta, posebno na lokalnom nivou.

Postignut je dobar napredak u oblasti *zaštite potrošača i zdravlja*. Postignut je dobar nivo usklađenosti. Potrebni su trajni napori za daljnje jačanje administrativnih kapaciteta.

Postignut je dobar napredak vezano za *carinsku uniju*. Hrvatsko carinsko zakonodavstvo je usklađeno sa *acquis-jem* u veoma velikoj mjeri. Hrvatska je nastavila sa napretkom u oblasti IT-a, posebno u međusobnoj povezanosti. Potreban je daljnji napredak prema uklanjanju posljednjih razlika u zakonodavstvu Hrvatske, sprovođenju antikorupcijske strategije i pripremi za međusobnu informatičku povezanost.

Izvjestan napredak postignut je u oblasti *vanjskih odnosa*. Hrvatska je postigla napredan nivo usklađenosti i nastavlja sa koordiniranjem i usklađivanjem svoje pozicije na međunarodnim forumima. Međutim, Hrvatska treba obratiti pažnju da prilikom pribjegavanja mjerama bezbjednosti u potpunosti poštuje svoje međunarodne obaveze. Treba opredijeliti daljnja sredstva za razvojnu politiku i humanitarnu pomoć.

Hrvatska je postigla daljnji napredak u oblasti *vanjske, sigurnosne i obrambene politike*. Nastavila je sa učešćem u nekoliko evropskih vojnih i civilnih misija. Sveukupno gledano, Hrvatska je postigla visok stepen usklađenosti. Hrvatska treba nastaviti sa jačanjem primjene i sprovođenja

kontrole oružja, uključujući i transparentnost informacija koje se odnose na oružje.

Napredak se može konstatovati u oblasti *financijske kontrole*. Nezavisnost Državne kancelarije za reviziju je ojačala. Napori se sada trebaju fokusirati na održivost reformi. Tijela uključena u koordinacionu strukturu za borbu protiv prevara trebaju povećati napore u pravcu efikasnog sprovođenja strategije za borbu protiv prevare.

Postignut je daljnji napredak u oblasti *finansijskih i budžetskih odredbi*. Institucionalni kapacitet za primjenu pravila o vlastitim sredstvima dodatno je unaprijeđen. Hrvatska je postigla dobar nivo usklađenosti sa *acquis-jem* i kapacitet za njegovo sprovođenje, izuzev u slučaju poreza na šećer. Hrvatska treba dodatno unaprijediti svoj koordinacioni kapacitet.

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i dalje dovoljno ispunjava **političke kriterijume**. Nakon suštinske reforme u 2009. postignut je daljnji napredak mada neujednačenim tempom. Sveukupno, vladajuća koalicija je stabilna i postoji saradnja između političkih snaga. Izvjestan napredak postignut je u pogledu reforme parlamenta, policije, sudstva, javne uprave i poštovanja i zaštite manjina. Međutim, potrebni su daljnji napori na većini područja vezanih za političke kriterijume, posebno važnim postojećim pitanjima u pogledu nezavisnosti pravosuđa, reforme javne uprave i slobode izražavanja u medijima. Politički dijalog treba ojačati.

Ohridski okvirni sporazum je i dalje bitan elemenat za *demokratiju i vladavinu zakona* u zemlji. Postignut je određeni napredak u sprovođenju zakona o jezicima, decentralizaciji i pravednoj zastupljenosti. Potreban je nastavak napora, kroz dijalog, kako bi se ispunili ciljeva Sporazuma i osigurala njegova puna implementacija.

Postignut je daljnji napredak u reformi *parlament*. Usvojene su Izmjene i dopune Poslovnika o radu kojim se štite prava opozicija. Parlament je preduzeo mjere za jačanje institucionalnih kapaciteta, posebno kroz osnivanje Parlamentarnog instituta. Međutim, dijalog o međuetničkim odnosima bio je spriječen radi toga što relevantni parlamentarni odbori nisu uspjeli da se redovno sastaju.

Partneri u *vladajućoj* koaliciji održavaju konstruktivnu saradnju. Posvećeni su reformama da bi pripremili zemlju za pristupanje Evropskoj uniji. Međutim, potrebno je više dijaloga o pitanjima vezanim za međuetničke odnose. Potrebni su dodatni napori u pravcu unapređenja procesa decentralizacije u skladu sa Ohridskim okvirnim sporazumom. Finansijski okvir za lokalnu samoupravu treba biti transparentniji i pravedniji. Saradnju vlade sa Nacionalnim savjetom za evropske integracije treba dalje razvijati.

Ostvaren je određeni napredak u pogledu funkcionisanja *javne uprave*. Usvojen je Zakon o državnim službenicima. Zakon o unutrašnjim poslovima vezano za reformu policije stupio je na snagu, a usvojena je i većina propisa za njegovo sprovođenje. Međutim, značajni daljnji napori su potrebni kako bi se osigurala transparentnost, profesionalnosti i nezavisnost državne službe. Došlo je do nepotrebnog uplitanja politike u zapošljavanje i napredovanje u službi na svim novoima javne uprave. Pravni okvir treba dalje poboljšati, posebno u pogledu zapošljavanja osoblja na osnovu zasluga. Proces pretvaranja velikog broja privremenih u stalna radna mjesta u mnogim slučajevima nije osiguralo konkurentno zapošljavanje na osnovu zasluga.

Postignut je ograničen napredak u *reformi pravosuđa*. Efikasnost sudova ojačana je kroz

poboljšanje budžetskog upravljanja. Međutim, postoji zabrinutost vezano za nezavisnost i nepristrasnost pravosuđa: nije postignut daljnji napredak da se osigura sprovođenje postojećih zakonskih odredbi u praksi. U tom kontekstu važno je da diplomci na Akademiji za obuku sudija i tužilaca imaju prioritet u novom zapošljavanju.

Postignut je napredak u oblasti *antikorupcijske politike*. Sprovedene su velike policijske operacije gdje su se koristile posebne istražne mjere. Mada je zakonodavni i institucionalni okvir široko uspostavljen, treba ojačati istorijat uspješno donesenih presuda za slučajeve korupcije na visokom nivou. Postojeće odredbe o prijavljivanju imovine, sukobu interesa i finansiranju političkih stranaka se ne sprovode djelotvorno. Treba osigurati bazu sredstava Državne komisije za borbu protiv korupcije. Korupcija je i dalje rasprostranjena u mnogim oblastima i nastavlja da bude ozbiljan problem.

Pravni i institucionalni okvir za *ljudska prava i zaštitu manjina* je uspostavljen i *građanska i politička prava* se široko poštuju. Međutim, postojeće zakonske garancije treba u potpunosti sprovoditi.

Poluotvoreno odjeljenje u zatvoru Idrizovo, gdje su uslovi ponižavajući i nečovječni, je zatvoreno. Međutim, strategija za rješavanje preostalih ozbiljnih nedostataka u zatvorskim uslovima napreduje sporo. Nadzor agencija za sprovođenje zakona i dalje je nepotpun. U pogledu slobode izražavanja postoji rastuća zabrinutost zbog političkog uplitanja u medije i pretjeranog pritiska na novinare. Uključenost civilnog društva u proces razvoja politike i dalje je ograničena.

Ombudsman je i dalje glavna tačka za zaštitu i promovisanje ljudskih prava. Njegov posao se povećao u periodu izvještavanja. Međutim, procenat preporuka koje su prihvatili državni organi je smanjen. Ovlašćenja i sredstva ombudsmana treba osnažiti.

Zakonske odredbe o zaštiti *socijalnih i ekonomskih prava* su uglavnom donesene. Sprovođenje strategije o borbi protiv porodičnog nasilja se nastavlja. Članstvo u Ekonomsko-socijalnom savjetu je dogovoreno, na taj način olakšavajući socijalni dijalog. Usvojen je zakonski okvir za borbu protiv diskriminacije. Međutim, izostavljena je seksualna orijentacija kao osnova za diskriminaciju. Treba razviti strateški pristup jednakim mogućnostima. Potrebni su dodatni naponi za sprovođenje zakona i maloljetničkog pravosuđa, kao i Konvencije UN-a o pravima djeteta.

Postignut je napredak u oblasti *poštovanja i zaštite manjina i kulturnih prava*. Postignut je određeni napredak u jednakoj zastupljenosti, a vlada je preduzela korake za podsticanje međuetničke integracije u obrazovnom sistemu. Ipak, integracija etničkih zajednica i dalje je ograničena, a potreban je veći dijalog za podsticanje povjerenja, posebno u oblasti kulture i jezika. Što se tiče prava Roma, broj osoba bez ličnih dokumenata je smanjen. Usvojene su mjere kako bi se izbjeglo smještanje djece u specijalne škole. Međutim, Romi se i dalje suočavaju sa vrlo teškim životnim uvjetima i diskriminacijom.

U pogledu *regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza*, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija održava punu saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju. Domaći pravni sistem obrađuje slučajeve koje Tribunal dostavi natrag državnim organima vlasti.

Što se tiče Međunarodnog krivičnog tribunala, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa Zajedničkim pozicijama i vodećim principima EU. Zemlja se treba uskladiti sa pozicijom EU.

Zemlja je nastavila da aktivno učestvuje u inicijativama regionalne saradnje, uključujući i Proces

saradnje Jugoistočne Europe (SEECP), Savjet za regionalnu saradnju (RCC) i Srednjoevropski ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA).

Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija je aktivan partner u regionu i bilateralni odnosi sa susjedima su generalno dobri. Nakon završetka razgraničenja sa Kosovom, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija nema otvorenih graničnih pitanja. Međutim, na odnose sa Grčkom i dalje nepovoljno utiče neriješeno pitanje imena. Zemlja je angažovana u pregovorima pod pokroviteljstvom UN-a na rješavanju ovog pitanja. Treba izbjegavati postupke i izjave koje bi mogle negativno uticati na dobrosusjedske odnose. Direktni sastanci na najvišem političkom nivou su pozitivni koraci, iako taj zamah još nije doveo do konkretnih rezultata. Održavanje dobrosusjedskih odnosa, uključujući dogovoreno i obostrano prihvatljivo rješenje za pitanje imena, pod pokroviteljstvom UN-a, i dalje je bitno.

Ekonomija bivše Jugoslavenske Republike Makedonije neznatno je pogođena zahtvaljujući niskoj izloženosti finansijskog sektora toksičnim međunarodnim sredstvima, elastičnom prilivu privatnog kapitala i stabilnom javnom sektoru. Strukturne reforme su nastavljene. Međutim, visoka strukturna nezaposlenost, posebno među mladim i slabo obrazovanim ljudima, i dalje je glavni razlog za zabrinutost. Postignuta su neka manje poboljšanja u pogledu rješavanja institucionalnih slabosti, ali nedostaci u vladavini prava i dalje imaju

Negativan uticaj na poslovnu klimu.

Što se tiče **ekonomskih kriterijuma**, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i dalje dobro napreduje. U nekim oblastima postigla je daljnji napredak kako bi postala tržišna ekonomija koja funkcioniše, posebno kroz smanjenje prepreka za ulazak na i izlazak sa tržišta i poboljšanje kapaciteta sudova za obradu slučajeva vezanih za ekonomiju. Trebala bi biti u mogućnosti da se nosi sa pritiscima konkurencije i tržišnim silama unutar Unije u srednjoročnom periodu, pod uslovom da energično sprovodi svoj program reformi kako bi se smanjile značajne strukturalne slabosti.

Zemlja je održala širok konsenzus o osnovama ekonomske politike. Monetarna politika, na osnovu *de facto* zakucavanja eura, doprinijela je makroekonomskoj stabilnosti. Nakon ekspanzivnog pristupa u 2008., fiskalna politika postala je više orijentisana ka stabilnosti tokom 2009. Spoljni bilansi zemlje su poboljšani, što je odraz blagog oporavka izvoza, pada uvoza usljed slabe domaće potražnje i jakog priliva privatnog kapitala. Privatizacija je uglavnom završena. Liberalizacije cijena i trgovine je u velikoj mjeri postignuta. Postignut je određeni daljnji napredak u unapređenju ulaska na tržište i registracije, kao i pojednostavljivanju regulatornog okvira. Trajanje stečajnih postupaka dodatno je smanjeno, a uknjižba nekretnina je uglavnom dovršena. Finansijski sektor je dobro prebrodio krizu, a ojačana je i nezavisnost njegovih nadzornih i regulatornih agencija.

Kao rezultat proširenja fiskalnog deficita, dug javnog sektora je povećan. Kvalitet javne potrošnje je pogoršan, dijelom zbog smanjenja srednjoročno orijentisane kapitalne potrošnje. Nezaposlenost je i dalje vrlo visoka. Priliv direktnih stranih investicija i dalje usporava, sa već niskog nivoa. Funkcionisanje tržišne ekonomije i dalje koči institucionalne slabosti, nedostatak stabilnosti u upravljanju i slabosti u području vladavine prava. Nedostatak konzultacija sa zainteresovanim stranama prije odluka Vlade koči predvidljivosti poslovnog okruženja. Pravosuđe je i dalje usko grlo i regulatorna i nadzorna tijela ponekad i dalje nemaju potrebnu nezavisnost i sredstva za djelotvorno vršenje svoje funkcije. Stepenn pravne sigurnosti je i dalje nizak, što ima negativan uticaj na privlačnost zemlje za strana ulaganja. Neslužbeni sektor ostaje važan izazov.

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija je postigla izvjestan napredak u poboljšanju

spособnosti da preuzme obaveze članstva, posebno što se tiče slobodnog kretanja roba, zakona o privrednim društvima, finansijskih usluga i pravde, slobode i sigurnosti. Manji napredak je postignut u nekim drugim oblastima kao što su javne nabavke, informaciono društvo i mediji, kao i socijalna politika i zapošljavanje. Sveukupno, postignut je daljnji napredak u ispunjavanju prioriteta iz Pristupnog partnerstva. Međutim, potrebni su stalni naponi ka jačanju administrativnog kapaciteta za primjenu i sprovođenje zakonodavstva. Obaveze preuzete Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju su ispoštovane.

Postignut je dobar napredak u oblasti *slobodnog kretanja roba*. Dio horizontalnih i sektorskog *acquis-a* je transponovan. Administrativni kapacitet tijela za nadzor nad tržištem nije dovoljan da bi se osiguralo sprovođenje tehničkog zakonodavstva. Zabilježeno je malo napretka u oblasti *slobode kretanja radnika*. Došlo je do određenog napretka u području *prava uspostavljanja i slobode pružanja usluga*, posebno u području poštanskih usluga. Pripreme za uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija su u ranoj fazi

Došlo je do opšteg napretka u oblasti *slobodnog kretanja kapitala*. Ostaju ograničenja za kratkoročna kretanja kapitala i prekogranično plaćanje transfera. Zakonodavni okvir, administrativni kapacitet i vođenje evidencije o borbi protiv pranja novca umjereno su odmakli.

Postignut je napredak u oblasti *javnih nabavki*. Kancelarija za javne nabavke usvojila je strategiju za razvoj sistema javnih nabavki. Zakonski propisi o koncesijama i javno-privatnom partnerstvu nisu u skladu sa *acquis*-jem. Administrativni kapacitet za primjenu pravila nabavke na operativnom nivou još uvijek nije zadovoljavajući. Dobar je napredak postignut u oblasti *zakona o privrednim društvima*. Međutim, usklađivanje revizije sa *acquis*-jem još je uvijek u ranoj fazi. Izvjestan napredak je postignut u jačanju pravnog okvira u području *intelektualne svojine*. Nacionalna strategija o intelektualnoj svojini se sprovodi. Međutim, potrebni su daljnji naponi u pogledu sprovođenja.

Ostvaren je izvjesni napredak u oblasti *tržišne konkurencije*. U oblasti državne pomoći, broj *ex-ante* odluka je umjereno povećan. Međutim, ljudski i finansijski resursi Komisije za zaštitu tržišne konkurencije treba ojačati u sektoru tržišne konkurencije.

Ostvaren je sveukupno dobar napredak u oblasti *finansijskih usluga*. Uloženi su naponi kako bi se osiguralo regulisanje i nadzor sektora osiguranja. Ostaje da neke finansijske usluge, kao što su lizing, budu regulisane ili nadzirane.

Postignut je nejednak napredak u oblasti *informacionog društva i medija*. Usklađivanje sa *acquis*-om EU i liberalizacija tržišta se poboljšava. Ipak, održivost javnih službi radio difuzije tek treba osigurati. Medijsko zakonodavstvo još nije usklađeno sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama.

Postignut je napredak u oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Politika ruralnog razvoja postepeno se usklađuje sa zahtjevima EU. Mada su operativne strukture AFSARD i IPARD ojačale, treba poboljšati kapacitet ostalih upravnih tijela u sektoru. Usklađivanje sa *acquis*-jem i dalje zahtijeva kontinuirane napore. Postignut je određeni napredak u oblasti sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politika, posebno u pogledu zakonske pripremljenosti i sprovođenja propisa u poslovanju sa hranom. Administrativne kapacitete treba ojačati, posebno u pogledu efikasnosti sistema nadzora i kontrole.

Može se konstatovati određeni napredak u oblasti *saobraćajne politike*. Proces otvaranja tržišta za željeznički saobraćaj suočen je sa izazovima. Potrebni su daljnji naponi za poboljšanje

funkcionisanja organa bezbjednosti, posebno Komisije za istraživanje avionskih nesreća.

Postignut je izvjestan napredak u sektoru energetike. Usvojena je nova strategija o energetici. Međutim, još uvijek ostaje da novi sveobuhvatni zakon o energetici stupi na snagu. Cijena struje ne odražava u potpunosti troškove. Mada je postignut dobar napredak, konačno rješenje spora sa operaterom distribucionog sistema, značajnim investitorom iz EU, još nije postignuto. Regulator za energetiku i regulator za zaštitu od zračenja trebaju postati funkcionalno nezavisni.

Nije učinjen nikakav napredak u harmonizaciji zakonodavstva o direktnom i indirektnom *oporezivanju* sa *acquis*-jem. Bilježi se određeni napredak u oblasti operativnog kapaciteta poreske uprave, što se tiče usluga poreskih obveznika i efikasnosti revizije. Kapacitet revizije i poreske istrage za borbu protiv utaje poreza je i dalje slaba

Ograničeni napredak postignut je u oblasti *ekonomske i monetarne politike*. Usklađivanje sa *acquis*-jem je nepotpuno, a administrativni kapaciteta za sprovođenje politike široko odstupa. Došlo je dobrog napredka u području *statistike*. Međutim, situacija Državnog zavoda za statistiku u pogledu sredstava je i dalje slaba i treba osigurati pravednu zastupljenost. Bitno je da su osigurana sredstva za popisa stanovništvo i stambenih objekata 2011. Nastojanja da se poboljša sektorska statistika potrebno je nastaviti, posebno za ekonomsku statistiku.

Mali napredak postignut je u usklađivanju sa *acquis*-jem u oblasti *socijalne politike i zapošljavanja*. Okvirni zakon za borbu protiv diskriminacije je usvojen, ali sa značajnim prazninama i bez podrške relevantnih grupa civilnog društva. Trojni i bipartitni socijalni dijalog i dalje je slab. Uključivanje osoba sa invaliditetom i drugih socijalno isključenih ljudi je sporo.

Postignut je određeni napredak u oblasti preduzetništva i industrijske politike. Dobar je napredak postignut u smanjenju administrativnih prepreka i troškova za rad preduzeća. Osnovana su nova tijela za čiji rad su odvojena značajna sredstva. Međutim, potrebna je veća finansijska podrška strategijama za podršku preduzećima i sektoru malih i srednjih preduzeća.

Izvjesci napredak ostvaren je u području *trans-evropskih mreža*. Zemlja i dalje aktivno sudjeluje Saobraćajnoj opservatoriji Jugoistočne Evrope i Energetskoj zajednici. Međutim, napredak na koridoru X znatno kasni.

Neujednačen napredak postignut je u području *regionalnog razvoja i koordinacije strukturnih fondova*. Sprovođenje operativnog programa za regionalni razvoj znatno kasni. Administrativne kapacitete resornih ministarstava, posebno tehničku stručnost, treba ojačati. Takođe je potrebno ojačati pripremu i sprovođenje projekata kako bi se osiguralo buduće absorbovanje IPA sredstava. Generalno, usklađivanje sa *acquis*-jem u oblasti regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata je u ranoj fazi.

Postignut je ograničen napredak u reformi *pravosuđa* i zaštiti *osnovnih prava* i određeni napredak u rješavanju **korupcije**. Sudsko vijeće i Savjet državnih tužilaca trebaju osigurati visoke standarde nezavisnosti i nepristrasnosti sudstva u praksi. Policija je sprovela velike antikorupcijske akcije koristeći posebne istražne radnje. Međutim, treba dalje ojačati istorijat slučajeva vezanih za korupciju na visokom nivou. Novi zakon o sukobu interesa i finansiranju političkih stranaka treba biti efikasno sproveden. Što se tiče osnovnih prava, mada uglavnom postoji pravni i institucionalni okvir, potrebno je da se postojeće zakonske garancije u potpunosti sprovede.

U području *pravosuđa, slobode i sigurnosti*, može se konstatovati dobar napredak vezano za azil, viznu politiku, vanjske granice i Šengen. Porast zahtjeva za azilom u EU koji je nastao u početnom

periodu sprovođenja bezviznog režima je riješen. Međutim, novi porast zahtjeva za dobijanje azila registrovan je u avgustu i septembru. Vlasti trebaju nastaviti sa rješavanjem ovog problema i informisati građane o pravima i obvezama koje proizlaze iz putovanja bez viza. Implementacija reforme policije je nastavljena, a poboljšana je i međunarodna policijska saradnja. Međutim, treba riješiti ulogu Ministarstva unutrašnjih poslova u odobravanju naručenih prisluškivanja, kao i djelotvornost vanjskog nadzornog mehanizma

Zabilježaj je određeni napredak u oblasti *nauke i istraživanja*. Stopa učešća u Sedmom okvirnom programu istraživanja EU je u porastu. Izvjestan napredak postignut je u usklađivanju sa *acquis*-jem u oblasti *obrazovanja, obuke, mladih i kulture*. Međutim, upravljanje programima Učenje tokom čitavog života i Mladi na djelu i dalje je slabo.

Daljnji napredak postignut je u oblasti *zaštite životne sredine*. Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva je napredovalo, posebno u sektorima kvaliteta vazduha i otpada. Međutim, napore prema usklađivanju sa *acquis*-jem u sektoru voda treba znatno ojačati. Treba znatno povećati administrativni kapacitet i ulaganja. Izvjestan napredak postignut je u oblasti *zaštite potrošača i zdravlja*. Što se tiče zdravlja stanovništva, postignut je dobar napredak u oblasti kontrole duvana.

Došlo je do određenog napretka u oblasti *carinske unije*, posebno u pogledu administrativne i operativne sposobnosti. Usklađivanje carinskih propisa sa *acquis*-jem dobro napreduje, osim u slučaju tranzita. Potrebno je jačanje administrativnog kapaciteta Uprave za carine u sprovođenju zakonodavstva i rješavanju prekograničnog kriminala i korupcije.

Napredak je postignut u oblasti *vanjskih odnosa*, posebno u pogledu zajedničke trgovinske politike. Postignut je napredak u oblasti *vanjske, sigurnosne i obrambene politike*. Zemlja je usklađena sa većinom izjava i zajedničkih stajališta EU i pokazuje stalnu predanost učešću u operacijama zajedničke sigurnosne i obrambene politike. Potrebni su trajni napori kako bi se smanjio broj ilegalnog oružja.

Što se tiče finansijske kontrole, postignut je izvjestan napredak. Funkcionalna i finansijska nezavisnost državne revizorske institucije je ojačala; međutim nedostaje njeno ustavno utemeljenje. Potrebni su napori za uspostavljanje sistema finansijskog upravljanja i kontrole. U oblasti *finansijskih i budžetskih odredbi* ostvaren je određeni napredak u pravcu poboljšanja operativne sposobnosti carinskih i poreskih vlasti, kao i državne kancelarije za statistiku. Potrebni su daljnji napori u borbi protiv carinskih i PDV pronevjera.

Bosna i Hercegovina

Bosna i Hercegovina je postigla ograničen napredak u rješavanju **političkih kriterijuma**. Postignut je određeni napredak u vezi sa vladavinom prava, posebno u područjima kao što su upravljanje granicom i migraciona politika, preko reformi usmjerenih na ispunjavanje uslova za liberalizaciju viznog režima. Značajni koraci preduzeti su u svrhu promovisanja regionalnog pomirenja i saradnje, posebno u pogledu povratka izbjeglica. Ipak, ukupno sprovođenje reformi je bilo nedovoljno, a domaćom političkom klimom tokom predizbornog perioda dominirala je nacionalistička retorika. Nedostatak zajedničke vizije političkih vođa o pravcu kretanja zemlje blokira ključne reforme vezane za EU i sprječava daljnji napredak prema EU.

OSCE/ODIHR su procijenili da su opšti izbori generalno bili u skladu sa međunarodnim standardima za demokratske izbore. Međutim, opet su održani uz ograničenja u pogledu etničke pripadnosti i mjesta boravka, na osnovu ograničenja prava glasa, usljed odredbi utvrđenih Dejtonsko-Pariskim mirovnim sporazumom. Poštovanje demokratskih principa i prava na jednako

postupanje, bez diskriminacije, što je utjelovljeno u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, predstavlja bitan element Privremenog sporazuma. Kašnjenje u potrebnog usklađivanja Ustava sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima do decembra 2009. Kako je navedeno u presuda Suda za ljudska prava u slučaju Sejdić-Finci protiv Bosne i Hercegovine, ostaje osnovno pitanje za zabrinutost.

Što se tiče međunarodnih obveza, ostvarivanje napretka prema ispunjavanju uslova koji su postavljeni za zatvaranje Kancelarije visokog predstavnika (OHR) ⁵, ostaje bitno. Sistem upravljanja Bosnom i Hercegovinom i dalje uključuju međunarodno prisustvo. Zemlja je napravila vrlo mali napredak ka ispunjavanju uslova za zatvaranje OHR-a. Primarni među njima su raspodjela imovine između državnog i drugih nivoa vlasti, pitanje vojne imovine i izvršavanje obveza vezano za konačnu odluku za Brčko. Potrebno je prevazilaženje svih ovih pitanja za stabilno i konstruktivno političko okruženje u zemlji.

Što se tiče *demokratije i vladavine prava*, bilo je malo napretka u pravcu *ustavne* reforme i stvaranja funkcionalnih i djelotvornih institucionalnih struktura. Savjet ministara je usvojio Akcioni plan za sprovođenje odluka Evropskog suda za ljudska prava, ali bez rezultata.

Funkcionisanje izvršnih i zakonodavnih tijela na državnom nivou i dalje negativno utiče na preovladavanje etnički orijentisanih razmatranja. Administrativni kapacitet *parlamenta* je poboljšan, ali koordinacija sa Savjetom ministara i entitetima je i dalje slaba. Funkcionisanje *državnih* institucija, na različitim nivoima, i dalje pogađa nepotpunu i nekoordinirano donošenje politike. Preduzeti su koraci za poboljšanje administrativnih kapaciteta imenovanjem određenih visokih funkcionera, uključujući i Upravu za evropske integracije. Međutim, druge ključne pozicije su i dalje upražnjene. Zakon o popisu na državnom nivou, koji je potreban za daljnji napredak prema agendi EU, kao i za društveni i ekonomski razvoj zemlje, treba hitno biti usvojen.

Postignut je mali napredak u oblasti *javne uprave*, gdje se sprovodi Strategija reforme, iako polako. Koordinacija između različitih uprava i dalje je slaba. I dalje su potrebni kontinuirani naponi kako bi se spriječilo političko uplitanje i ograničila uloga političke pripadnosti u imenovanjima. Napredak prema uspostavljanju profesionalne, odgovorne, transparentne i efikasne državne službe na osnovu zasluga i sposobnosti takođe zahtijeva daljnju pažnju. Jedinstveni državni ombudsman funkcioniše, ali budžetska ograničenja ugrožavaju njegov rad, što treba rješavati.

Bosna i Hercegovina je postigla ograničen napredak u poboljšanju *pravosudnog sistema*. Usvojen je novi zakon o krivičnom postupku, ali malo je postignuto da se smanji broj neriješenih slučajeva. Sprovođenje Strategije za reformu sektora pravde i Strategije o ratnim zločinima je i dalje minimalno. Složenost pravnog okvira, fragmentacija pravosudnog sistema i nepostojanje jedinstvenog budžeta i dalje odgađa napredak ka nezavisnom pravosuđu. Visoki predstavnik je produžio mandate međunarodnih sudija i tužilaca koji se bave ratnim zločinima, usljed nesposobnost vlasti da postignu dogovor. Tužilaštvo za ratne zločine Državnog suda i dalje je zadovoljavajuće, ali se treba poboljšati u entitetima i kantonima.

Bosna i Hercegovina je postigla ograničen napredak u borbi protiv korupcije, koja ostaje ozbiljan problem, a preovladava u mnogim oblastima. Sprovođenje anti-korupcijske strategije i akcionog plana je počelo. Agencija zadužena za praćenje njegovog sprovođenja je osnovana i imenovan je

⁵ Ovo pokriva pet ciljeva: 1) Prihvatljivo i održivo rješenje pitanja raspodjele imovine između državnog i drugih nivoa vlasti, 2) prihvatljivo i održivo rješenje vojne imovine, 3) Konačno rješavanje statusa Brčkog, 4) fiskalna održivost, i 5) potvrđivanje vladavine prava (pokazano usvajanjem Nacionalne strategije za ratne zločine, Zakona o strancima i azilu, kao i Nacionalne strategije za reformu sektora pravde), kao i dva specifična uslova: 1) potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2) stabilna politička situacija.

vršilac dužnosti direktora. Izvjestan napredak postignut je u ispunjavanju preporuka koje je formulisala Grupa država protiv korupcije (GRECO). Sudsko praćenje slučajeva korupcije je i dalje sporo i samo ograničen broj slučajeva na visokom nivou doveden je do krivičnog progona. Nedovoljno sprovođenje zakonodavstva i problemi koordinacije između entiteta ostaju pitanja koja izazivaju zabrinutost. Bosna i Hercegovina treba ojačati posvećenost i odlučnu akciju protiv korupcije.

Postignut je ograničen napredak u pogledu *ljudskih prava i zaštite manjina*. Bosna i Hercegovina je ratifikovala glavne međunarodne konvencije o ljudskim pravima, ali su potrebni kontinuirani napori kako bi se osiguralo bolje sprovođenje. Izvršenje domaćih presuda, uključujući i one iz Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, treba ojačati.

Građanska i politička prava se široko poštuju. Izvjestan napredak je postignut ka harmonizaciji krivičnih sankcija u cijeloj zemlji. Međutim, usvajanje Okvirnog zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, u skladu sa zahtjevima Evropskog suda za ljudska prava, je u toku. Treba biti osiguran pristup pravdi u građanskim i krivičnim postupcima. *Zatvorski* uslovi su poboljšani, ali pretrpanost i *zlostavljanje* zatvorenika ostaju pitanja koja izazivaju zabrinutost.

Državni i entitetski ustavi osiguravaju *slobodu izražavanja* i medija, *slobodu okupljanja* i udruživanja i *slobodu vjeroispovijesti*. Međutim, postojeće zakonodavstvo nije u potpunosti implementirano. Politički pritisak na medije je povećan, kao i etnička pristrasnost. Slučajevi zastrašivanja novinara takođe su u porastu. Sprovođenje reforme javnog emitovanja je odgođeno. Nezavisnost Regulatorne agencije za komunikacije i dalje je ugrožena. Entitetske vlade su usvojile sporazume o saradnji sa organizacijama *civilnog društva*. Međutim, potrebni su daljnji napori kako bi se poboljšalo dijalog sa civilnim društvom i podržao njegov razvoj.

Postignut je mali napredak u području *ekonomskih i socijalnih prava*. Ona su zaštićena postojećim zakonskim okvirom, ali i dalje nepotpuno, uz slabio sprovođenje. Sveobuhvatan zakon o antidiskriminaciji donesen je na državnom nivou, ali njegov djelokruga ostaje ograničen. Zaštitu žena od svih oblika nasilja treba unaprijediti, kao i socijalnu zaštitu djece. Sistem socijalnih davanja zasnovan pretežno na pravima nepovoljno utiče na uslove *ranjivih grupa*, uključujući i mentalno hendikepirane osobe. Otežan je socijalni dijalog i ostvarivanje radničkih prava zbog nepriznanjavanja socijalnih partnera na državnom nivou i nepotpunog zakonskog okvira.

Zabilježen je napredak u *poštovanju i zaštiti manjina i kulturnim pravima*⁶. Što se tiče međuetničkih odnosa, broj podijeljenih škola („2 škole pod 1 krovom“) je smanjen, a u većini škola uveden je i zajednički devetogodišnji nastavni plan i program. Međutim, razdvajanje djece u školama po etničkim linijama je i dalje problem. Uprkos povećanju finansijskih sredstava za sprovođenje strategije za *Rome*, ova manjina se i dalje suočava sa vrlo teškim životnim uslovima i diskriminacijom. i dalje nedostaje evidentiranje rođenih što ometa njihov pristup osnovnim socijalnim i ekonomskim pravima. Potrebni su daljnji koraci kako bi se unaprijedilo sprovođenje Zakona o nacionalnim manjinama.

Izvjestan napredak je postignut u pogledu *izbjeglica i interno raseljenih osoba*. Usvojena je strategiju za čitavu zemlju, sa ciljem podrške procesu povratka i osiguravanju pravilnog sprovođenja Aneksa VII Dejtonsko-Pariškog mirovnog sporazuma. Međutim, postignuto je malo napretka u osiguravanju lokalne integracije i održivosti povratka.

⁶ Prema Zakonu o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, postoji 17 nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. Tri konstitutivna naroda - Bošnjaci, Hrvati i Srbi - nisu nacionalne manjine

Što se tiče **regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza**, sprovođenje Dejtonskog sporazuma se nastavlja. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju je i dalje zadovoljavajuća. Međutim, tokom predizbornog perioda, Republika Srpska je često dovodila u pitanje teritorijalni integritet zemlje. Nadalje, nastavile su se izjave političkog rukovodstva Republike Srpske koje negiraju težinu masakra civilnog stanovništva iz ratnih vremena.

Suradnja između sudova i tužilaca iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije se poboljšala. Bilateralni sporazumi potpisani su o uzajamnom priznavanju i izvršenju sudskih odluka u krivičnim stvarima. Potrebni su daljnji naponi za jačanje kapaciteta za rješavanje slučajeva ratnih zločina, posebno u kantonalnim i okružnim sudovima, kao i osiguravanje adekvatnih finansijskih sredstava. Regionalna saradnja i adekvatna zaštite svjedoka su ključni u tom pogledu.

Što se tiče Međunarodnog krivičnog suda, bilateralni sporazum o imunitetu sa Sjedinjenim Državama nije u skladu sa Zajedničkim pozicijama i vodećim načelima EU. Zemlja se treba uskladiti sa pozicijom EU.

Proces Sarajevske deklaracije dobio je svjež zamah nakon ministarskog sastanka održanog u Beogradu u martu 2010. Sastanaku su prisustvovala Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora i Srbija koje su pristale da sarađuju u razjašnjavanju statistike o izbjeglicama. Zemlje su se takođe obavezale da rade na pronalaženju rješenja za niz otvorenih pitanja do kraja godine. Bosna i Hercegovina je nastavila da aktivno učestvuje u inicijativama za regionalnu saradnju, Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), Savjet za regionalnu saradnju (RCC) i Srednjoevropski ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA). Odnosi Bosne i Hercegovine sa susjedima su se dalje razvili u pravcu važnih regionalnih inicijativa za promovisanje pomirenja. Ipak, neka pitanja koja se odnose na granice sa susjednim državama ostaju otvorena. Teškoće građana koji imaju pasoš Kosova da dobiju vize i prisustvuju regionalnim sastancima u Bosni i Hercegovini i dalje postoje.

Zemlje su se takođe obvezale da rade na pronalaženju rješenja za niz otvorenih pitanja do kraja godine.

Ekonomija Bosne i Hercegovine se umjereno oporavila u 2010., nakon recesije u 2009. Oporavak uglavnom pokreće vanjska potražnja. Nezaposlenost je i dalje na vrlo visokom nivou. Fiskalna situacija se značajno pogoršala u 2009., pošto su javne finansije došle pod težak udar zbog smanjenih prihoda i visokih obaveza u pogledu potrošnje. Predanost strukturnim reformama i zdravim javnim finansijama je i dalje neujednačena širom zemlje. Određene mjere fiskalne i strukturne reforme su od nedavno na snazi, pod pritiskom budžetske neravnoteže i programa MMF-a. Ipak, budžeti još uvijek nisu samoodrživi i kvalitet javnih finansija je i dalje slab.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Bosna i Hercegovina je malo napredovala prema funkcionisanje tržišne ekonomije. Treba odlučno uložiti značajne daljnje reformske napore kako bi zemlja mogla da se nosi sa dugoročnim pritiskom konkurencije i tržišnim silama unutar Unije.

Implementacija pripremnog aranžmana sa Međunarodnim monetarnim fondom je naširoko zadovoljavajuća. Finansijska i monetarna stabilnost je očuvana. Aranžman valutnog odbora i dalje uživa visok stepen vjerodostojnosti. Povjerenje u domaće banke se vratio i domaćinstva su ponovo usmjeravala svoju štednju na bankarski sektor tokom čitave 2010. Industrijska proizvodnja je blago porasla u prvoj polovini 2010. Uglavnom pod utjecajem međunarodnih kretanja cijena, inflacija se vratila na pozitivnu ali nisku stopu početkom 2010. Zbog rastućeg izvoza, spoljni disbalansi su smanjeni. Mogu se konstatovati ograničena poboljšanja u poslovnom okruženju, posebno u pogledu registracije preduzeća.

Međutim, fiskalna situacija u Bosni i Hercegovini je i dalje teška, posebno u Federaciji. Predanost dogovorenom fiskalnom prilagođavanju i mjerama strukturne reforme, kao i njihovo sprovođenje, bili su neujednačeni širom zemlje. Kvalitet javnih financija i dalje je nizak sa visokim udjelom tekućih troškova u BDP-u. Privatizacija, restrukturiranje javnih poduzeća i liberalizacija mrežnih industrija nisu napredovali. Nadogradnja infrastrukture je nastavljena, iako sporim tempom. Proizvodni kapacitet i konkurentnost ekonomije su i dalje slabi obzirom da domaći izvora rasta nisu adekvatno iskorišćeni. Strukturne krutosti, kao što su visoke stope doprinosa za socijalno osiguranje i niska mobilnost radne snage i dalje sprečavaju otvaranje novih radnih mjesta i učešće na tržištu rada. Visoka i slabo usmjerena socijalna davanja smanjuju sklonost za rad, dodatno naglašavajući potrebu za reformom sistema socijalnih davanja. Nezaposlenost je i dalje veoma visoka, tako da neslužbeni sektor ostaje važan izazov. Poslovno okruženje je pod uticajem administrativnih neefikasnosti i slabe vladavine prava.

Bosna i Hercegovina je postigla ograničen napredak u usklađivanju svog zakonodavstva i politike sa **evropskim standardima**. Izvjestan napredak je postignut u oblastima kao što su slobodno kretanje kapitala, intelektualna svojina, obrazovanje i istraživanje, saobraćaj, finansijska kontrola, kao i brojnim pitanjima koja se odnose na pravdu, slobodu i sigurnost. Posebni naponi su i dalje potrebni u pogledu slobode kretanja roba, lica i usluga, poreza i carina, konkurencije i državne pomoći, javnih nabavki, zapošljavanja i socijalne politike, poljoprivrede i ribarstva, zaštite životne sredine, energetike i informacionog društva i medija.

U cjelini, sprovođenje Privremenog sporazuma je neujednačeno. Zemlja krši Privremeni sporazum zbog nepoštovanja Evropskog suda za ljudska prava vezano za jednak tretman bez diskriminacije⁷ i neuspjeha da uspostavi organ vlasti za državnu pomoć. Potrebno je dalje jačanje administrativnih kapaciteta kako bi se postigao zadovoljavajući istorijat u sprovođenju SSP.

Bosna i Hercegovina je postigla izvjestan napredak u oblasti **unutrašnjeg tržišta**. Što se tiče *slobodnog kretanja roba*, pripreme su umjereno napredovale. Izvjestan napredak je postignut u oblasti zaštite potrošača. Potreban je nastavak napora u pravcu približavanja pravnog okvira zakonodavstvu EU i razvijanja potrebnog administrativnog kapaciteta.

U oblasti *kretanja lica, usluga i prava poslovnog nastanka* postignut je ograničen napredak, uključujući napredak ka stvaranju jedinstvenog ekonomskog prostora. Daljnje pojednostavljenje sudskih postupaka i registracije preduzeća tek treba postići.

Postignut je određeni napredak u oblasti *slobodnog kretanja kapitala*. Daljnje pravno usklađivanje sa *acquis*-jem je bitno kako bi se osiguralo pravilno funkcionisanje tržišta kapitala u Bosni i Hercegovini. Mali napredak je zabilježen u oblasti *carina i poreza*.

Bosna i Hercegovina je napredovala vezano za sprovođenje pravila tržišne *konkurencije*. Međutim, nije postignut napredak u oblasti državne pomoći, zbog neuspjeha da se uspostavi tijelo za državnu pomoć. Postignut je ograničen napredak u oblasti *javnih nabavki*. Izvjesni napredak je ostvaren usvajanjem zakona o *pravima intelektualne svojine*.

⁷ Član 14 u vezi sa članom 3 Protokola 1 Evropskog suda za ljudska prava, kojim se propisuje zabrana diskriminacije u pogledu prava na slobodne izbore, i člana 1. Protokola 12 Evropskog suda za ljudska prava, kojim se utvrđuje pravo na jednako postupanje, bez diskriminacije.

Postignut je mali napredak u oblasti *socijalne politike i politike zapošljavanja*, kao i javne zdravstvene politike. U toku je izrada strateških dokumenata u cijeloj zemlji, ali su zakonodavstvo i politika i dalje nepotpuni. Dobar napredak je postignut u oblasti istraživanja. Postoje okvirni zakon i strategije u oblasti *obrazovanja i kulture*, ali je sprovođenje još u toku. Pregovori za članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji su nastavljeni, ali proces nije okončan.

Bosna i Hercegovina je ostvarila ograničen napredak u ispunjavanju evropskih standarda u brojnim *sektorskim politikama*. Pripreme u oblasti *industrije i malih i srednjih poduzeća* (MSP) još uvijek su u ranoj fazi. Tek predstoji izrada sveobuhvatne industrijske strategije, kao i implementacija strategije razvoja MSP-a na državnom nivou. Postignut je mali napredak u oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja*, sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike i ribarstva. Usvojeno je zakonodavstvo vezano za njegovo sprovođenje, međutim, nije bilo napretka u uspostavljanju Ministarstva poljoprivrede na državnom nivou. Nedovoljno sprovođenje na državnom nivou zakonskih propisa iz oblasti veterine, sigurnosti hrane i fitosanitarnog zakonodavstva sprečavaju Bosnu i Hercegovinu da ispuni standarde EU.

Pripreme Bosne i Hercegovine u oblasti *zaštite životne sredine* i klimatskih promjena još uvijek su u ranoj fazi. Moraju se uspostaviti usklađeni pravni okvir za zaštitu životne sredine i Državna agencija za zaštitu životne sredine. Bosna i Hercegovina je postigla nejednak napredak u sektoru *saobraćaja*. Bilo je nekih pomaka vezano za trans-evropsku saobraćajnu mrež, kao i u sektorima željeznice i unutaršasnih plovnih puteva, ali ograničen napredak u sektoru drumskog saobraćaja. Poboljšanje saobraćajne infrastrukture ostaje otvoreno pitanje. Pripreme u oblasti energetike nisu značajno napredovale. Kao strana Ugovora o energetske zajednici, Bosna i Hercegovina treba da sprovede odgovarajuće zakonodavstvo EU za energetiku. Za garantovanje sigurnosti snabdijevanja električnom energijom, treba obezbijediti potpuno funkcionisanje domaćeg preduzeća za prenos i usvojiti sveobuhvatnu energetske strategiju.

Napredak u oblasti *informacionog društva i medija* je ograničen. Usklađivanje pravnog okvira za javno emitovanje je i dalje otvoreno pitanje. Nastavljaju se izazovi u pogledu nezavisnosti regulatornog tijela za komunikacije, kao i sporo sprovođenje reforme javnog emitovanja, što izaziva ozbiljnu zabrinutost.

Zabilježen je napredak u oblasti *finansijske kontrole*. Uvodi se unutrašnja revizija, ali finansijsko upravljanje i kontrolu treba dalje razvijati. Nezavisnost od vanjske revizije tek treba osigurati. Izvjestan napredak je postignut u oblasti *statistike*, u pogledu klasifikacije i registara. Međutim, državni zakon o popisu stanovništva i domaćinstava nije usvojen. Statistiku o domaćim računima, preduzećima i poljoprivredi treba unaprijediti. Saradnja između statističkim institucijama u zemlji na državnom i entitetskom nivou je i dalje nedovoljna.

U oblasti *pravosuđa, slobode i sigurnosti*, postignut je napredak, mada neujednačen, u različitim područjima. U okviru dijaloga o liberalizaciji viznog režima, preduzeti su koraci da se ispunje sve mjerila predviđena planom. U oblasti politike viza, i dalje će se rješavati prioritati. Biometrijski pasoši se izdaju. Olakšavanje viznog sporazuma između EU i Bosne i Hercegovine i sporazuma o readmisiji se i dalje nesmetano sprovodi.

Pripreme zemlje u oblasti upravljanja *granicom, azila i migracija* su napredovale. Azil i međunarodni sistem zaštite, praćenje migracijskih tokova i saradnja među agencijama su poboljšani. Međutim, treba ojačati infrastrukturu na pojedinim graničnim prelazima.

Ograničeni napredak postignut je u sprečavanju *pranja novca*. Potrebni su daljnji naponi, posebno u pogledu sprovođenja zakonskih odredbi. Postignut je određen napredak u borbi protiv *droge*. Ipak,

nedostatak efikasnog sudskog praćenja otežava borbu protiv trgovine drogom, koja ostaje ozbiljan problem.

Pripreme Bosne i Hercegovine u oblasti *policije* napreduju, iako neravnomjerno. Fragmentacija policijskih snaga u Bosni i Hercegovini i dalje potkopava efikasnost, rezultate, saradnju i razmjenu informacija. *Borba protiv organizovanog kriminala* je i dalje nedovoljna s obzirom na nepostojanje koherentnog institucionalnog okvira. Organizovani kriminal ostaje problem koji izaziva ozbiljnu zabrinutost i utiče na vladavinu prava i poslovno okruženje. Izvjestan napredak je postignut u borbi protiv *trgovine ljudima* u pogledu identifikacije žrtava. Potrebno je više napora vezano za podršku žrtvama i zaštitu svjedoka. Bosna i Hercegovina je započela sa rješavanjem pitanja *borbe protiv terorizma* usvajanjem sveobuhvatne strategije.

Što se tiče *zaštite ličnih podataka*, nastavljene su pripreme za zaštitu ličnih podataka, ali je potrebno uložiti daljnje napore u sprovođenje zakona. Dobro funkcionisanje zaštite ličnih podataka je presudno kako bi Bosna i Hercegovina zaključila ugovore s Europolom i Eurojustom.

Srbija

Srbija je ostvarila napredak prema ispunjavanju **političkih kriterijuma**. Srbija je podnijela zahtjev za članstvo u EU u decembru 2009. Privremeni sporazum je stupio na snagu u februaru 2010., a Srbija je dodatno napredovala u poštovanju zahtjeva iz Ugovora o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Proces ratifikovanja SSP-a je pokrenut u junu 2010. Reforma pravosuđa se nastavila, ali je bilo ozbiljnih nedostataka u postupku ponovnog imenovanja sudija i tužilaca. Uprkos aktivnoj tekućoj saradnji Srbije sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, dva preostala bjegunaca, Ratko Mladić i Goran Hadžić, su još uvijek na slobodi.

Generalna skupština UN usvojila je 9. septembra zajedničku rezoluciju koju je izradila Srbija dijelom pod pokroviteljstvom EU, kao nastavak savjetodavnog mišljenja o Kosovu za Međunarodnog sud pravde. U rezoluciji je priznat sadržaj savjetodavnog mišljenja Međunarodnog suda pravde i pozdravljena spremnost Evropske unije da olakša proces dijaloga između strana; proces dijaloga bi sam po sebi bio faktor mira, sigurnosti i stabilnosti u regionu, a svrha tog dijaloga bi bila promovisanje saradnje, ostvarivanje napretka na putu ka Evropskoj Uniji i poboljšanju života ljudi. Potrebi su odlučni naponi svih strana za inkluzivno i djelotvorno funkcionisanje regionalnih foruma.

Demokratija i vladavina prava dodatno su ojačani. Implementacija novih ustavnih odredbi, poput onih koje se odnose na Statut Vojvodine je napredovala. Potrebni su dodatni naponi kako bi se osigurala kompatibilnost pojedinih ustavnih odredbi sa evropskim standardima, posebno u pravosuđu.

Preduzeti su daljnji koraci za poboljšanje funkcionisanja parlamenta kroz usvajanje novog Zakona o Narodnoj skupštini i novog poslovnika. Međutim, potrebni su naponi za daljnje poboljšanje kvaliteta zakonodavnih rezultata. Izorno zakonodavstvo treba u potpunosti uskladiti sa evropskim standardima.

Koaliciona *vlada* je ostala stabilna i dalje pokazuje visok stepen konsenzusa o integraciji u EU kao strateškom prioritetu. Međutim, potrebna je efikasnija priprema i sprovođenje novog zakonodavstva.

Kapacitet *javne uprave* je sveukupno dobar, ali reforme u ovoj oblasti sporo napreduju i neujednačenim tempom. Potrebna je jača obveza poštovanja mandata nezavisnih regulatornih tijela i kojim treba obezbijediti odgovarajuća sredstva.

Postignut je dobar napredak prema usvajanju zakona kojim se obezbjeđuje *građanski nadzor nad snagama bezbjednosti* i sprovođenje Ustavom zajagarantovanih prava. Međutim, civilni nadzor, uključujući odgovarajuće parlamentarne odbore, treba ojačati.

Srbija je nastavila reformu *pravosudnog sistema* sa postupak ponovnog imenovanja svih sudija i tužilaca i uvođenjem nove mreže sudova. Međutim, postupak ponovnog imenovanja imao značajne nedostatke i bio je netransparentan. Dva nadležna vijeća izabrana su u okviru prelaznog sistema i ne primjenjuju se objektivni kriterijumi. Sudije i tužioci nisu saslušani tokom postupka i nisu dobili odgovarajuća objašnjenja za odluke. To dovodi u pitanje nezavisnost pravosuđa i može dati prostora za politički uticaj. Još uvijek treba izabrati konačni sastav dva vijeća. Znatna zaostatak neriješenih slučajeva ostaje pitanje koje uzrokuje zabrinutost. Sve u svemu, pravosudni sistem Srbije samo djelimično zadovoljava svoje prioritete.

Napredak u borbi protiv *korupcije* nastavljen se osnivanjem Agencije za borbu protiv korupcije koja je počela sa radom u januaru 2010. Većina državnih službenika je podnijela izjave o imovini novoj Agenciji, u skladu sa zahtjevima. Međutim, korupcija je i dalje rasprostranjena u mnogim oblastima i nastavlja da bude ozbiljan problem. U nedostatku novog zakona, kontrola finansiranja političkih stranaka i finansiranja izborne kampanje je i dalje slaba. Agencija za borbu protiv korupcije i mora uspostaviti istorijat provjere izjava o imovini i efikasnom obavljanju svoje uloge. Broj konačnih presuda, posebno u slučajevima na visokom nivou, i dalje nizak. Javne nabavke, privatizacija i javnim rashodi ostaju problematična područja. Zaštita aktivista koji ukazuju na postojeće probleme (tzv. „duvači I zviždajku”) treba biti poboljšana.

Što se tiče *ljudskih prava i zaštite manjina*, postoji potrebno zakonodavstvo. Ustav garantuje *građanska i politička prava* koja se široko poštuju, ali ostaje da se osigura njihovo potpuno sprovođenje. I dalje ostaje da se relevantni zakoni dovedu u sklad sa evropskim standardima.

Postignut je mali napredak u pogledu *prevencije mučenja, zlostavljanja i nekažnjivosti* gdje se i dalje bilježe brojni slučajevi. *Pristup pravdi* je uglavnom osiguran.

Međutim, još uvijek nedostaju zakonodavstvo i finansiranje za djelotvorniji sistem besplatne pravne pomoći. Srbija je postigla mali napredak u reformi svog *zatvorskog sistema*. Usvojena je strategija za sprečavanje pretrpanosti, ali loših uslovi u zatvorima i dalje izazivaju zabrinutost.

Ustavne i zakonske odredbe za zaštitu *slobode izražavanja* postoje. Zakonodavstvo koje medijima omogućava da slobodno djeluju je usvojeno. Međutim, incidenti koji uključuju govor mržnje, prijetnje i napade, posebno protiv novinara, su nastavljeni. *Sloboda okupljanja i udruživanja* je garantovana Ustavom i generalno se poštuje.

Organizacije civilnog društva su i dalje aktivne u društvenom, ekonomskom i političkom životu Srbije i dalje su važne u promovisanju demokratskih vrijednosti. Kancelarija za saradnju sa organizacijama civilnog društva je nedavno osnovana.

Postoje Ustavne garancije kojim se omogućava *sloboda vjeroispovijesti*. Međuvjerski odnosi su se popravili. Međutim, nedostatak transparentnosti i dosljednosti u procesu registracije ostaje glavna prepreka da neke manje vjerske grupe ostvaruju svoja prava.

Zakonodavstvo za zaštitu *socijalnih i ekonomskih prava* uveliko postoji. Treba ojačati zaštitu žena i djece protiv nasilja. Zakon o ravnopravnosti polova, u cilju poboljšanja položaja žena, je usvojen. Međutim, praćenje slučajeva nasilja u porodici je i dalje nedovoljno. U odnosu na *prava djece*, došlo je do napretka u jačanju zaštite djece od zlostavljanja i nepažnje. Zakonodavni okvir koji se

zabranjuje bilo kakva *diskriminacija* na radnom mjestu i uspostavljanje mehanizam za zaštitu od diskriminacije postoji. Međutim, u praksi, diskriminacija se nastavlja, osobito protiv Rome, homoseksualne zajednice, žena, nacionalnih manjina i osoba sa invaliditetom.

Nije bilo napretka u pogledu *imovinskih prava* obzirom da odgovarajuća pravna osnova za povrat imovine još uvijek nedostaje.

Zakonodavstvo kojim se osigurava *poštovanje i zaštita manjina i kulturnih prava* postoji. Izbori za 19 Savjeta nacionalnih manjina održani su u julu 2010. i bili su sve u svemu dobro organizovani. Savjeta tek trebaju početi sa radom.

Međuetnička situacija u *Vojvodini* je stabilna. Počelo je sprovođenje nedavno usvojenog Statuta i Zakona o određivanju nadležnosti, kojim se omogućava velika autonomiju pokrajine u područjima lokalnih finansija i ekonomskog razvoja. Daljnje zakonodavstvo treba biti usvojeno. Situacija na *jugu Srbija* je uglavnom stabilna, ali napeta. Sukobi između etničkih grupa i unutar muslimanske zajednice u *Sandžaku* su generalno gledano smanjeni. Međutim, napetosti se produžavaju posebno između dva postojeće islamske organizacije i u vezi konstituisanja Savjeta bošnjačke nacionalne manjine.

Ostvaren je izvjesni napredak u rješavanju pitanja statusa *izbjeglica i interno raseljenih osoba*, ali su potrebni daljnji znatni naponi. Uprkos brojnim pozitivnim kretanjima, većina *Romske* populacije i dalje živi u ekstremnom siromaštvu. Takođe se susreću sa diskriminacijom, posebno vezano za pristup obrazovanju, socijalnoj zaštiti, zdravstvenoj zaštiti, zapošljavanju i odgovarajućem stambenom prostoru.

Što se tiče ***regionalnih pitanja i međunarodnih obaveza***, Srbija je pokazala konstruktivan pristup u vezi sa zbivanjima u Bosni i Hercegovini. Tužilac Međunarodnog krivičnog tribunal za bivšu Jugoslaviju istakao je u svom najnovijem izvještaju za Savjet bezbjednosti UN-a da je su odgovori Srbije na zahtjev Kancelarije tužilaštva za pristup dokumentima, arhivima i svjedocima bili pravovremeni i adekvatni, kao i da nije ostao ni jedan neispunjen zahtjev. On je takođe istakao profesionalnost i predanost operativnih službi koje rade na potrazi za bjeguncima. Međutim, dao je niz operativnih preporuka. Bez obzira na aktivnu tekuću saradnju Srbije sa Tribunalom, dvojica preostalih bjegunaca koje Tribunal potražuje još uvijek su na slobodi. Puna saradnja sa Tribunalom ostaje bitan uslov za članstvo u EU, u skladu sa zaključcima Savjeta od 25. oktobra 2010.

Uspostavljena je dobra saradnja sa EULEX-om vezano za na ratne zločine na Kosovu. Međutim, problemi izručenja i priznavanje presuda i dalje postoje sa nekim zemljama u regionu.

Proces Sarajevske deklaracije dobio je svjež zamah nakon ministarskog sastanka održanog u Beogradu u martu 2010., na inicijativu Srbije. Sastanak je okupio Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Crnu Goru i Srbiju, koje su se dogovorile da zajedno rade kako bi se razjasnila posebno statistika o izbjeglicama, kao i preostala otvorena pitanja. Zemlje su se takođe obavezale da rade na rješavanju niza otvorenih pitanja do kraja godine.

Srbija je nastavila aktivno sudjelovati u regionalnim inicijativama kao što je Proces saradnje u Jugoistočnoj Europi (SEECF), Savjet za regionalnu saradnju (RCC) i Srednjoevropski ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA). Srbija je predsjedavala CEFTA-om u 2010. Aktivno učestvuje u pripremama za buduću Dunavsku strategiju. Srbija je ostvarila značajan napredak u bilateralnim odnosima sa drugim državama proširenja, posebno sa Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom, i dalje ima dobre odnose sa susjednim državama članicama EU. Sporazum o izručenju, o saradnji u krivičnim pitanjima, potpisan je sa Hrvatskom. Regionalna saradnja je, međutim, uticala na

nedostatak sporazuma između Srbije i Kosova vezano za učešće Kosova na regionalnim sastancima. Prihvatljivo i održivo rješenje za učešće Srbije i Kosova u regionalnim forumima treba biti dogovoreno u najkraćem mogućem roku. To je bitno za inkluzivnu i funkcionalnu regionalnu saradnju. Srbija još uvijek ne prihvata carinske marke Kosova koje je objavio UNMIK. Na Kosovu, Srbija održava paralelne strukture i organizuje paralelne opštinske izbore.

Nakon teške recesije u svjetlu globalne krize, **ekonomija** Srbije se postepeno vraća u stabilnost kao rezultat programa prilagođavanja dogovorenog sa MMF-om, koji takođe podržavaju EU i Svjetska banka. Od prve polovine 2010., ekonomska aktivnost oživljava, ali je oporavak i dalje spor i lako se može poremetiti. Javne finansije su nastavile da slabe bez obzira na donošenje brojnih mjera za fiskalno prilagođavanje u cilju savladavanja budžetskog klizanja. Usvajanje izmjena i dopuna Zakona o budžetskom sistemu i Zakona o penzijama od strane vlade bio je važan korak ka poboljšanju kvaliteta javnih finansija. Ostale strukturne reforme, posebno privatizacija i restrukturiranje preduzeća, opet su odgođene zbog dugotrajno nepovoljnih uslova na tržištu.

Što se tiče **ekonomskih kriterijuma**, daljnji napredak ka uspostavljanju djelotvorne tržišne ekonomije gospodarstva je ograničen. Srbija treba uložiti više napora u restrukturiranje ekonomije kako bi se nosila u srednjoročnom periodu sa konkurentskim pritiscima i tržišnim snagama unutar Evropske unije

Postoji široki konsenzus o osnovama tržišne ekonomije. Usvajanje pravovremenih i odgovarajućih mjera u dogovoru sa MMF-om je ključ za ponovno uspostavljanje makroekonomske stabilnosti. Vanjski položaj Srbije je poboljšan za vrijeme recesije. Ponovno pokretanje ekonomskih aktivnosti u 2010. dovelo je do širenja deficita tekućeg računa koji je, međutim, ograničen na potporu jakog izvoza i smanjenje rasta uvoza. Devizne rezerve su i dalje relativno visoke, uprkos redovnim intervencijama centralne banke kako bi se amortizovala nepostojanost kursa. Inflacija je široko održavana unutar ciljnih granica pošto se centralna banka vratila na restriktivnu monetarnu politiku. Banke su i dalje adekvatno kapitalizovane i likvidne. Izmjenama i dopunama zakona o sistemu budžeta i zakona o penzijama vlada se obavezala na fiskalnu konsolidaciju u srednjoročnom periodu.

No, Srbija je dodatno odgodila reforme kako bi riješila najveće strukturne nedostatke. Bez obzira na postepeni ekonomski oporavak, tržište rada se dalje pogoršava, sa smanjenjem zaposlenosti i povećanjem nezaposlenosti. Bez obzira na korektivne mjere za ograničavanje fiskalnog klizanja tokom krize i izmjenama i dopunama sistema budžeta i penzionog zakonodavstva kako bi se poboljšala fiskalna disciplina, održivost javnih finansija u srednjoročnom razdoblju treba ojačati reformama u oblasti zdravstvenog sistema i javne uprave. Privatizacija preduzeća u državnoj svojini vratila se unazad nakon povlačenja brojnih kupoprodajnih ugovora. Privatizacija preduzeća u državnoj svojini dodatno je odgođena. Poslovno okruženje i dalje ograničava birokratija i slaba pravna predvidljivost, posebno s obzirom na djelotvorno sprovođenje imovinskih prava, što koči ulazak na i izlazak sa tržišta. Osim toga, nedostaci u konkurenciji i uska grla u infrastrukturi ostaju prepreke za poslovanje. Neslužbeni sektor ostaje važan izazov.

Srbija je ostvarila daljnji napredak prema usklađivanju svog zakonodavstva sa **evropskim standardima**. Srbija je takođe nastavila da sprovodi odredbe Privremenog sporazuma i ostvarila daljnji napredak ka poštovanju zahtjeva iz Ugovora o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Administrativni kapacitet je dobar. Međutim, potrebni su daljnji naponi na usklađivanju zakona i politike sa *acquis*-jem. Treba osigurati implementaciju, kao i sprovođenje usvojenih zakona vezanih za EU.

S obzirom na **unutrašnje tržište**, Srbija je postigla napredak u ispunjavanju standarda EU o

slobodnom kretanju roba. Zakonodavstvo o metrologiji i određenim direktivama novog pristupa je usvojeno. Međutim, novi pravni okvir za nadzor nad tržištem još uvijek nedostaje. Administrativni kapaciteta i saradnja između državnih institucija potrebno je dalje ojačati. Daljnji naporu su potrebni za nastavak prenošenja *acquis-ja* koji se odnosi na proizvode u srbijansko zakonodavstvo.

Srbija je umjereno napredovala prema ispunjavanju standarda EU u oblasti *kretanja lica, usluga, pravo poslovnog nastanka i zakona o privrednim društvima*. Brojni zakoni još uvijek čekaju na odobrenje. U oblasti *slobodnog kretanja kapitala*, Srbija i dalje umjereno napreduje. Nerezidenti mogu slobodno vršiti direktna ulaganja uz određena ograničenja. Srbija treba da nastavi svoje napore kako bi zadovoljila uslove za postepenu liberalizaciju utvrđene Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju.

Srbija je već na dobrom putu usaglašavanja sa *acquis-jem* i dalje se zalaže za reforme u oblasti *carina i poreza*. Obveze koje proizlaze iz Privremenog sporazuma su ispoštovane. Potrebni su daljnji naporu što se tiče postupaka i administrativnih kapaciteta. Poboľšan je izvršni kapacitet Poreske uprave i naplata poreza, iako je potreban daljnji napredak u tom pogledu. Srbija treba da preduzme daljne radnje kako bi osigurala da je njeno poresko zakonodavstvo bude u skladu sa Kodeksom ponašanja za oporezivanje preduzetnika.

Srbija je postigla izvjestan napredak u ispunjavanju evropskih standarda u oblasti tržišne konkurencije. Usvojeni su zakonski propisi za implementaciju Zakona o tržišnoj konkurenciji. Osim toga Srbija treba nastaviti da radi na evidenciji o sprovođenju propisa. Poznavanje prava tržišne konkurencije i ekonomije u pravosuđu i dalje je slabo. Izvjestan napredak je postignut u oblasti *državne pomoći*. Osnovano je tijelo za državnu pomoć. Međutim, administrativni kapacitet organa za državnu pomoć mora se ojačati. Treba osigurati djelotvorno sprovođenje zakona.

Pripreme Srbije za uspostavljanje efikasnog i potpuno nezavisnog sistema *javnih nabavki* s pojednostavljenim postupcima dodjele umjereno su napredovali. I dalje su potrebni značajni naporu za jačanje kapaciteta za sprovođenje zahtjeva *acquis-ja* EU. Postignut je napredak u oblasti intelektualne svojine, ali su potrebni daljnji naporu u pogledu usklađivanja sa *acquis-jem*. Što se tiče sprovođenja propisa, potrebna je bolja koordinacija između nadležnih agencija, kao i značajne investicije u pravosudnu obuku.

Nastavljaju se pripreme prema ispunjavanju evropskih standarda u oblasti *zapošljavanja i socijalne politike*. Napredak je postignut u oblasti *javnog zdravstva*. Vlada Srbije usvojila je strateški „Plan razvoja za zaštitu zdravlja“ za 2010-2015 koji je pripremio Nacionalni savjet za zdravlje Srbije.

Srbija je postigla izvjestan napredak u usklađivanju sa evropskim standardima u oblasti *obrazovanja*. Ostaje da se pripremi sveobuhvatna strategija za sve nivoe obrazovanja, uključujući i učenje tokom čitavog života. Dobar napredak u usklađivanju postignut je u oblasti *nauke i istraživanja*. Međutim, potrebni su daljnji naporu kako bi se olakšala integracija Srbije u Evropsko istraživačko područje ojačao nacionalni istraživački kapacitet.

Pregovori o pristupanju Srbije Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (STO) bliže se kraju; slijed bilateralni pregovora već je završen sa većinom STO partnera.

S obzirom na *sektorske politike*, u oblasti *industrije i malih i srednjih poduzeća*, Srbija je dobro napredovala i ispunjava evropske standarde. Izrada industrijske strategije je u vrlo ranoj fazi.

Srbija dobro napreduje prema ispunjavanju evropskih standarda u oblasti *poljoprivrede, ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike*. Pravni okvir se i dalje poboljšava.

Međutim, sprovođenje i primjenu treba nadograditi, posebno u području sigurnosti hrane. Administrativni kapacitet je slab i resursi treba efikasnije raspoređivati. Potrebna je daljnja obuka za inspeksijske službe. Slijedi zapošljavanje kvalifikovanog osoblja u novoosnovanim tijelima. Napredak je postignut u vezi sa zvaničnom kontrolom laboratorija.

U oblasti *zaštite životne sredine*, Srbija i dalje umjereno napreduje prema ispunjavanju evropskih standarda. Usvojeni su Nacionalni program za zaštitu životne sredine 2010-2019 i niz zakona o kvalitetu vazduha i vode, kao i o zaštiti prirode i klimatskim promjenama. Nova Agencija za hemikalije počela je sa radom. Međutim, još uvijek treba ojačati kapacitet za sprovođenje i izvršenje zakona.

Srbija je postigla izvjestan napredak u oblasti *saobraćaja*. Odredbe o pristupu tržištu Sporazuma o evropskom civilnom vazduhoplovstvu sada se primjenjuju. Međutim, i dalje ostaje da se usvoji okvirno zakonodavstvo u sektoru željeznica. Potrebno je ojačati administrativne kapacitete.

U sektoru energetike, Srbija je postigla izvjestan napredak u usklađivanju sa evropskim standardima. Međutim, napredak je i dalje neravnomjeran. Potrebni su dalji naponi da bi se tržište razriješilo i zaista otvorilo, zajedno sa politikom cijena koja obezbjeđuje održivo pokrivanje troškova. Potrebni su daljnji naponi na jačanju nuklearnog regulatora.

Postignut je izvjestan napredak u oblasti *informacionog društva i medijskog prostora*. Zakonodavni okvir je ojačan, ali je sprovođenje i dalje sporo, a neadekvatna tržišna i regulatorna kretanja u sektoru elektronskih komunikacija izazivaju posebnu zabrinutost. Pripreme u oblasti usluga informacionog društva umjereno napreduju. U audiovizuelnom sektoru, medijsko zakonodavstvo treba uskladiti sa *acquis*-jem, kao i niz odredbi Zakona o javnom informisanju koje i dalje izazivaju zabrinutost.

Dok je Srbija još uvijek u ranoj fazi uvođenja dobre prakse u **javnu internu finansijsku kontrolu** i vanjsku reviziju, može se konstatovati određeni napredak u uspostavljanju Centralne jedinice za harmonizaciju za finansijsku kontrolu i prvoj reviziji državnih računa od strane Državne revizorske institucija.

Srbija je postigla dobar napredak u kretanju prema ispunjavanju evropskih standarda u oblasti *statistike* usvajanjem zakona o statistici i popisu stanovništva i poljoprivredi. Pripreme za popis stanovništva su znatno unapredovale, ali ostaje da se obezbijedi njegovo finansiranje. Međutim, potreban je daljnji napredak u nekoliko statističkih područja i potrebni su dodatni naponi za jačanje kapaciteta zavoda za statistiku.

Napredak u oblasti *slobode i sigurnosti pravosuđa* se nastavlja. Putovanja bez vizna stupila su snagu u decembru 2009. za građane Srbije koji imaju biometrijske pasoše.

Postignut je određeni napredak u oblasti *upravljanja granicama*, uglavnom kroz nadogradnju opreme i infrastrukture. Međutim, potrebni su daljnji naponi kako bi se uklonile razlike između pojedinih graničnih prelaza i poboljšao nadzor na granici sa Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom, Crnom Gorom, Bosnom i Hercegovinom i Hrvatskom, a posebno na administrativnoj granici sa Kosovom.

Mali napredak je postignut u oblasti *azila*. Popis sigurnih zemalja za tražioce azila je usvojen. Međutim, Kancelarija za azil, prvostepeno tijelo za zahtjeve za azil, nije osnovana. Mnogi slučajevi su zatvoreni zato što su podnosioci zahtjeva napustiti teritoriju Srbije ili nestali. Srbija je postigla izvjestan napredak u oblasti migracija. Sprovođenje sporazuma o readmisiji između Srbije i Evropska unija nastavljeno je bez značajnih problema. Međutim, nedostaje djelotvorno sprovođenje

strategije o upravljanju migracijama. Potrebni su napori u pravcu poboljšanja koordinacije između nadležnih tijela i jačanje njihovih kapaciteta.

Postignut je izvjestan napredak u sprečavanju *pranja novca*. Usvojen je akcioni plan i osnovano koordinaciono tijelo. Napori za poboljšanje nacionalne i međunarodne saradnje u istrazi i procesuiranju krivičnih djela su nastavljeni. Međutim, praktični rezultati su i dalje slabi. Uprava za sprečavanje pranja novca nema kapaciteta za sistematično identifikovanje sumnjivih slučajeva. Izvještavanje treba poboljšati, posebno izvan bankarskog sektora. Pravosuđe i službe za sprovođenje zakona nemaju potrebnu stručnost u predmetima pranja novca i financijske istrage. Konačne presude su i dalje rijetke.

Dobar se napredak je zabilježen u oblasti borbe protiv *droga*. Agencije za sprovođenje zakona su nastavile istrage i poboljšale međunarodnu saradnju, što je dovelo do oduzimanje velikih količina droge. Međutim, i dalje postoje slabosti u nadzoru granice sa Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom, Crnom Gorom, Bosnom i Hercegovinom i Hrvatskom i administrativnom linijom razgraničenja sa Kosovom

Izgradnja kapaciteta unutar *policije* nastavljena je nadogradnjom specijalizovanih usluga kriminalističke policije. Saradnja između različitih policijskih struktura, kao i regionalna i međunarodna saradnje, je poboljšana. Međutim, strateško planiranje i upravljanje ljudskim resursima treba nadograditi, a procedure zapošljavanja trebaju biti transparentnije. Treba ojačati unutrašnju kontrolu.

Dobar napredak je postignut u borbi protiv *organizovanog kriminala*. Saradnja između relevantnih agencija je poboljšana u zemlji, u regionu i međunarodno; to je dovelo do dobrih rezultata u istragama visokog profila i hapšenja nekoliko osumnjičenih. Oduzimanje imovine započeto je na sistematičniji način i izvršena je zapljena u velikom broju slučajeva. Međutim, novi i bitno izmijenjen Zakonik o krivičnom postupku još nije usvojen. Kapacitete agencija za sprovođenje zakona za korišćenje modernih istražnih tehnika, posebno u oblasti financijskih istraga, treba dodatno ojačati.

Postupci za identifikaciju žrtava *trgovine ljudima* su usvojeni i broj identifikovanih žrtava i dalje raste. Međutim, strateški okvir treba biti izmijenjen kako bi se omogućio bolji odgovor politike na nove trendove i poboljšanu saradnju između policije, državnog tužilaštva i sudova. Srbija je postigla izvjestan napredak u borbi protiv *terorizma* donošenjem Zakona o vojnoj sigurnosti i vojnim obavještajnim agencijama. Međutim, mjere za sprječavanje treba poboljšati. Baza podataka o licima osumnjičenim za terorizam još uvijek nije uspostavljena.

Postignut je nedovoljan napredak u *zaštiti ličnih podataka*. Strategija za sprovođenje Zakona o zaštiti ličnih podataka usvojena je u avgustu 2010. Uprkos određenim poboljšanjima, kancelariji zastupnika za informacije od javnog značaja i zaštitu ličnih podataka i dalje nedostaju finansijski i ljudski resursi. Zaštita ličnih podataka je ključan preduslov za zaključivanje sporazum između Srbije i Eurojusta i operativnog sporazuma sa Europolom.

Kosovo

Kosovo je ostvarilo napredak u pogledu **političkih kriterijuma**. Ojačalo je svoje opredjeljenje za evropski program i politiku reformi i osnovalo Ministarstvo za evropske integracije. Vlada je osigurala uspješno vođenje dijaloga o procesu stabilizacije i pridruživanjaaa sa Evropskom unijom. Vlasti sada trebaju ubrzati tempo reformi. Kapacitet javne uprave i dalje je slab i sudstvo ne funkcioniira efikasno. Vladavina prava ostaje ozbiljan problem. Saradnja sa misijom EU za vladavinu

prava (EULEX) je poboljšana i vlasti su pokrenule niz antikorupcijskih akcija uz podršku EULEX-a. Ove napore treba nastaviti i uključiti organizovani kriminal, droge i pranje novca. Raspisani su izbori nakon ostavke predsjednika Kosova.

Kosovo je ostvarilo značajan napredak u decentralizaciji. Uspostavljene su četiri nove opštine koje su sada u funkciji. Lokalni izbori održani su krajem 2009. Misija Evropskog parlamenta smatra da je izborni proces održan u mirnom okruženju sa značajnim učešćem birača, uključujući srpsku zajednicu na Kosovu. Međutim, zabrinutost i dalje postoji vezano za sjeverno Kosovo. Bilo je niz nasilnih incidenata. Decentralizacija može biti dovršena uz učešće lokalnog stanovništva. Više treba učiniti kako bi se osigurala integracija svih zajednica i pružanje komunalnih usluga u svim opštinama. Podrška lokalne zajednice je važna u ovom pogledu, uključujući konstruktivnu ulogu u konsolidaciji vladavine prava. Paralelne strukture nastavljaju da rade što otežava proces decentralizacije.

U julu je Međunarodni sud pravde donio savjetodavno mišljenje, kojim se zaključuje da na deklaracija o proglašenje nezavisnosti Kosova nije povrijedila opšte međunarodno pravo ili rezoluciju Savjeta bezbjednosti UN 1244 (1999). Nakon rezolucije Generalne skupštine UN-a od 9. Septembra, EU je potvrdila svoju spremnost da olakša proces dijaloga između Prištine i Beograda radi promovisanja saradnje, ostvarivanja napretka na putu u Evropsku uniju i poboljšanja života ljudi. Potrebno je da sve strane ulože odlučne napore za inkluzivno i djelotvorno funkcioniranje regionalnih foruma.

Što se tiče *demokratije i vladavine prava*, došlo je do napretka u jačanju izvršnih i parlamentarnih struktura, posebno što se tiče evropske integracije. Međutim, vladavinu zakona treba dalje jačati i predstavlja pitanje koje izaziva ozbiljnu zabrinutost.

U septembru, Ustavni sud je zaključio da je neustavno držati u isto vrijeme Kancelariju predsjednika Kosova i predsjednika političke stranke. Nakon presude, predsjednik Kosova podnio je ostavku. DSK se zatim povukla iz vladajuće koalicije. Raspisani su izbori za 12. decembar 2010.

Skupština je uspostavila odbora za javne račune. Odbor za evropske integracije je racionalizovao svoja pravila i postupke. Međutim, sposobnost razmatranja nacrtu zakona i praćenja njegovog sprovođenja nakon usvajanja i dalje je slaba. Parlamentarni nadzor vlade treba dalje jačati.

Glavne strukture *vlasti* postoje i nastavljaju da djeluju u skladu sa mjerodavnim ustavnim odredbama. Ministarstvo za evropske integracije je imalo dobar početak i sada treba pojačati svoje kapacitete i učvrstiti svoju ulogu u koordinaciji drugih državnih tijela.

Reforma javne uprave na Kosovu ostaje veliki izazov. Pravni okvir je dalje razvijen sa usvajanjem zakona o državnoj službi i platama. Kapacitet javne uprave za pružanje potrebnih usluga svim građanima na Kosovu treba znatno ojačati. Kosovska javne uprave je i dalje slaba.

Kosovo je ostvarilo napredak u pogledu reforme *pravosudnog sistema*. Glavna reforma pravosuđa pokrenut je usvajanjem četiri zakona o reformi sudova, krivičnom progonu, Sudskom savjetu Kosova i Tužilačkom savjetu Kosova. Zakon o sudovima uvodi novi sistem plata, koji značajno poboljšava stanje sudija. Provjera sudija i tužilaca takođe je završena. Prdsjednik je imenovao preko 340 sudija i tužilaca na položaje na svim nivoima pravosuđa. To uključuje imenovanje lokalnih pripadnika Sudskog savjeta Kosova koji su izabrali predsjednika Savjeta. Nakon položenog pravosudnog ispita, prve buduće sudije i tužiocu diplomirali su na Kosovskom sudskom instituta u decembru 2009. Međutim, bilo je slučajeva političkog uplitanja u pravosudni sistem, posebno u procesu ponovnog imenovanja sudija i tužilaca. Još uvijek postoji značajan broj neriješenih

slučajeva, posebno u građanskim stvarima, uključujući i imovinska prava. Institucije Kosova treba da pridaju dovoljno važnosti podršci istragama i sudskom praćenju ratnih zločina. Planovi za sprovođenje reforme pravosuđa moraju biti spremni i sredstava dodijeljena. Kosovo je još uvijek u ranoj fazi u rješavanju prioriteta u oblasti pravosuđa.

Pravni okvir za *borbu protiv korupcije* poboljšan je sa usvajanjem zakona o agenciji za borbu protiv korupcije, kao i prijavljivanju i porijeklu imovine i darova za više državne funkcionere. Zakon o sprječavanju sukoba interesa u obavljanju javnih funkcija je izmijenjen. Zakon o finansiranju političkih stranaka nije u potpunosti u skladu sa evropskim standardima. Međutim, rezultati u borbi protiv korupcije su ograničeni. Glavna područja zabrinutosti i dalje su proces nabavki i sudski i policijski systems. EULEX je moralo da nastavi da obavlja svoj izvršni mandat u slučajevima visokog profila. U toku je nekoliko antikorupcijskih istrage. U aprilu, preduzete su pretrage u Ministarstvu saobraćaja; u julu, kosovska policija je uhapsila guvernera centralne banke u saradnji sa EULEX-om. Vlada je saradivala u ovim istragama. Korupcija je i dalje rasprostranjena na Kosovu i predstavlja veoma ozbiljan problem. Pravni okvir je i dalje nepotpun i ne u potpunosti u skladu sa evropskim standardima.

Ustav garantuje *ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina* i navodi glavne međunarodne ugovore i instrumente koji su direktno primjenjivi na Kosovo. Međutim, institucionalna osnova i nedostatak političke volje sprečavaju djelotvorno sprovođenje pravnih standarda u ovoj oblasti. Proces integracije srpske zajednice je u toku. Vlasti moraju učiniti više na rješavanju ključnih problema kao što su pristup imovini, nestale osobe, povrat i obrazovanje.

Postignut je određeni napredak u oblasti *građanskih i političkih prava*. Vlada treba učiniti više u pogledu *prevencije mučenja*, navoda o *zlostavljanju* i pretjeranoj upotrebi sile od strane policije i zatvorskog osoblja. Uslovi u zatvorima još uvijek izazivaju zabrinutost. Postignut je ograničen napredak u pogledu *pristupa pravdi*.

Sloboda izražavanja još uvijek nije zagarantovana u praksi. Potrebno je ojačati nezavisnost i nepristrasnost javnih emitera. Novinari i dalje primaju prijetnje kao odgovor na njihovo izvještavanje. Takođe se suočavaju sa poteškoćama u pristupu službenim dokumentima. Zakonodavstvo o *slobodi udruživanja* ne olakšava održivi razvoj i finansiranje nevladinih organizacija. Kapacitet *civilnog društva* za praćenje i procjenu rada vlade je u porastu. Međutim, civilno društvo je još uvijek slabo i opštine i vlade se sa njim još ne konsultuju sistematski u zakonodavnom procesu.

Ekonomska i socijalna prava još uvijek nisu u potpunosti zagarantovana. Pravni okvir za zaštitu žena je ojačan. Postignut je određeni napredak u oblasti maloljetničkog pravosuđa. Međutim, zaštita prava *djece* i dalje je slaba. Vlada treba efikasnije rješavati dječiji rad i trgovinu djecom. Socijalna integracija i zaštita ranjivih grupa, posebno napuštene djece, povratnika i osoba sa invaliditetom, treba biti poboljšana. Kosovo je pokrenulo kampanju za podizanje svijesti protiv diskriminacije, sa posebnim naglaskom na diskriminaciju na osnovi dobi i seksualne orijentacije. Sprovođenje antidiskriminacijskog zakonodavstva je nedovoljno. Sprovođenje sudskih naloga kojim se garantuje ostvarivanje imovinskih prava se poboljšalo. Međutim, značajan broj neriješenih slučajeva i drugih dugogodišnjih pitanja ozbiljno ugrožava ponovni ulazak u posjed imovine.

Postignut je ograničen napredak u pogledu *poštovanja i zaštite manjina i kulturnih prava*. Ministarstvo kulture je uspostavilo Upravu za kulturnu baštinu. Obnova vjerskih objekata se nastavlja. Kosovska policija je preuzela odgovornost od KFOR-a za zaštitu pojedinih vjerskih i kulturnih znamenitosti. Međutim, Zakon o kulturnoj baštini nije u potpunosti implementiran. Savjet za praćenje predviđen 2008. godine zakonom o posebnim zaštitnim zonama tek treba biti

uspostavljen. Ministarstvo za zajednice i povratak povećalo je svoje napore kako bi se pomoglo u povratku manjinskih *izbjeglica* i *interno raseljenih osoba*. Broj dobrovoljnih povratnika je u porastu širom Kosova.

U decembru 2009., Kosovo je usvojilo akcioni plan za sprovođenje strategije za integraciju Roma, Aškalija i Egipćana. Vlada je uspostavila strukture za sprovođenje ove strategije. Proces preseljenja porodica iz područja zagađenih olovom na sjeveru Kosova je počeo, što omogućava zatvaranje kampa Česmin Lug. Ovaj proces treba biti dovršen u najkraćem mogućem roku. Uslovi života za Rome, Aškalije i Egipćane i njihov pristup obrazovanju, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti još uvijek su pitanja za veoma ozbiljnu zabrinutost. Učešće Kosova u Dekadi Roma treba konsolidovati.

Što se tiče **regionalnih i međunarodnih obveza**, u izvještajnom periodu Kosovu i dalje saraduje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju. Više od deset godina nakon završetka oružanog sukoba, procjenjuje se da ima 1.800 nestalih osoba. Vlasti moraju pokazati veće napore u toj oblasti. Kosovo je prisustvovalo sastanku na visokom nivou EU-Zapadni Balkan u Sarajevu u junu. Međutim, Kosovo treba usvojiti konstruktivan pristup kako bi osiguralo svoje efikasno učešće u inicijativama za saradnju, kao što je Savjet za regionalnu suradnju i Srednjoevropski ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA). Što se tiče CEFTA-e, Kosovo treba biti pragmatično i tražiti konstruktivan način kako bi osiguralo djelotvorno sprovođenje ovog sporazuma. Carinske marke Kosova, za koje je specijalni predstavnik generalnog sekretara UN-a potvrdio da su u skladu sa UNSCR1244/99, ne priznaju Srbija i Bosna i Hercegovina. Prihvatljivo i održivo rješenje za učešće Kosova i Srbije u ključnim regionalnim forumima treba biti dogovoreno u najkraćem mogućem roku. To je bitno za inkluzivnost i funkcionisanje regionalne saradnje.

Utjecaj ekonomske krize na **ekonomiju** Kosova bio je ograničen. Realni BDP je nastavio rast koji uglavnom pokreće javna potrošnja. Postoje rastući rizici za održivost ovog profila rasta. Nezaposlenost je i dalje vrlo visoka. Inflacija je nepostojana, odražavajući fluktuaciju cijena hrane i goriva. Formulisanju i sprovođenju politike i dalje nedostaje predvidljivost. Postignut je sporazum s MMF-om o programu sa ciljem ograničavanja fiskalnih rizika i vraćanja na fiskalnu održivost. Preduzeća se i dalje suočavaju sa slabom vladavinom prava, nedostatkom pouzdanog snabdijevanja električnom energijom, lošom infrastrukturom i ograničenim pristupom izvorima finansiranja. Te su prepreke za uspješno poslovanje i ekonomski razvoj.

Što se tiče **ekonomskih kriterijuma**, Kosovo je postiglo ograničen napredak prema uspostavljanju tržišne ekonomije koja funkcioniše. Potrebne su značajne reforme i investicije da bi se dugoročno moglo nositi sa pritiscima konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije.

Održan je široki konsenzus o osnovama tržišno orjentisane ekonomske politike. Upotreba eura, nizak nivo inostranog duga i uska izvozna baza su ograničeno izloženi spoljnjim finansijskim udarima i udarima potražnje. Bankarski sektor je nastavio da se širi i ostao stabilan i profitabilan. Agencija za privatizaciju Kosova je nastavila privatizaciju preduzeća u društvenom vlasništvu. Prvi uspješan projekat javno-privatnog partnerstva je završen i izabran je međunarodni konzorcij za izgradnju međunarodnog aerodroma u Prištini uz koncesiju na dvadeset godina.

Međutim, mješavina politika je sve više ranjiva kao rezultat snažnog rasta državnih rashoda. Konkretno, izgradnja novih autoputeva pretežak je teret za državne finansije. Nedostaci u formulisanju i sprovođenju politika su povećali već dovoljno visoku neizvjesnost u ekonomiji. Ekonomska statistika se malo poboljšala, ali je još uvijek neadekvatna. Nezaposlenost je i dalje veoma visoka posebno među mladima. Deficit tekućeg računa povećan zbog jake domaće potražnje i nerazvijene proizvodne baze. Državna elektroprivreda je nastavila da prima značajne subvencije iz državnog budžeta za uvoz električne energije i kredite za finansiranje svog investicionog programa.

Slaba vladavina prava, nesigurnost vlasničkih prava i visoke kamatne stope i dalje negativno utiču na poslovno okruženje i na ekonomski razvoj. Neslužbeni sektor ostaje važan izazov.

Napredak u usklađivanju zakonodavstvo i politike Kosova sa **evropskim standardima** i dalje je mješovit. Pravni okvir je dalje razvijen u oblasti carina, oporezivanja, slobodnog kretanja roba, statistike, migracija, obrazovanja i anti-terorizma. Usklađivanje je u ranoj fazi, što se tiče konkurencije, intelektualne svojine, zaštite životne sredine, poljoprivrede i sigurnosti hrane, integralnog upravljanja granicama, azila, pranja novca i zaštite ličnih podataka. Usklađivanje sa evropskim standardima i dalje je ograničeno u oblasti zapošljavanja i socijalne politike, finansijske kontrole, trgovine opojnim drogama, trgovine ljudima i organizovanog kriminala.

U oblasti **unutrašnjeg tržišta** EU postignut je određeni napredak, u izradi pravnog okvira za *slobodno kretanje roba, uključujući i zaštitu potrošača*. Međutim, sveukupni pravni okvir treba ojačati. Usklađivanje sa evropskim standardima u oblasti *slobodnog kretanja osoba*, kao i *slobode pružanja usluga i prava poslovnog nastanka* je ograničena. Oblast *slobodnog kretanja kapitala* već je dobro napredovala. Međutim, potrebni su daljnji naporu u pogledu neophodne efikasne regulacije.

Carinske zakonske odredbe za su generalno u skladu sa evropskim standardima, a preduzeti su i naporu u borbi protiv korupcije. Napore za borbu protiv krijumčarenja treba poboljšati. Treba ojačati carinsku kontrolu u sjevernom Kosovu. Administrativni kapacitet je poboljšán, ali je i dalje nedovoljan. Došlo je do pozitivnih kretanja što se tiče zakonodavstva i izgradnje kapaciteta u području *oporezivanja*. Daljnji naporu su potrebni kako bi se osiguralo djelotvorno sprovođenje zakona koji su na snazi, prisilna naplata poreza, širenje poreske osnovice i, kao posljedica, da se smanji značajana siva ekonomija. Broj neriješenih predmeta protiv odluka carinske službe i Poreske uprava je povećán.

U oblasti tržišne konkurencije nije bilo napretka u oblasti politike tržišne konkurencije ili pravila o državnoj pomoći. Administrativni kapacitet je poboljšán, ali je sprovođenje politike tržišne konkurencije sveukupno u ranoj fazi. Saradnju između institucija uključenih u pitanja tržišne konkurencije treba ojačati. Komisija za zaštitu tržišne konkurencije treba biti bliže uključena u velike inicijative privatizacije i restrukturiranja.

Kosovo još uvijek treba da usvoji novi zakon o javnim nabavkama. Vlada je preduzela napore u tom pogledu. Sprovođenje postojećih zakona u praksi izaziva zabrinutost. Ulogu službenika javnih nabavki treba ojačati sa ciljem da pojačaju nadzor nad sprovođenjem ugovora o nabavkama. Nezavisnost i profesionalnost u sistemu javnih nabavki treba poboljšati. Vlasti moraju učiniti više u borbi protiv korupcije na tom području. Kosovske odredbe o koncesijama značajno odstupaju od evropskih standarda.

Još uvijek ostaje da se usvoje ključni zakonski propisi o *pravima intelektualne svojine*. Značajni naporu su potrebni za sprovođenje i podizanje svijesti. Kosovski režim prava intelektualne svojine je u ranoj fazi i sprovođenje je veoma slabo.

Postignut je ograničen napredak u usklađivanju u oblasti *zapošljavanja i javnog zdravstva*. Loš administrativni kapacitet i neadekvatan pravni okvir su pitanja kojan izazivaju zabrinutost. Socijalnu zaštitu i uključivanje na Kosovu, kao i *socijalni dijalog*, treba poboljšati. Pravni okvir u oblasti *obrazovanja* je približen evropskim standardima; potreban je veći administrativni kapacitet za sprovođenje reformi. Kosovo je osmislilo petogodišnji program *istraživanja* za koji se očekuje da će poboljšati kapacitete u ovom sektoru. Ova oblast je označena kao prioritarna.

Što se tiče **sektorske politike**, razvoj i malih i srednjih preduzeća treba biti efikasnije unaprijeđen, a

različite strategije koje utiču na ovu oblast trebaju biti bolje koordinirane. Treba pojačati napore u oblasti *poljoprivrede* i sigurnosti hrane, posebno u pogledu sprovođenja usvojenog zakonodavstva i nadogradnje objekata za poljoprivrednu hranu. Usvojeni su brojni zakoni o *zaštiti životne sredine*. Međutim, sprovođenje standarda EU iz oblasti zaštite životne sredine još uvijek je u ranoj fazi.

Saobraćajna infrastruktura je i dalje nerazvijena. Kosovo je krenulo sa programom izgradnje puteva koji ne odražava planirane saobraćajne tokove, a veličina programa ne ostavlja prostor za ulaganja u druge oblike prevoza, posebno željeznicu. Usklađivanje sa evropskim standardima u oblasti vazduhoplovstva se poboljšalo. U decembru 2009. Kosovo je usvojilo programe za vazduhoplovnu sigurnosti i kontrolu kvaliteta.

U sektoru energetike postoje veliki izazovi vezano za prinudnu naplatu računa za električnu energiju i upravljanje neodrživim rastom potražnje za energijom. U aprilu Kosovo je usvojilo energetska strategiju za period 2009-2018. U oktobru 2010., nakon značajnog kašnjenja, usvojen je paket ključnih zakona u ovoj oblasti (o energetici, električnoj energiji i regulatoru za energetiku).

Postignut je ograničen napredak u oblasti *informacionog društva i medija*. Nezavisnost i sredstva regulatornog tijela za telekomunikacije treba biti ojačana, a nezavisnost Nezavisnog savjeta za medije garantovana u tekućoj reviziji IMC prava. Treba naći dugoročno rješenje za finansiranje javnih usluga radio difuzije.

Postignut je određeni napredak što se tiče finansijske kontrole. Međutim, Kosovo je još uvijek u ranoj fazi uvođenja međunarodnih standarda. Nedostatak finansijske nezavisnosti kancelarije generalnog revizora još uvijek izaziva zabrinutost. U julu je Kosovo usvojilo Zakon o službenoj statistici. Međutim, jačanje administrativnih sposobnosti i dalje je slabo i potrebni su daljnji napori za poboljšanje sektorskih statistika i, posebno, poslovne i makro-ekonomske statistike.

Postignut je mješovit napredak u oblasti **pravde, slobode i sigurnosti**. Kosovo je postiglo izvjestan napredak u vezi *integralnog upravljanja granicama*. Kosovo je preuzeo obaveze KFOR-a za upravljanje granicom sa Albanijom. Međutim, značajni napori su potrebni kako bi se osiguralo upravljanje granicama u skladu sa standardima EU. Sjever je i dalje izazov. Misija EULEX je intenzivirala svoje aktivnosti na ulazima 1 i 31. Kosovo je postiglo ograničen napredak u oblasti azila. Broj zahtjeva za azil jeznačajno povećan, ali je uopšte i dalje nizak. Većina lica koja su tražila azil su otišla sa Kosova na druge destinacije bez odgovarajuće kontrole kosovskih vlasti.

Postignut je napredak u usklađivanju sa evropskim standardima za *migraciju*. Kosovo je usvojilo zakon o readmisiji, što je načelno u skladu sa zahtjevima EU. Kosovo je potpisalo niz bilateralnih ugovora o readmisiji. Vlasti su nastavile da efikasno rješavaju zahtjeve o readmisiji iz evropskih zemalja. To treba nastaviti. Revidirana Strategija za integraciju povratnika je usvojena, kao i akcioni plan za njeno sprovođenje.

Pranje novca ostaje pitanje za ozbiljnu zabrinutost. Kosovo je usvojilo Zakon protiv pranja novca i finansiranja terorizma. Saradnja između carinske službe i Centra za finansijsko obavještanje je poboljšana. Centar je takođe poboljšao svoju saradnju s bankama. Međutim, Kosovo je još uvijek u ranoj fazi usvajanja i sprovođenja evropskih standarda u ovoj oblasti. Kapacitet za istragu i kazneni progon slučajeva pranja novca je još uvijek slab. Kosovske vlasti nemaju dovoljno kapaciteta da preuzmu odgovornost za upravljanje slučajevima pranja novca. Sveukupno, ograničen napredak postignut je u rješavanju ekonomskog i finansijskog kriminala.

Postignut je ograničen napredak u sprečavanju *krijumčarenja droge*. Sigurnost skladišta za zaplijenjenu drogu je poboljšana. Vlasti su sprovele niz uspješnih operacija. Međutim, konfiskacije,

hapšenja i sudski progoni su i dalje na niskom nivou. Napore u borbi protiv trgovine drogom su još uvijek u ranoj fazi.

Kosovo je postigla izvjestan napredak u *policijskom radu*. Javni red se održava. Svečanost ustoličenja patrijarha Srpske pravoslavne crkve održano je u mirnoj atmosferi. Nova organizaciona struktura kosovske Policije je odobrena, uključujući opise radnih mjesta za više rukovodstvo. Strategija i akcioni plan o kontroli kratkog i lakog naoružanja i zbirka su usvojeni. Prikupljanje ilegalnog oružja je u porastu. Međutim, kosovska policija treba graditi policijskih sposobnosti vođene obavještajnim radom kako bi se efikasnije borila protiv teškog kriminala.

Postignut je ograničen napredak u borbi protiv *organizovanog kriminala*. Kosovo je usvojilo strategiju za prevenciju kriminaliteta. Imenovani su posebni tužioci koji se bave organizovanim kriminalom. Potpisan je niz bilateralnih sporazuma sa trećim zemljama u toj oblasti. Međutim, Kosovo treba osigurati efikasan okvir zaštite svjedoka. Nije bilo oglašavanje krivice na visokom nivou. Bilo je slučajeva zastrašivanja sudija i tužilaca. Organizovani kriminal i dalje izaziva veoma ozbiljnu zabrinutost. Vlasti moraju pojačati svoje napore za borbu protiv organizovanog kriminala koji radi u zemljama Zapadnog Balkana i Evropi, posebno kroz istrage, hapšenja, oduzimanje imovine i osuđivanje. Kosovo treba da pokaže konkretne rezultate u ovoj oblasti.

Ostvaren je ograničeni napredak u pogledu *trgovine ljudima*. Bilo je nekoliko hapšenja u slučaju krijumčarenja ljudi. Kosovo je usvojilo međunarodne standarde brige za žrtve trgovine ljudima. Međutim, broj otkrivenih slučajeva i identifikovanih žrtava trgovine ljudima je i dalje nizak i ne odražava u potpunosti veličinu fenomena. Nivo kažnjavanja počinitelja nije uvijek adekvatan. Kapacitet kosovskih institucija za istraživanje, procesuiranje i osudu trgovine ljudima treba ojačati. Što se tiče mjera za borbu protiv terorizma, postignut je određeni napredak. Kapacitet jedinice za borbu protiv terorizma unutar kosovske policije je poboljšan.

Kosovo je ostvarilo ograničen napredak u *zaštiti ličnih podataka*. Zakon o zaštiti ličnih podataka je usvojen. Nadzorno tijelo za zaštitu podataka tek treba biti osnovano. Pojedinci na Kosovu nisu dovoljno informisani o svojim pravima vezano za zaštitu ličnih podataka. Napredak u ovom području je ključan za međunarodnu saradnju Kosovo u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova.

Turska

Turska i dalje dovoljno ispunjavati **političke kriterijume**. Nedavne ustavne reforme stvorile su uslove za napredak u brojnim oblastima, kao što su pravosuđe i osnovna prava. Sada ih treba sprovesti u skladu sa evropskim standardima. Demokratsko otvaranje, posebno sa ciljem rješavanja kurdskog pitanja, još uvijek nije ispunilo očekivanja.

Paket ustavnih amandmana odobren je na referendumu 12. septembra je korak u pravom smjeru. On rješava brojne prioritete iz Pristupnog partnerstva u području pravosuđa, osnovnih prava i javne uprave. Međutim, izradi i usvajanju ustavnih reformi nije prethodio proces konsultacija koji uključuje političke stranke i civilno društvo u cjelini. Sprovođenje paketa, u skladu sa evropskim standardima i na transparentan i inkluzivan način, će biti ključ. Značajni naponi su još uvijek potrebni u oblasti osnovnih prava. Količina pravnih postupaka protiv novinara i pretjeran pritisak na medije potkopavaju slobodu štampe u praksi. Demokratsko otvaranje koje je najavila vlada u avgustu 2009. posebno za rješavanje kurdskog pitanja, samo je djelomično popraćeno od strane vlade. Odluka Ustavnog suda o zatvaranju Stranka demokratskog društva i val terorističkih napada PKK takođe su potkopali ovu politiku.

Što se tiče *demokratije i vladavine prava* u Turskoj, istraga o navodnoj kaznenog mreži Ergenekon i dalje traje. Ovo istraživanje i istraživanje nekoliko drugih planova za državni udar je mogućnost da Turska ojača povjerenje u pravilno funkcioniranje svojih demokratskih institucija i vladavine prava. Međutim, postoji zabrinutost u pogledu sudskih garancija za sve osumnjičene. Turska još mora uskladiti svoje zakonodavstvo s obzirom na postupak i razloge za zatvaranje političkih stranaka sa evropskim standardima.

Što se tiče *reformе javne uprave* postignut je izvjestan napredak sa usvajanjem ustavnih amandmana, posebno prema uspostavljanju institucije ombudsmana, zaštite ličnih podataka i pristupu informacijama. Daljnji napori su potrebni posebno u reformi državne službe.

Napredak je postignut u pogledu *civilnog nadzora bezbjednosnih snaga*. Ustavni paket ograničava nadležnosti vojnih sudova i otvara odluke Vrhovnog vojnog savjeta za sudsku reviziju. Međutim, viši pripadnici Oružanih snaga nastavili su da daju izjave izvan svojih nadležnosti, posebno na sudska pitanja. Nije učinjen nikakav napredak u pogledu parlamentarnog nadzora nad budžetom za obranu.

U oblasti *pravosuđa* postignut je napredak u sprovođenju Strategije reforme pravosuđa. Usvajanje ustavnih amandmana o sastavu Visokog savjeta sudija i tužilaca je pozitivan korak. Međutim, ministar pravosuđa i dalje predsjedava Visokim savjetom i ima zadnju riječ o istragama. Tokom pripreme i usvajanja pratećeg zakonodavstva, potrebno je uspostaviti djelotvoran dijalog sa svim zainteresovanim stranama. To bi doprinijelo sprovođenju ovih reformi u skladu sa evropskim standardima, na transparentan i inkluzivan način.

Napredak je postignut u pogledu razvoja sveobuhvatne anti-korupcijske strategije i akcionog plana. Međutim, korupcija i dalje preovladava u mnogim područjima. Turska treba razviti vjerodostojan istorijat istraga, optužnica i presuda.

Što se tiče *ljudskih prava i zaštite manjina*, određeni napredak je postignut, posebno u pogledu slobode okupljanja i prava žena, djece i kulturnih prava. Međutim, potrebni su značajni napori posebno u pogledu slobode izražavanja i slobode vjeroispovijesti.

Što se tiče *poštovanja međunarodnog humanitarnog prava*, institucije za ljudska prava treba u potpunosti uskladiti sa principima UN-a.

Pozitivan trend u prevenciji mučenja i zlostavljanja se nastavlja. Određeni slučajeve visokog profila kršenja ljudskih prava završili su donošenjem presude o kažnjavanju. Međutim, nesrazmjerna upotreba sile od strane organa za sprovođenje zakona se i dalje prijavljuje, što izaziva zabrinutost.

Implementacija programa reforme zatvora se nastavlja. Međutim, visok procenat zatvorenika u pritvoru ostaje jedan od najznačajnijih problema. Zdravstvene usluge u zatvoru treba poboljšati.

Turski zakonu ne garantuje dovoljno slobodu izražavanja u skladu sa Evropskom poveljom o ljudskim pravima i sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava. Velik broj slučajeva pokrenutih protiv novinara izaziva zabrinutost. Pretjerani politički pritisci na medije i pravna nesigurnost utiču na ostvarivanje slobode štampe u praksi. Česte zabrane web stranica su izvor zabrinutosti.

Što se tiče slobode okupljanja, došlo je do određenog napretka. Demonstracije koje su izazivale nemire u prošlosti, kao Newroz proslave (kurdske nove godine) ili 1. maj, održane su mirno ove godine i bile dobro koordinirane sa vlastima. Ipak, neke demonstracije na jugoistoku vezano za kurdsko pitanje i dalje su obilježene pretjeranom upotrebom sile od strane sigurnosnih snaga.

Pravni okvir o *slobodi udruživanja* je načelno u skladu sa standardima EU. Međutim, vlasti sprovede prekomjernu kontrolu i dalje pokreću slučajeve zatvaranje protiv udruženja homoseksualaca.

Što se tiče *slobode vjere*, sloboda vjeroispovijesti se i dalje uglavnom poštuje. Sprovođenje Zakona o fondacijama se nastavlja, iako uz određena kašnjenja i proceduralne probleme. Dijalog sa Alevistima i nemuslimanima je nastavljen, ali još nije proizveo rezultate. Pripadnici manjinskih religija i dalje su predmet prijetnji ekstremista. Pravni okvir u skladu sa Evropskom poveljom o ljudskim slobodama tek treba biti uspostavljen, tako da sve ne-muslimanske vjerske zajednice i zajednica Alevista mogu funkcionisati bez nepotrebnog ograničenja, uključujući i obuku sveštenstva.

Pravni okvir koji garantuje *prava žena* i ravnopravnost polova uglavnom postoji. Ovaj okvir je ojačan kroz ustavni amandman koji dopušta donošenje mjera pozitivne diskriminacije za žene. Međutim, potrebni su stalni daljnji naponi da bi ovaj pravni okvir postao politička, društvena i ekonomska stvarnost. Osiguravanje prava žena i ravnopravnosti polova u praksi ostaju ključni izazov za Tursku. Ubistva zbog časti, rani i prisilni brakovi i porodično nasilje ostaju ozbiljan problem.

Zakonodavstvo treba sprovoditi dosljedno u cijeloj zemlji. Potrebni su daljni naponi u pogledu obrazovanja i podizanja svijesti o pravima žena i ravnopravnosti polova.

Postignut je napredak u odnosu na *dječija prava*. Turska je uskladila svoj pravni okvir za maloljetničko pravosuđe sa međunarodnim standardima. Jaz među polovima u osnovnom obrazovanju se i dalje smanjuje, ali i ustrajava u određenim dijelovima zemlje. Ispisivanje djece iz škola i dalje je izvor zabrinutosti. Potrebno je dalje pojačati napore u svim oblastima, uključujući obrazovanje, dječji rad, zdravlje, administrativne sposobnosti i koordinaciju, kao i izgraditi efikasan sistem maloljetničkog pravosuđa u cijeloj zemlji.

Ustavnim amandmanima proširena su *prava sindikata* u Turskoj, posebno za javne službe. Međutim, postoje restriktivne odredbe u postojećem pravnom okviru koje nisu u skladu sa EU standardima i konvencijama Međunarodnme organizacije rada. Nedostatak konsenzusa između socijalnih partnera i vlade je prepreka za usvajanje novih zakona.

Pristup Turske *poštovanju i zaštiti manjina i kulturnih prava* je i dalje ograničavajući. Puno poštovanje i zaštita jezika, kulture i osnovnih prava, u skladu sa evropskim standardima još uvijek nije u potpunosti postignuto. Turska mora učiniti dodatne napore kako bi se poboljšala tolerancija i promovisala uključenost manjina.

Neki pozitivni pomaci su preduzeti na jačanju kulturnih prava, posebno vezano za politiku radio difuzije u Turskoj, odnosno emitovanja programa na drugim jezicima, osim turskog. Međutim, ograničenja i dalje postoje, posebno u korišćenju takvih jezika u političkom životu, obrazovanju i kontaktima sa državnim službama.

O pitanju *Roma* se više javno raspravljalo tako da su konkretne mjere za rješavanje dijela njihovih problema u toku. Međutim, u nedostatku sveobuhvatne politike za unapređenje socijalne uključenosti Roma, oni se još uvijek često susreću sa diskriminatornim tretmanom u pristupu obrazovanju, stanovanju, zdravlju i državnim službama.

Što se tiče *istočne i jugoistočne* Turske, demokratsko otvaranje vlade je slabije od očekivanog pošto je malo mjera sprovedeno u praksu. Važno je da su naponi na rješavanju kurdsog pitanja održani

kroz široke konsultacije. Anti-terorističke zakone treba izmijeniti kako bi se izbjegla ograničenja ostvarivanja osnovnih prava. Postojanje brojnih minskih polja i dalje izaziva zabrinutost. Sistem seoske straže treba postepeno ukinuti.

Od juna se dogodio val terorističkih napada PKK, što je odnijelo mnoge živote. PKK je na EU popisu terorističkih organizacija. Turska i EU su pojačale dijalog o protivterorizmu.

Naknade za *interno raseljene osobe* se nastavljaju. Međutim, sprovođenje nije djelotvorno. Vlada nije razvila ukupnu nacionalnu strategiju za rješavanje problema raseljenih lica i treba pojačati napore na rješavanju njihovih potreba. Treba ojačati pravni okvir za izbjeglice i lica koja traže azil, kao i široko obavještanje o postupcima za podnošenje zahtjeva. Daljnje poboljšanje opštih uslova u centrima za zadržavanje stranaca je važno.

S obzirom na **regionalna pitanja i međunarodne obveze**, Turska i dalje izražava javnu podršku pregovorima između vođa dvije zajednice pod vođstvom generalnog sekretara UN-u radi pronalaženja sveobuhvatnog rješenja za *problem Kipra*. Međutim, uprkos uzastopnim pozivima od strane Savjeta i Komisije, Turska još uvijek nije ispunila svoje obaveze navedene u deklaraciji Evropske zajednice i njenih država članica od 21. septembra 2005., kao i u zaključcima Savjeta iz decembra 2006. i decembra 2009. Ne ispunjava svoju obvezu vezano za puno, nediskriminirajuće sprovođenje Dodatnog protokola Sporazuma o pridruživanju i ne uklanja sve prepreke u slobodnom kretanju roba, uključujući ograničenja na direktne saobraćajne veze s Kiprom. Nema napretka prema normalizaciji bilateralnih odnosa sa Republikom Kipar.

Što se tiče *odnosa sa Grčkom*, postoji obnovljen podsticaj za poboljšanje bilateralnih odnosa. To je dalo određene pozitivne rezultate u oblasti trgovine, obrazovanja, saobraćaja, energije, kulture i zaštite životne sredine. Intenzivirani su bilateralni razgovori vezano za istraživanje graničnih sporova. Grčka je uložila znatan broj službenih prigovora o nastavku kršenja svojg vazdušnog prostora od strane Turske, uključujući letove nad grčkim ostrvima. Grčka je takođe uložila žalbe o kršenju njenih teritorijalnih voda.

Europska unija i Turska vodile su dijalog o područjima od zajedničkog interesa na *Zapadnom Balkanu*. Turska je preduzela niz inicijativa u regionu, uključujući i tripartitne razgovore sa Srbijom i Bosnom i Hercegovinom. Odnosi ss Bugarskom su i dalje pozitivni.

Turska ekonomija je teško pogođena globalnom finansijskom krizom, ali brzo nadoknađuje svoje gubitke, budući da je počela naširoko rasti po znatnoj stopi od drugog kvartala 2009. Državni budžet i centralna banka uspješno su obezbjedili značajnu podršku za agregatnu potražnju, posebno putem značajnog ublažavanja fiskalne i monetarne politike. Visoke stope rasta su praćene brzim širenjem trgovine i deficitom tekućeg računa, padom nezaposlenosti - iako je još uvijek viša od nivoa prije krize - i porastom inflatornih pritisaka. Politika intervencija vezanih za strategiju izlaska iz krize fokusirana je na postizanje jakog, održivog i uravnoteženog razvoja. Plan fiskalnih pravila je završen i ima potencijal da znatno poboljša fiskalni učinak tokom vremena. Međutim, njegovo usvajanje u Parlamentu je odgođeno. Napredak u pogledu strukturalne reforme bio je neujednačen, ali niže stvarne kamatne stope i jače ekonomske osnove trebaju osigurati prostor za ubrzavanje strukturalnih reformi.

Što se tiče **ekonomskih kriterijuma**, Turska funkcioniše kao tržišna ekonomija. Trebala bi biti u stanju sa se nosi sa pritiskom konkurencije i tržišnim silama unutar Unije u srednjeročnom periodu, pod uslovom da nastavi sa sprovođenjem sveobuhvatnog programa strukturalne reforme.

U danima nakon krize, sačuvan je konsenzus o osnovama ekonomske politike. Mjere protiv krize su

ublažile ekonomsku krizu, iako su povećale fiskalni deficit i dug Turske. One se postepeno ukidaju. Pravovremeno, ciljno i dobro učvršćeno povlačenje stimulacija ostaje izazov kako bi se povećala korist iz prethodnih godina fiskalne konsolidacije i ukupna srednjoročna fiskalna održivost, te podstakao snažan, održiv i uravnotežen razvoj. Privatizacija je napredovala, iako sporijim tempom zbog globalnog ekonomskog okruženja. Finansijski sektor je pokazao izuzetnu snagu, zahvaljujući ranijim reformama. Investicije su se snažno oporavile, dok je ograničen napredak ostvaren u poboljšanje ljudskog i fizičkog kapitala zemlje. Turska je bila u mogućnosti da dijelom diversifikuje svoju trgovinu prema novim tržištima, čime je do određene mjere ublažila uticaj krize. Trgovinska i ekonomska integracija u EU je i dalje visoka.

Međutim, eksterni disbalansi i potrebe financiranja su značajno porasle na pozadini nastavka rasta i mada je pristup vanjskim finansijama i dalje nije bio problematičan. Inflatorni pritisci su značajno uvećani, uglavnom zbog pritisaka koji proizlaze iz energetske rezultata i žive ekonomske aktivnosti. Postizanje većeg napretka fiskalne transparentnosti, jačanje okvira usmjerenog na inflaciju i očuvanje finansijske stabilnosti ostaju ključni uslovi kako bi se umanjili rizici scenarija kreditnih ciklusa ekonomije. Stopa nezaposlenosti i dalje je veća nego prije krize, a očekuje se da će demografski faktori uticati na zadržavanje visoke stope nezaposlenosti u narednim godinama. Niska sposobnost otvaranja novih radnih mjesta jasno je povezana sa neusklađenošću između potražnje i ponude radne snage, kao i pretjeranom regulacijom tržišta rada. Postoje prepreke za izlazak sa tržišta, dok je stečajni postupak relativno nezgrapnan. Kriza je dodatno iskomplikovala pristup malih i srednjih poduzeća finansijskim sredstvima. Pravno okruženje, a posebno sudski postupci, i dalje predstavljaju praktične izazove i stvaraju prepreke za bolje poslovno okruženje. Trenutna regulacija tržišta proizvoda i stalni nedostatak transparentnosti u dodjeli državne pomoći ne vode poboljšanju poslovne klime. Neslužbena ekonomiji ostaje važan izazov.

Turska je nastavila da unapređuje svoju **sposobnost da preuzme obveze iz članstva**. Napredak, povremeno neujednačen, postignut je u većini oblasti. Usklađivanje je napredovalo u određenim oblastima kao što su slobodno kretanje roba, prava intelektualne svojine, politika tržišne konkurencije, energetika, preduzetništvo i industrijska politika, zaštita potrošača, statistika, transevropske mreže, kao i nauka i istraživanja. Potreban je nastavak napora u pravcu usklađivanja u oblastima kao što su zaštita životne sredine, zakon o privrednim društvima, javne nabavke, pravo poslovnog nastanka i sloboda pružanja usluga. Što se tiče carinske unije, usklađivanje treba završiti. Brojni dugogodišnji problemi u trgovini ostaju neriješeni, kao što su ocjena usaglašenosti, zahtjevi licenciranja za uvoz i izvoz, efikasno sprovođenje intelektualne svojine, zahtjevi za registraciju novih farmaceutskih proizvoda i diskriminirajući poreski tretman. Bitno je da Turska u potpunosti sprovodi Carinsku uniju i uklanja veliki broj prepreka koje utiču na EU proizvode koji su u slobodnom prometu. Za većinu oblasti presudno je da Turska poboljša svoje administrativne kapacitete za savladavanje *acquis*-ja.

Vezano za *slobodno kretanje roba* usklađivanje zakonodavstva je prilično napredovalo, ali se može konstatovati ograničen napredak. Tehničke barijere u trgovini i dalje postoje ometajući slobodnu cirkulaciju roba, a dodate su i nove barijere. Mali napredak je postignut u oblasti *slobode kretanja radnika*, gdje je usklađivanje u ranoj fazi. Usklađivanje u području *prava poslovnog nastanka i slobode pružanja usluga* je u ranoj fazi. Bilježi se veoma ograničen napredak u uzajamnom priznavanju stručnih kvalifikacija. Nije zabilježen napredak u oblasti usluga i osnivanja. Ostvaren je napredak u *slobodnom kretanju kapitala*, posebno u usklađivanju sa *acquis*-jem u oblasti borbe protiv pranja novca. Pravni okvir protiv finansiranja terorizma još uvijek nije dovršen. Turska nije ostvarila napredak u kretanju kapitala i plaćanju, ili u platnim sistemima.

Zabilježen je napredak u oblasti *javnih nabavki*, posebno u institucionalnoj organizaciji i administrativnim kapacitetima. Potrebno je usvojiti strategiju usklađivanja i Turske treba dodatno

uskладiti svoje zakonodavstvo, posebno u oblasti komunalnih usluga, koncesija i javno-privatnog partnerstva. Može se primijetiti ograničen napredak *zakona o privrednim društvima*. Novi Trgovački zakonik nije usvojen. Administrativni kapacitet treba dalje jačati, a pravni i institucionalni okvir za reviziju još nije uspostavljen. Usklađivanje zakona o *intelektualnoj svojini* je relativno napredno. Sporazum Turske o uspostavljanju dijaloga sa Komisijom o utvrđivanju prava intelektualne svojine tiče se ključnog elementa pristupnih pregovora. Međutim, donošenje potrebnih zakona o intelektualnoj svojini, uključujući i zastrašivanje kaznenim sankcijama, je u toku. Koordinaciju i saradnju u oblasti prava intelektualne svojine treba poboljšati

Što se tiče *politike konkurencije*, usklađivanje u oblasti tržišne konkurencije je na visokom nivou. Turska efikasno sprovodi pravila o tržišnoj konkurenciji. U oblasti državne pomoći, usvajanje zakona o osnivanju tijela za praćenje državne pomoći je važan korak naprijed. Sada, ovo tijelo za praćenje treba postati operativno u najkraćem mogućem roku.

Postignut je određeni napredak u *financijskim uslugama*, kako su nadzorna tijela uvela daljnje bonitetne mjere. Sve u svemu, usklađivanje Turske sa *acquis*-jem ostaje djelomično. S obzirom na *informaciono društvo i medije* u oblasti elektronskih komunikacionih i informacionih tehnologija, regulator za telekomunikacije postigao je značajan uspjeh u radu u pogledu sprovođenja propisa. U oblasti audiovizualne politike zabilježen je određeni napredak. Međutim, i dalje postoji nekoliko prepreka razvoju tržišta. Potrebno je dalje uskladiti zakonske propise o elektronskim komunikacijama, uslugama informacionog društva i audiovizuelnoj politici.

U *poljoprivredi i ruralnom razvoju* postignut je ograničen napredak. Politika podrške poljoprivredi pokazala je tek manji prelaz prema Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (CAP). Početni koraci su preduzeti za razvoj Integralnog administrativnog i kontrolnog sistema. Međutim, Turska nije uspjela da u potpunosti ukloniti tehničke prepreke u trgovini goveđim proizvodima. Pomjeranje rasporeda za akreditaciju struktura IPARD takođe predstavlja nedostatak. Daljnji napredak je potreban u poljoprivrednoj statistici, mreži podataka o poljoprivrednom računovodstvu, politici kvaliteta i organskoj poljoprivredi. Što se tiče *sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politika*, postignut je napredak, posebno kroz usvajanje ključnih zakonskih okvira. Nova strategija usklađivanja treba olakšati transponovanje i sprovođenje odgovarajućeg *acquis*-ja. Što se tiče *ribarstva*, izvjestan napredak je postignut u upravljanju resursima i plovnim objektima, inspekciji i kontroli i sprovođenju međunarodnih ugovora. Daljnji napredak treba ostvariti u usklađivanju zakonodavstva, administrativnih struktura i tržišne politiku, strukturnih radnji i državne pomoći.

Postignut je određeni napredak u usklađivanju *sektora saobraćaja*. Usklađivanje zakonodavstva dostiglo je napredan nivo u vazduhoplovstvu, pomorskom i drumskom saobraćaju. Nije postignut napredak u pogledu otvaranja i sigurnosti željezničkog tržišta. Nedostatak komunikacija između centara kontrole letenja u Turskoj i Republici Kipar i dalje ozbiljno ugrožava sigurnost vazdušnog saobraćaja. U pomorskom sektoru, nije postignut napredak da Turska postane strane potpisnica međunarodnih konvencija. Administrativni kapaciteti i sposobnost sprovođenja propisa ostaju ograničeni.

U *energetskom* sektoru postignut je dobar napredak u usklađivanju u oblasti električne energije, obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti, kao i sigurnosti snabdijevanja. Daljnji naponi su potrebni u oblasti prirodnog plina, nuklearne energije, nuklearne sigurnosti, zaštite od zračenja i državne pomoći.

U *oporezivanju*, postignut je određeni napredak u usklađivanju, posebno prema uklanjanju diskriminatornih postupaka vezanih za duvan. Međutim, povećanje akciza na alkoholna pića u suprotnosti je sa akcionim planom koji je usaglašen sa Komisijom, kao ključnim uslovom za daljnji

napredak u pristupnim pregovorima. Učineni su napori za jačanje porezne uprave, borbu protiv neslužbene ekonomije i povećanje dobrovoljnog poštovanja. Teško da se može konstatovati bilo kakav napredak u direktnom i indirektnom oporezivanju.

U *ekonomskoj i monetarnoj politici*, pripreme su na dobrom putu. Potrebni su napori za daljnje usklađivanje. To se odnosi posebno na punu nezavisnost centralne banke i zabranu povlaštenog pristupa javnog sektora finansijskim institucijama

Postignut je dobar napredak u području *statistike*, u kojem je ukupan nivo usklađenosti napredovao. TurkStat je dodatno poboljšao koordinaciju statističkog sistema. Dobar napredak je postignut u poslovnom registru i sektorskoj statistici. Potrebno je daljnje usklađivanje nacionalnih računa i statistike u poljoprivredi.

Turska je postigla određeni napredak u usklađivanju sa *acquis-jem* u oblasti *socijalne politike i zapošljavanja*. Paket ustavnih amandmana donosi značajna poboljšanja u oblasti socijalnog dijaloga u javnom sektoru i utire put za pozitivnu diskriminaciju prema ženama, djeci, starijim i nemoćnim osobama. Međutim, generalno usklađivanje je i dalje ograničeno i potrebno je jačanje administrativnog kapaciteta. Reforma u pravcu postizanja punih prava sindikata u skladu sa EU standardima i konvencijama MOR-a još uvijek je u toku. Postoji niz zabrinutosti vezano za rad na crno, niske stope zaposlenosti žena, sprovođenje zdravstvenih i sigurnosnih propisa. Opšti okvir politike za borbu protiv siromaštva takođe nedostaje.

Ostvaren je daljnji napredak u oblasti *preduzeća i industrijske politike*, gdje je nivo usklađenosti dovoljan. Ovaj napredak se odnosi na industrijsku strategiju i akcioni plan, širu dostupnost preduzetništva i instrumenata industrijske politike i usvajanje sektorskih strategija i planova. Ograničena poboljšanja mogu se konstatovati u poslovnom okruženju i trajnim naporima vezanim za nadzor i evaluaciju.

Ostvaren je napredak u *trans-evropskim mrežama*. Konkretno, Turska je došla do napredne faze u pregovorima za budućnost Trans-evropske saobraćajne mreže. Određeni napredak se može konstatovati u oblasti energetske mreže.

Napredak, ali neujednačen, ostvaren je u oblasti *regionalne politike i koordinacija strukturnih instrumenata*. Konkretno, zakonodavni i institucionalni okvir za sprovođenje IPA komponenti III i IV je završen. Učešće zainteresovanih strana na lokalnom nivou u pripremi projekata se poboljšalo. Na državnom nivou još uvijek postoji potreba za poboljšanjem administrativnih kapaciteta institucija uključenih u implementaciju pretpristupnih fondova u cilju efikasnijeg korišćenja predfondova, na taj način takođe pripremajući Tursku za korišćenje strukturnih fondova.

Sve u svemu, došlo je do napretka u oblasti *pravosuđa*. Usvajanje ustavnih amandmana o sastavu Visokog savjeta sudija i tužilaca je pozitivan korak. Ovo takođe važi i za ograničenje nadležnosti vojnih sudova. Tokom pripreme i usvajanja procesa donošenja zakona, potrebno je uspostaviti djelotvoran dijalog sa svim zainteresovanim stranama i civilnim društvom u cjelini. Sprovođenje ovih reformi u skladu sa evropskim standardima će biti ključno. S obzirom na *borbu protiv korupcije*, napredak je postignut u pogledu razvoja sveobuhvatne anti-korupcijske strategije i akcionog plana. Uspostavljanje tijela za nadzor i praćenje njihovog sprovođenja je takođe napredovalo. Međutim, potrebna je efikasna implementacija i Turska treba da formira vjerodostojan istorijat o istragama, optužnicama i osudama.

Napredak, ali neujednačen, ostvaren je u oblasti *pravde, slobode i sigurnosti*. Značajan napredak je ostvaren u pravcu okončanja pregovora o sporazumu EU i Turske o readmisiji. Postoji potreba za

jasnim institucionalnim aranžmanima i dovoljnim sredstvima za migracije i azil. Zabilježen je određeni napredak u oblasti lijekova i carinske saradnja. Ograničen napredak može se konstatovati u oblasti vanjskih granica i Šengena, kao i organizovanog kriminala i terorizma. Mali napredak je ostvaren u oblasti politike viza. Nema napretka u pravosudnoj saradnji u krivičnim i građanskim stvarima. Sveukupno, ključ je hitno usvajanje nacrtu zakona i ratifikovanje potpisanih međunarodnih sporazuma.

Turska je dobro pripremljeno u oblasti *nauke i istraživanja* i postignut je dobar napredak ka integraciji u Evropski istraživački prostor. Sveukupno, Tursko učešće i uspjeh u okvirnim programima su u porastu. Potrebni su daljnji naponi da se održe ove stope sve do 7. okvirnog programa za istraživanje i tehnološki razvoj (FP7).

Zabilježen je napredak u oblasti *obrazovanja i kulture*, posebno u *obrazovanju*. Ukupni broj upisa u školu i dalje je u porastu uz blago poboljšanje u pogledu pola djece, tako da Turska nastavlja da povećava svoje djelovanje u skladu sa zajedničkim mjerilima EU. Postignut je određeni napredak u oblasti kulture, ali ne i napredak u usklađivanju zakonodavstva.

Što se tiče *zaštite životne sredine*, postignut je napredak u daljnjem usklađivanju. Turska je postigla dobar napredak u upravljanju otpadom, dok se može konstatovati ograničen napredak u horizontalnom zakonodavstvu, kvalitetu vazduha i vode, industrijskom zagađenju, hemikalijama i administrativnim kapacitetima. Međutim, Turska je ostvarila vrlo ograničen napredak što se tiče klimatskih promjena i nema napretka u području zaštite prirode. Turska je ostvarila napredak u administrativnim kapacitetima uspostavljanjem mehanizma za koordinaciju. Ulaganja trebaju biti povećana.

Izvjescni napredak je ostvaren u usklađivanju sa *acquis-jem* u oblasti *zaštite potrošača i zdravlja*. Međutim, potrebno je povećati administrativni kapacitet. Potrebni su veći naponi za zaštitu potrošača, jačanje pokreta potrošača i osiguravanje potrebnog sprovođenja. Koordinacija i saradnja između zainteresovanih strana je i dalje slaba. Postoji dobar napredak na novou usklađenosti što se tiče javnog zdravlja. Međutim, sprovođenje je i dalje nedovoljno.

U oblasti *carina*, stepen usklađenosti je visok, i pravnih propisa i administrativnih kapaciteta. Međutim, bescarinske prodavnice na graničnim prelazima i zahtjevi da uvoznici proizvoda u slobodnom prometu u EU dostavljaju podatke o porijeklu prije carinjenja su u suprotnosti sa *acquis-jem*. Još uvijek je potrebno usklađivanje zakonodavstva o slobodnim zonama, nadzoru i carinskim kvotama. Potrebni su daljnji naponi za poboljšanje kontrola zasnovanih na riziku i pojednostavljeni postupci kako bi se olakšala legitimna trgovina i smanjile fizičke kontrole. Obaveze efikasnog sprovođenja prava intelektualne svojine i borbe protiv krivotvorene robe moraju se poštovati.

Turska je postigla visok nivo usklađenosti u oblasti *vanjskih odnosa*. Međutim, ostaje još da se uradi u mnogim oblastima, posebno u opštem sistemu povlastica vezano za geografsku pokrivenost.

Usklađivanje sa *zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom* EU je nastavljeno. Turska je tražila dijalog i konsultacije sa EU o pitanjima vanjske politike. Nije stala na stranu EU u Savjetu bezbjednosti UN vezano za dodatne sankcije protiv Irana. Turska je uložila napore za poboljšanje daljnjih odnosa sa susjednim zemljama poput Iraka, uključujući i kurdske regionalne vlade, i Sirije. Odnosi sa Izraelom su znatno pogoršani nakon incidenta flotila u Gazi. Protokoli o normalizaciji odnosa potpisani sa Jermenijom još uvijek nisu ratifikovani.

Turska je značajno doprinosi zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici (CSDP) i traži veću uključenost u aktivnostima ove politike. Pitanje saradnje EU i NATO-a koja uključuje sve države članice EU izvan "Berlin plus aranžmana" ostaje da se riješi. Turska nije podržala poziciju EU o članstvu u Wassenaarskom aranžmanu.

Ograničenom napredak je zabilježen u oblasti *finansijske kontrole*, što već pokazuje prilično napredan nivo usklađenosti. Zakonodavstvo za sprovođenje Zakona o upravljanju i kontroli državnih finansijskih sredstava je donesen, dok PIFC politici rada i akcioni plan zahtijeva reviziju. Potrebna je revizija politike javne interne finansijske kontrole i akcionog plana. Revidirani zakon o turskom sudu računa, kojim se vanjska revizija usklađuje sa relevantnim međunarodnim standardima, još uvijek nije usvojen. Turski AFCOS još se nije razvio u operativnu mrežu. Potrebne su stalne strukture za kontakte sa Evropskom komisijom o zaštiti eura od krivotvorenja. Usklađivanje Turske sa osnovnim principima i institucijama *acquis*-ja u oblasti *financijskih i budžetskih* odredbi dobro napreduje, iako je pripravnost u dijelu *acquis*-ja o vlastitim sredstavima u ranoj fazi.

Island

Prvi izvještaj o napretku Islanda potvrđuje procjenu u Mišljenju Komisije iz februara 2010 da Island ispunjava političke kriterijume. Island je demokratija koja funkcioniše sa snažnim institucijama i duboko ukorijenjenom tradicijom predstavničke demokratije. Pravosudni sistem zemlje je dobro utemeljen i standard pravosuđa je visok. Što se tiče ljudskih prava i zaštite manjina, Island i dalje štiti osnovna prava i osigurava visok nivo saradnje sa međunarodnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava.

Međutim, mišljenjem je takođe identifikovan niz nedostataka. U izvještaju se potvrđuje da je Island je preuzeo određene mjere za njihovo rješavanje.

Što se tiče **političkih kriterijuma**, koaliciona vlada je ostala stabilna tokom izvještajnog perioda, uprkos teškoj ekonomskoj pozadini i divergentnim pogledima Islandskih političkih snaga i stanovništva na mogućnost pristupanja EU. Međutim, podrška procesu pridruživanja je porasla na kraju izvještajnog perioda sa većinom u korist vođenja pregovora o pristupanju.

Postignut je izvjestan napredak u identifikovanju odgovornih aktera za kolaps islandskog bankarskog sistema i u rješavanju političkih i upravnih posljedica. To je značajna karakteristika funkcionisanja islandskih demokratskih institucija. Izvještaj Nezvisne komisija za posebne istrage objavljen u aprilu 2010. doveo je do niza preporuka za stabilizaciju finansijskog sistema i povećanje njegovog nadzora. Paralelno, Kancelarija specijalnog tužioca i dalje sprovodi brojna istraživanja o posljedicama finansijske krize.

Dobar napredak ostvaren je u pravcu dodatnog unapređenja pravnog okvira vezano za sukob interesa i finansiranje političkih stranaka. Zakona o sudovima izmijenjen je radi promjene pravila o imenovanju sudija sa ciljem daljnjeg jačanja nezavisnosti *pravosuđa*. Primjena preporuka Komisije za posebne istrage, izmijenjeni okvir o sukobu interesa, kao i revidirane procedure o imenovanju sudija je u toku. Utjecaj ovih mjera se mora razmotriti u kasnijoj fazi.

I *vlada* i *parlament* su nastavili da funkcionišu dobro. Vlada je preduzela korake za daljnje jačanje javne *uprave*. Pregovarački odbori zaduženi za koordinaciju cjelokupnog procesa pristupanja rade nesmetano.

Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Europe treba biti ratifikovana.

Ekonomija Islanda otišla je u duboku i dugu recesiju, a izgledi za čak blagi oporavak su i dalje neizvjesni. Nezaposlenost je povećana a javne finansije su pretrpjele značajno pogoršanje sa višim fiskalnim deficitima i značajnim porastom već visokog javnog duga. Sa druge strane, inflacija postepeno i stalno opada. Promišljena mješovita makroekonomska politika fokusirna je na stabilizaciju deviznog kursa i fiskalnu konsolidaciju. Još uvijek disfunkcionalan finansijski sektor i široko rasprostranjen disbalans bilansa stanja privatnog sektora, kao i veoma visok vanjski dug predstavljaju ključne izazove. Program MMF-a je na pravom putu.

Što se tiče **ekonomskih kriterija**, Island se može smatrati tržišnom ekonomijom koja funkcioniše. Međutim, slabosti finansijskog sektora i ograničenja kretanja kapitala još sprečavaju efikasnu raspodjelu sredstava. Island bi mogao ponovno steći sposobnost suočavanja sa konkurentskim pritiscima i tržišnim snagama unutar jedinstvenog tržišta u srednjeročnom periodu, pod uslovom da nastavi sa rješavanjem tekućih strukturalnih slabosti kroz odgovarajuće makroekonomske politike i strukturne reforme.

Politički odgovor je uglavnom bio primjeren i podržava ponovno uspostavljanje većeg stepena makroekonomske stabilnosti, iako su izgledi za brz nastavak ekonomskog rasta i dalje neizvjesni. Fiskalna konsolidacija je nastavljena; fiskalni defцити je počeo opadati i javni dug je restrukturiran sa ciljem da izglati svoj profil i smanji rizik deviznog kursa. Inflacija je pala, a kamatne stope za ključnu politiku su postepeno smanjile. Veći trgovinski suficit je podržao blagi porast vrijednosti domaće valute. Devizne rezerve su se povećale, mada je to postignuto u velikoj mjeri na osnovu službenog vanjskog finansiranja. Tržište rada je i dalje fleksibilno sa relativno visokim stopama participacije. Zemlja ima dobru osnovnu infrastrukturu, obiluje prirodnim resursima, i ima dobro obrazovanu populaciju.

Međutim, ekonomija se još uvijek bori sa posljedicama finansijskog topljenja. Javne finansije su i dalje suočene sa izazovom da sprovedu teška smanjenja potrošnje i pate od značajnih potencijalnih obveze koje se odnose na lom finansijskog sektora, sa generalnim bruto državnim dugom na nivou od gotovo 90% BDP-a. Bez obzira na realne korekcije plata, nezaposlenost je značajno porasla. Rekonstrukcija bankarskog sektora je napredovala, ali banke još uvijek pate od slabog kvaliteta aktive koji narušava njihovu sposobnost da finansiraju privredu. Rasprostranjeni disbalansi bilansa stanja privatnog sektora predstavljaju prijetnje finansijskoj stabilnosti. Osim toga, odluke Vrhovnog suda kojim se proglašavaju indeksirani devizni krediti ilegalnim stvorile su nesigurnost, posebno vezano za postupanje sa kreditima korporativnog sektora. To bi moglo dodatno narušiti finansijsku situaciju domaćih banaka pošto bi morale ponijeti dodatni teret umjesto dužnika. Proces restrukturiranja korporativnog duga sektora je napredovao sporo tako da preostali dug ograničava djelokrug za nove investicije, zaustavljajući oporavak. Ulaganje u velike infrastrukturne projekte se trenutno još uvijek razmatra zbog političkih rasprava i nedostatka finansijskih sredstava. Poslovno okruženja i dalje ometaju kapitalni kontrolni mehanizmi, relativno visoke kamatne stope i težak pristup finansiranju, posebno za mala i srednja preduzeća.

U ovom prvom izvještaju o napretku, **sposobnost Islanda da preuzime obaveza iz članstva** je ocijenjena u svjetlu njegovog učešća u Evropskom ekonomskom prostoru (EEA), uzimajući u obzir izuzeća odobrena na osnovu EEA. Ukupan nivo spremnosti da zadovolji zahtjeve *acquis-ja* EU i dalje je dobar, posebno zato što Island učestvuje u Evropskom ekonomskom prostoru.

Icesave spor ostaje neriješen. Zakon kojim se odobrava državna garancija na kredite odobrene od strane vlade u Velikoj Britaniji i Nizozemske za naknadu je predložen građanima koji imaju štedne račune u Icesave-u i odbačen je na referendum u martu 2010. Nadzorni organ (ESA) Evropskog udruženja za slobodnu trgovinu (EFTA) poslao je službeni dopis Vladi Islanda u maju 2010., preduzimajući tako prvi korak u spovođenju postupka protiv Islanda tvrdeći da je Island postupao

protiv Direktive o planu garancije depozita ostavljajući štetište u nizozemskom i britanskom ogranku Icesave-a bez minimalnog iznosa garancije. Europska komisija dijeli pravnu analizu ESA-e. Pregovarački naponi između predstavnika tri vlade još nisu donijeli rezultat.

Pripreme za preuzimanja obaveza iz članstva u srednjeročnom periodu nastavljene su u oblastima koje djelomično pokriva Evropska ekonomska oblast kao i poglavlja koji nisu obuhvaćena Evropskom ekonomskom oblašću. Island je i dalje u velikoj mjeri usklađen i primjenjuje značajan dio *acquis-a* u područjima koje pokriva Evropska ekonomska oblast kao što su sloboda kretanja roba, sloboda kretanja radnika, prava poslovnog nastanka i sloboda pružanja usluga, sloboda kretanja kapitala, javne nabavke, zakon o privrednim društvima, pravo intelektualne svojine, tržišna konkurencija, finansijske usluge i informaciono društvo i mediji.

Međutim, potrebno je nastaviti napore za daljnje usklađivanje sa *acquis-jem* EU, posebno u oblastima koje nisu obuhvaćene Evropskom ekonomskom oblašću, te osigurati njegovo sprovođenje i izvršenje. Takođe treba napomenuti da sljedeća područja mogu predstavljati izazov u procesu pristupanja: usluge, poljoprivreda i ruralni razvoj, ribarstvo, slobodno kretanje kapitala, kao i zaštita životne sredine.

Nastojanja vlade da riješi ispadanje ekonomske i finansijske krize dovelo je do značajnih budžetskih rezova. Potrebna je pažnja kako bi se osiguralo da se sredstva ostanu na raspolaganju za potrebne pripreme vezane za proces pristupanja EU.

Island je i dalje u velikoj mjeri u skladu sa *acquis-jem* u oblasti *slobodnog kretanja roba*. Međutim, neki elementi još nisu u potpunosti uspostavljeni što se tiče horizontalnih mjera i zakon o proizvodima starog pristupa.

Zadovoljavajući nivo usklađenosti postignut je u oblasti *slobodnog kretanja radnika*. Pripreme za koordinaciju sistema socijalne zaštite i dalje ostaju da se dovrše. Zakonodavstvo o *pravu poslovnog nastanka i slobodi pružanja usluga* je načelno usaglašeno, sa izuzetkom usluga i poštanskih direktiva.

Island primjenjuje *acquis* u oblasti *slobodnog kretanja kapitala*, uz neke iznimke. U uskoj saradnji sa MMF-om, islandske vlasti su se obavezale na postepeno uklanjanje ograničenja na kretanje kapitala i plaćanja. Ipak, ograničenja protoka kapitala u međuvremenu su produžena do avgusta 2011; maksimalni iznos u stranoj valuti koje se može kupiti za putovanja je smanjen. Značajni i održivi naponi su još uvijek potrebni za uklanjanje postojećih ograničenja kretanja kapitala, uključujući i strane investicije u ribarstvu.

Island je implementiralo glavninu o *acquis-ja* o *javnim nabavkama*, a ukupna harmonizacija je veoma dobra. Međutim, administrativni kapacitet treba dodatno pojačati kako bi se osiguralo pravilno sprovođenje politike javnih nabavki.

Dobar napredak postignut je u *zakonu o privrednim društvima*. Međutim, puna usklađenost sa računovodstvenim standardima nije postignuta. Island je i dalje u velikoj mjeri u skladu sa *acquis-jem* u oblasti *zakona o intelektualnoj svojini*, ali je potrebna cjelovita izvršna politika

Island je dostigao visok nivo usklađenosti sa *acquis-jem* u oblasti tržišne *konkurencije*, a uspostavljene su i odgovarajuće administrativne. Mjere državne pomoći preduzete kao odgovor na finansijsku krizu još uvijek treba procijeniti.

Puno sprovođenje *acquis-ja* o *finansijskim uslugama*, zajedno s ojačanim nadzornim okvirom, ostaje da se osigura. Implementacija nije potpuna u nekim ključnim područjima, uključujući

osiguranje i tržišta vrijednosnih papira.

Island je već dostigao visok nivo usklađenosti i primjenjuje značajan dio *acquis-ja* u oblasti *informacionog društva i medija*. Međutim, odredbe telekom reforme, direktive o audiovizuelnim medijskim uslugama i politika koja proizlazi iz nedavnog usvajanja Evropske digitalne agende tek treba sprovesti.

Pripreme u oblasti *poljoprivrede i ruralnog razvoja* još uvijek nisu započele. Uspostavljanje struktura za rješavanje promjena u administraciji, posebno osnivanje Agencija za plaćanje u skladu sa standardima EU, kao i integralne uprave i kontrolnog sistema, ostaje da se riješi.

Izvjestan napredak je postignut u oblasti *sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike*, posebno u transponovanju zakonodavstva o opštoj sigurnosti hrane. Međutim, potrebni su naponi za jačanje administrativnih i laboratorijskih kapaciteta. Ostaje značajna razlika u odnosu na sistem EU u dijelu higijenskog paket, sredstava za zaštitu bilja, nove hrane i genetski modifikovane hrane.

Nema novih detalja o usklađivanju zajednička *ribarska* politika sa EU. Posebnu pažnju treba obratiti na *acquis* o unutrašnjem tržištu u pogledu prava poslovnog nastanka, slobode pružanja usluga, kao i slobodnog kretanja kapitala u sektorima proizvodnje i prerade u ribarstvu gdje postojeća ograničenja nisu u skladu sa *acquis-jem*. Moraju se uspostaviti mehanizmi za sprovođenje i kontrolu podrške Zajednice.

U *saobraćaju* ostaju na snazi ograničenja za strana ulaganja u vazdušnom i pomorskom saobraćaju. Island je već dostigao visok nivo usklađenosti i primjenjuje značajan dio *acquis-ja* u oblasti *energetike*. Usklađivanje sa *acquis-jem* u oblasti zalihe nafte, nezavisnosti regulatornog tijela i energetske efikasnosti je umjereno napredno.

Nije bilo zakonskih promjena u oblasti *oporezivanja*. Island je već postigao dobar nivo administrativnih kapaciteta. Ipak, još uvijek treba uspostaviti međusobnu informatičku povezanost kancelarija za vezu.

Island je već visoko u skladu sa *acquis-jem* u *ekonomskoj i monetarnoj politici*. Međutim, nekoliko nedostataka još uvijek postoji, posebno u pogledu pune nezavisnosti centralne banke i zabrane monetarnog finansiranja javnog sektora.

Što se tiče *statistike*, dostupnost statističkih podataka u skladu sa metodologijom EU treba poboljšati posebno u poslovanju, makroekonomskoj i poljoprivrednoj statistici. Implementacija velikih planiranih statističkih aktivnosti kao što su istraživanje strukture farme i popis stanovništva i stambenih objekata nije garantovano pošto su ljudski i finansijski resursi dodatno redukovani.

Island već sprovodi značajne dijelove *acquis-ja* vezane uz *socijalnu politiku i zapošljavanje*. Međutim, treba razraditi sveobuhvatnu strategiju zapošljavanja.

Bez obzira na tešku ekonomsku pozadinu, pripreme u oblasti *preduzetništva i industrijske politike* su uveliko na dobrom putu. Bolji pristup finansiranju za mala i srednja poduzeća je problem. Usklađivanje sa standardima EU o *trans-evropskim mrežama* je visoko.

Što se tiče *regionalne politike i koordinacija strukturnih instrumenata*, Island je u ranoj fazi priprema za sprovođenje instrumenata kohezije politike. Ostaje da se napravi odgovarajuća analiza potreba, uključujući identifikaciju institucija odgovornih za sprovođenje kohezije politike.

Island ima visok standard *pravosuđa* i osigurava visok nivo zaštite *osnovnih prava*. Island je

preduzeo određene mjere za rješavanje nedostataka utvrđenih Mišljenju iz februara 2010., posebno u pogledu postupka imenovanja sudija i sukoba interesa. Međutim, sprovođenje ovih preporuka treba dodatno procijeniti. Zakonodavstvo o pravima građana i zaštiti podataka još uvijek nije u skladu s *acquis-jem*.

Island primjenjuje Šengenski sporazum i već je dostigao visok stepen usklađenosti sa *acquis-jem* u oblasti *pravde, slobode i bezbjednosti*. Ostaje da se zakonodavstvo u nekim područjima dovede u potpunosti u sklad sa *acquis-jem*, a odgovarajuće međunarodne instrumente treba potpisati ili ratifikovati.

Island dobro napreduje ka pristupanju Europskoj uniji i integraciji u Europsku istraživačku oblast. Usklađivanje sa standardima EU u oblasti *obrazovanja i kulture* je visoko. Island i dalje aktivno sudjeluje u otvorenoj metodi koordinacije u obrazovanju, kao i u programima Zajednice uključujući Učenje čitavog života, Mladi u akciji i Erasmus Mundus programu.

Politika zaštite životne sredine Islandu je u velikoj mjeri usklađena sa *acquis-jem* EU kroz Sporazum o Evropskoj ekonomskoj oblasti, a može se konstativati daljnji napredak u oblastima kvaliteta vazduha i održivog razvoja. Međutim, usklađenost sa *acquis-jem* o klimatskim promjenama, kao i zaštiti prirode, posebno u pogledu zaštite kitova, tuljana i divljih ptica, kao i očuvanja prirodnih staništa i divlje faune i flore, ostaje da se postigne. Ratifikacija ključnih multilateralnih sporazuma o zaštiti životne sredine je u toku.

Island je već implementirao značajan dio *acquis-ja* u oblasti *zaštite potrošača i zdravlja*. Međutim, transponovanje novog *acquis-ja* u oblasti zaštite potrošača tek treba biti dovršeno, a obradu RAPEX obavještenja treba dalje osavremeniti.

Carinsko zakonodavstvo Islanda je, u velikoj mjeri, u skladu sa *acquis-jem*. Potrebno je značajno dalje usklađivanje u zakonodavstvu i praksi za bescarinske prodavnice. Ostaje da se osigura međusobna povezanost IT sistema.

Izvjestan napredak je postignut oblasti *vanjskih odnosa*. Island je započeo sa pripremama za procjenu svojih obveza koje se odnose na potrebu da izmijeni ili da se odrekne svojih međunarodnih ugovora; takođe je počelo pripreme vezane za zajedničku trgovinsku politike. Mjere tek treba preduzeti kako bi se osiguralo da službene razvojna pomoć na Islandu ne pada dalje. Island je postigao dobar napredak i dosegao dobar ukupan nivo usklađenosti u oblasti *vanjske, sigurnosne i obrambene politike*.

Što se tiče *finansijske kontrole*, procjenu praznina treba sprovesti u oblastima finansijskog sistema upravljanja i kontrole, kao i unutrašnje i vanjske revizije, da bi se uzeli u obzir međunarodno prihvaćeni standardi koje važe u EU. Pripreme u pogledu zaštite finansijskih interesa EU treba poboljšati. Postignut je određeni napredak u oblasti *finansijskih i budžetskih odredbi*, kako je Island počeo da utvrđuje potrebno usklađivanje sa *acquis-jem*